
ПРАЗНИЦИ
В СОФИЯ

ТРАДИЦИОННИ КАЛЕНДАРНИ ПРАЗНИЦИ В СОФИЯ

© Съставители: Ана Анастасова
Даниела Ветовска
Илонка Донева
София Трифонова
© Редактор: проф. д-р Георг Краев
© Художник: Димитър Анастасов

© ОКИ Столична библиотека
ISBN - 978 - 954 - 92499 - 2 - 7

ПРАЗНИЦИ В СОФИЯ

СПОМЕНИ
ЕТНОГРАФСКИ ОЧЕРЦИ
БИБЛИОГРАФИЯ

© ОКИ Столична библиотека
СОФИЯ
2010

**Книгата се издава със средства
по програма "Култура" на
Столична община**

ПРЕДИСЛОВИЕ

Изборът на темата на настоящето издание е продиктуван от интереса на нашите читатели към позабравената обредност на народните празници и обичаи, а и от необходимостта да се събере в едно информацията за материалите, посветени на изучаването и популяризирането на празничните традиции. За съжаление за календарните празници в София и Софийско липсват специални трудове. В най-добрите етнографски монографии се споменават отделни обичаи и обреди от този край. На отделни празници (Коледа, Лазаровден, Гергьовден) изтъкнати наши етнографи (М. Арнаудов, Хр. Вакарелски, Р. Кацарова) посвещават специални статии. Малко са изследванията, посветени на самия столичен град, а той е много интересен като сложна и пъстра етнографска смесица на традиции от различни райони на страната. Специфичната празнична обредност в София съчетава традиционната селска култура на местното население и на преселниците от една страна и формиращите се под чуждо влияние градски традиции от друга.

Вниманието в книгата „Празниците на София" е съсредоточено върху християнските празници и празниците на българския етнос. В първата й част са подбрани откъси от етнографски и поселищни проучвания и спомени, в които се отразява специфичното за празниците в Софийския край. Запазен е оригиналният правопис на текстовете, както и характерният изказ на информаторите. В края на цикъла са поместени биографични бележки за авторите и списък на използваните източници.

Втората, същинска, част на книгата е библиография, която включва аналитични описания на части от книги, сборници и статии от местния и централен печат. Прегледаните източници са само от фонда на Столичната библиотека, поради което библиографията не претендира за абсолютна пълнота по темата.

Описанията са подредени според празничната календарна система, публикувана в труда на Димитър Маринов „ Народна вяра и религиозни народни обичаи". Празниците са датирани по нов и стар стил на църковния календар. Включени са и някои специфични за този край обреди (Джамала, Вайдудуле, Биене на подници), които не са с фиксирана дата, но са свързани трайно с празничната календарна система. Териториалният обхват на библиографията съвпада с границите на Столична община. Справочният апарат включва предметен, именен и географски показалец, речник на диалектните и остарели думи.

В края на книгата са поместени списъци на софийските църкви и на манастирите в околността, защото векове наред те и техните храмови празници са определяли мястото, времето и начина на празнуване.

Надяваме се, че книгата ще подпомогне научноизследователската дейност на специалистите, ще задоволи образователните потребности на студенти и ученици, ще е полезна на органите за местно управление и ще отговори на интересите на широк кръг читатели.

От съставителите

ИГНАЖДЕН
20 декември (2 януари)
СВ. ИГНАТИЙ БОГОНОСЕЦ

В Софийско има такъв обичай. Заранта много рано у зори жените ще станат и ще изметат саждите от комина и тия сажди заедно с метлата хвърлят някъде вън от двора на своята къща.

След това замесват тесто за колаци. Като се вдигне тестото т. е. втаса, взимат дарака и четката, с която чешат гръстите, и с тях вземат от тестото, като наричат: „ Това е за кадията!". Тук под името кадия разбират различните болести. От туй откъснато с дарака и четката тесто правят колаче. Туй колаче не пекат, но го оставят някъде да изсъхне само от вятъра. То се къта и употребява за лек. Ако някого боли стомахът или усеща някъде бодеж, турят малко от туй колаче в чист нетопен мед, останал от Бъдня вечер, и дават на болния да яде.

От същото тесто откъсват с два пръста и с туй тесто правят на някоя греда в къщи кръсташка, т. е. знака кръст – да бяга всяко зло. След това разтриват тестото и правят толкова колаци, колкото са души в къщи. След като се опекат, дават всекиму да яде.

Първият колак пазят да бъде каден на Бъдня вечер.

Димитър Маринов. Запис от 70-80-те години на XIX в., СбНУ, 1914

БЪДНИ ВЕЧЕР
24 декември (6 януари)

…Вечерята срещу 25 декември (Бъдни вечер) се уреждала върху слама, защото според християнското учение Христос се родил в ясли. Когато някой от мъжете нарамвал коша със сламата и го понасял към къщи, всички деца трябвало да вървят след него и да писукат, та през годината да се излюпят много пилета. Сламата разстилали сред стаята. Жените я покривали с шарени месали и слагали върху тях всички традиционни постни ястия – фасул, зелеви сарми, ошав, колак (кравай) с различни фигури (на овце, овчар, куче, кръстци, рало с волове), мед, питка със скрити в нея късметчета – монета, клас, клечка, снопче вълна. За момчетата месели краваи (колаци), а за момичетата – кукли. В средата на трапезата поставяли обикновен самун хляб със забучена в него свещ. Под сламата не забравяли да пъхнат и пълна с жито ръкавица. Преди да седнат на така подредената софра, всички измивали краката си и обували нови чорапи. След това застаВали около сламата, докато главата на семейството прочетял молитвата, при запалената свещ и прекадял с тамян палешника, ястията и цялата къща. С тамян той кадял и животните в кошарите, но за всеки случай в яслите им слагал и някакво желязо, за да ги предпази от зли духове. Ако пък на двора имало някакво дърво, което не давало плод, някой от мъжете замахвал три пъти с брадвата със заканата, че ако то не почне да ражда, ще го отсече.

На Бъдни вечер около сламата се нареждало цялото семейство, колкото и голямо да било то. Съблюдавали само всички да са полегнали на една страна. Ако посред вечерята някой речел да се облегне на другия лакет, всички трябвало да го последват, за да бъде житото полегнало само на една страна и лесно да се жъне.

Тази вечер децата получавали достъп до общата трапеза. Предвиждало се и едно

място за незнайния пътник, който евентуално би почукал на вратата, изпратен от Бога да провери християнските добродетели на стопаните.

Начало на вечерята поставял домовладиката. Той чуквал няколко пъти чесъна и солта в лучника, след което го предавал на останалите – с него на сутринта всички се мажели под мишниците, за да не се изпотявали през лятото. Най-напред той отчупвал парче от колака, потопявал го във виното и го оставял настрана за св. Богородица. След това разчупвал погачата с късметите, като най-напред отделял парче, предназначено за къщата.

Щастливи се чуствали онези, които намерели в своето парче от нея някой от късметите, но още по-щастливи били всички, ако монетата се окажела в парчето, наречено на къщата. Това означавало, че домът ще богатее и всекиму ще бъде добре. Към наквасеното парче от колака и това за къщата добавяли от всички ястия по малко. На сутринта ги разбъркали с трици и ги давали на животните. Житото от ръкавицата изсипвали в хамбара, за да освети някак си цялото зимовище на стопаните. От меда хапвали по малко, а останалото количество пазели цялата година като лекарство при заушка и други подутини. Корите от тиквата, която била употребена за тиквеника, също запазвали. С тях се кадели, когато искали да пропъдят някакво необяснимо неразположение.

За такива празници обикновено на всички се полагало по чашка греяна ракия с мед, освен на децата. На тях давали да я помиришат. Преди обаче да бъде изпита, всеки трябвало да целуне ръка на по-възрастния от него.

Най-голямото лакомство на тази вечеря били орехите и лешниците, които се разпределяли по равно между членовете на семейството. Децата знаели това и отрано се въоръжавали с плоски камъни. Те знаели също, че на сутринта вече не бивало да се ядат орехи, за да не им излизат кели по устата, затова с най-голямо нетърпение очаквали обреда, който трябвало да се извърши преди тяхното раздаване, та да се наядат до насита.

Най-напред старейшината взимал само четири ореха, слагал ги в решето, позавъртявал го в ръцете си, при което всеки виждал как те пъргаво се търкаляли по дъното, удряли се в дървената част и пак се връщали.„Какво тия ореи не може да се скрият, така да не може да се скрие оня, дека крадне!" – изговаря той като заклинание. Решетото се предавало от ръка на ръка и всеки бил длъжен да го завърти и да каже същите думи. След това четирите ореха захвърляли в четирите ъгли на стаята, като първият обезателно на изток. Децата си отдъхвали. Сега вече плоските камъни влизали в действие.

Не след дълго идвало ред на песните. Някой от мъжете започвал с най-популярната от коледарския репертоар, след което се пеели и други народни песни.

Кихнел ли някой, се смятало, че е на дъжд и затова му подарявали първото новородено агне.

В огнището бавно приплямвал дебелият пън (бъдникът). Той горял през цялата нощ и осветявал нераздигнатата трапеза. Всички били уверени, че в незнайна доба божията майка ще дойде да вечеря и ще благослови дома.

Високо в комина стърчала тънка пръчка с набучени на нея врабчета. По време на целите пости децата ги ловели с решето, когато прелитали из двора, търсейки по някое зърно. Те сами ги очиствали, нанизвали ги на пръчка и след това ги прикрепвали над огнището, за да се опушат. С този подвиг момчетата били особено горди. Та нали на Божич всеки ще поиска от тях парченце от врабче, за да отговее!

Златка Божкова. Горна Баня. По спомени на баща й Божко Стефчев 1869-1960.

*

… Бъдникът (тук в смисъл на коледно дръвче, бел. ред.) се купуваше в предколедния

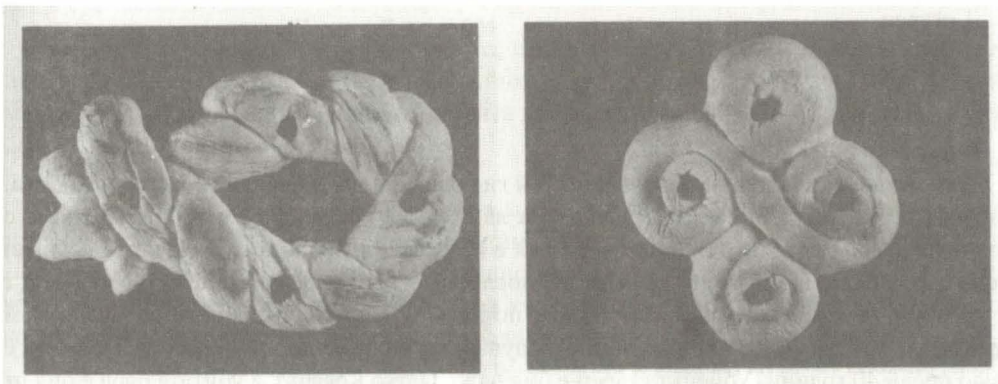
петък, който беше и пазарски ден, когато се продаваха най-различни сухи плодове: смокини, рожкови, бадеми, лешници, стафиди, сливи, круши, ябълки, дренки и свежите портокали, лимони и мандарини. Портокали, мандарини и лимони се носеха обикновено на кръстниците, на кумовете и на старата майка. От сухите плодове домакините варяха разнообразен и вкусен ошаф, който заемаше първото място на трапезата за Бъдни вечер. Яденето на софрата беше сарми с кисело зеле и ориз, и печено в подница турте, с вложена в него пара. Вярваше се, че на когото се падне парата на Бъдни вечер, той ще бъде щастлив през цялата година.

Туртето се ядеше с орехи и мед, а парата се слагаше пред иконите в дома. От бъдника се взимаше една смокиня и се слагаше настрана за „кадията". В отвореното огнище или печката бумтеше голям пън – бъдник, който трябваше да гори до сутринта.

Бъдни вечер беше един от най-светлите, най-очакваните и най-тържествените празници за софиянци. Той преминаваше при специални церемонии. Първо се слагаше трапезата с постните сарми, ошафа и плодовете. В средата се поставяше погачата (туртето) със запалена и бодната в средата й свещ. Майката започваше да кади с кадилницата, от която се разнасяше аромат на тамян. Тя извършваше каденето в четирите посоки – изток, запад, север и юг. Всички наоколо стояха прави. Бащата или най-голямото дете прочиташе молитвата, членовете на семейството се прекръстваха и сядаха смирено около софрата. Започваше се с разчупването на погачата. Най-напред я поемаха бащата и майката един срещу друг и я разчупваха с усилията на двамата на две половини. След това майката я разчупваше на толкова парчета, колкото души са насядали около трапезата. Ако някой член на семейството отсъстваше, отчупваше се парче и за него. Тогава всеки от насядалите около софрата започваше нетърпеливо да разтваря късчето от туртето и да търси паричката.С какво вълнение само се очакваше късметчето! Яденето започваше със сармите, които се приготовляваха с разни миризми и зехтин. Имаше и постен боб, който също се сервираше. Вечерята приключваше с плодовете и ошафа. Голяма част от яденето оставаше. Софрата не се вдигаше до другия ден – Коледата. Тогава обедът пак започваше с постната храна и след това се преминаваше към месната, наречена блажна.

В селата съществуваше поверие, че ако на Коледа се облажиш с месо от врабче, през цялата година работите ти ще вървят много леко.

Райна Костенцева. Моят роден град София. 1979. Лични спомени от края на XIX и началото на XX в.

КОЛЕДА
25 декември (7 януари)
РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

В продължение на пет деня преди Рождество Христово (от св. Игнат до коледа) събират се хората (ергени и женени), които желаят да коледуват, на някое място в селото за да се сговарят, кой с кои ще коледува, и при това, да попреговорят коледните песни.

Всичките коледаре се разделят на няколко чети, и то по десет членове в всяка чета, с особени имена и обязаности.

Четирима певци, от които двама запяват, а другите отпяват (повтарят същите стихове) и двамата техни помощници, които им помагат в пеянието, в случай на нужда; един човек, когото наричат „магаре" за да носи торбата, в която прибират колаците и други дреболии, що ги дарват, и трима други които се казват „мачкьи" (котки) с назначение, когато влиза четата в къщите, да звукоподражават котката (мяу!) с цел да извикват домакините да им отварят и да дръпчат стръволинка.

От четиримата певци четата избира едного за четник, комуто службата е още, като се испее съответствующата песен на всякого от домочадието, да благославя дома, с лицето към исток.

На 24 декември, вечерта, срещу Рождество Христово (Коледа), четите, една по една, почват да редят къщите. След като исходят цялото село, четите продават колаците и стръволинката, що са събрали, а с парите купуват вино и ракия, които изнасят на хорото на Стефанов-ден (на 27 декември), и почерпват и присъствующите.

Записал Стефан Д. Спасов. СбНУ, 1891. Запис от 70-те години на XIX в с. Казичане.

Приготовления. Щом настъпят коледните пости, сдумвали се 30 40 или повече души песнопое да преговарят коледарските песни. Те се събирали днес в една къща, утре в друга, а някой път в „селското школо" при черквата и пеяли песните. На 24 Декември се събирали всички на събрание и се избирали из помежду си 8 души от най-способните и най-гласовитите за коледаре.

Състав на коледарете. Осем-тях коледаре са извършвали разни служби. От тях е имало:

1 старец
1 баба
1 гайдар
1 трохобер, и
4 четници

Старецът е главатар на коледарете. Той ги води, той им заповядва и даже ги наказва, разбира се, на шега.Той е имал звънци на лактите да дръпчът и е носил една тояга с топуз на края. Тая тояга той е въртял, с нея е наказвал дружината си и на нея е навирал подаряваните от всяка къща колачета и после ги е предавал на *трохобера.* Старецът е нареждал и *славите*, които ще видим по-надолу, както и особените заповеди към трохобера, гайдаря и четниците. Имало е случай, когато старецът е убивал бабата. Това е било преди 40 години. Убиецът старец е бил дядо Златко Ковачът, а убитата баба е бил от село Клисура, между Владая и Бали-Ефенди (селото вече не съществува, жителите му се

преселили в Княжево, бел.ред.). Уж на шега поискал да я накаже и като я цапнал с тукмака в челото, паднала си на мястото.

Бабата се обличала в дрехи съвсем инакви от местната носия, с мъжки чешире под ризата, с невестински *подчелник* и окичена с цветя като булка. Тя се въртяла около стареца, за да я брани от множеството, което е следило коледарите и постоянно я закачали. Тя някой път е искала да се непокорява на стареца и в такъв случай била е наказвана. Преправяла се на млада булка, на стара баба и на болна жена, за да произвежда смехове.

Гайдарат е свирил на гайдата.

Трохоберът е носил торби и е събирал колачетата, които му е предавал старецът. Тая служба се е считала за най-долня и най-неприятна, та за това за нея са се мерили с ръцете на старцовата тояга и чиято ръка е оставала на края, приемал е тая служба. За подбив трохобера са наричали магаре.

Четниците съ пеяли песните. Те са се наричали и пеяче.

Коледуване. Коледарите са ходили в тяхното и в ближните им села на 24, 25, 26 и 27 Декември, всякога следвани от множество мъжие, момчетия и деца. Като влезели в някоя къща, казвали „добро ютро домакине" (в Софийско на големи и радостни дни, гостите казват „добро ютро" и в вечерно време, бел. авт.). Старецът започвал да издава заповедите си. Гайджарията засвирвал, четниците запявали, бабата започвала смешни играчки. Испявали са най-напред песен за домакина, втора за домакинката, третя за първия син, четвърта за първата мома и т. н. т. за всеки член от домакинството – било то сдружно или не – си има особени песни. Има пък и отделни песни за всеки член от домакинството, според занятието му (за овчар, козар, коняр, меанджия, поп, пчелар и пр.).

Всяка песен за мъжки член от домакинството започва така:

„Станени́не господине
Тебе пейем, домакине,
Добри сме ти го́скье дошли́,
Добър сме ти глас доне́ли."

А завършва така:

„Станени́не господине

Тебе пейем (и тук добавят или „домакине" ако песента е на домакина, или „лудо младо", или „младо момче" или „младо дете", според възрастта на на лицето, комуто се пее песента.)

За женските членове от домакинството, песните захващат, както горе, само че след първия стих се добавя: или „и тизека домакинко" или „и тизека младо булче" или „и тизека малка моме". Така също и на края на песента добавят „тебе пейем" или „домакинко" или „младо булче" или „малка моме".

Домакинът има право да казва на стареца, коя песен след коя да се пее. След испяването на песните, иде ред на славите. Домакинът има право да изисква и слави от стареца.

След коледуването, което е ставало нощно време и се означавало с „Големото Коледо" коледарете и селяните се събирали в една къща, та изидали и испивали събраното от коледарете. Излишното продавали и купували вино.

Записал Хр. П. Константинов. Из Горна-Баня, Софийско. СбНУ, 1, 1889

…Щом престанат да пеят, тогаз коледарите стават на крака и един от тях, наречен „четник" – чете на домакините при излизане една благословия, която се казва: *коледна благословия.*

Пред коледарите слагат три кравая или пък нейде хляб; единът е собствено за четника, другите за *магарето* (трохобера бел. ред.)

Ето и самата благословия.

„Ела ми, Боже, та поможе. Къде, Стано, станувахме, съ́де Бога помолихме и тука дойдохме: у нашего брата домакина, та го затекухме на честна позлатена трапеза, че седи да яде и пие с свои братя и дружина; златни му паници, златни му лъжици, яде и пие и Бога моли за юнаци коледници. Бог му даде юнаци коледници, та го малко веселица повеселихме, а повече го поглушихме, а он стана рад и весел, та заврати бели ръце, и запрегна свилни скути, та ни дари добра дара: пешта хлеба, кантар сиренье, ведро вино и брава месо и него ми го Господ подари; по чесни, чесни синковци, по чесни, чесни черчици, по поле бързи, по гора вешти; што ги гонило, утичали; што гонили, стигали. Стигнали Бога и светаго Ивана: на висока дела, на зелена дела, на прека дела, че съ делили сребро и злато: кому с лажица, кому с паница на нашего брата домакина кило и половница, та не можа добър юнак с мали волове, с позлатена колесница дома да го докара, през праго да го прекара и вий речете мои́ дружина: О! Амин! амин! (Дружината извиква: „О, амин, амин!")

(Четника продължава.)

„И оште ми го Господ подари: оратни волове, телитни кравици, ждребитни кобилки, ягнитни овчици, козитни козици. Козици му по гора врештьали, овчици му по поле

блейали, кобилки му в йахъри цвилиле, говеда му у обор ревали, и вий речете, мои дружина: О! Амин! Амин! (Друж. извиква Амин.)

Четникът взема кравая в ръцете си, обръща се към дружината и благославя:

„И тайа перка белоперка; ако бъде бела, белийа му се родила, ако бъде червена, червена ченица му се родила! ако бъде мед, медни кошери му се роили! ако бъде злато, му се лало и ковало и през праго преливало като заман водици под воденици и вий речете, мои́ дружина: О! Амин! Амин!

Четникът оставя кравая и взема малкия кравай (вит) или и зелника и благославя:

„И тука: колко са зрънца стрити, претрити, млени, премлени, през третьо сито паднали, толко Господ да ми го подари: на мала нива копненки, на по-гольема камарки, да не може добър йунак с чист бел боздуган да го прехвърли и вий речете, мои дружина: О! Амин! Амин!

След това взема големия извит кравай, който ще си делят помежду си, и благославя:

„И тайа колачина, витачина, койа ръка подстрайала, размесвала, она се носила, подносила, зовала, подзовала, по кумство и по побратимство и й доождали отдалеко: от девето село, от десето село със враньи коньове, със зелени седла, със жълти йузди, със жълти здравци, със бели погачи, със червено вино, а она се оште носила, подносила като пеньа по вода, като риба в дълбина, като сокол в висинье и като кукувицата йасните гласове; по дълбоките долове, по високите вършишта, по зеленьтие вървишта; и оште ми се носила, подносила, зовала, подзовала като герскиньата с шареното перо като царьо, тешката хазна и като царицата с младите йаничере, и вий речете, мои дружина" О! Амин! Амин!"

В това време магарето рита, тропа, реве, за да му дадат зоб, а тоя зоб се туря в дисагите: кравай, сушено месо, сирене, восък, кълчища, жито, царевица и пр. Тия неща се турят в човали, направени на дисаги и провиснати на самара на един кон. Така си отиват коледарите и от тук отиват на друга къща, догдето изредят селото.

Записал Г. Байрактаров. СбНУ, 1900, Т. 16-17, Ч. 2

Блажното ястие на Коледа беше свинско.

Много интересни бяха коледарските хорове. Техни предшественици бяха обикновените коледари, които на връх празника ходеха по домовете и пееха коледарски песни. Една популярна песен започваше така:

„Стани нине, господине
Дошли сме ти скъпи гости,
Скъпи гости, коледари."

Коледните песни са многобройни и разнообразни по съдържание, но смисълът им е един и същ.

Коледарите наистина бяха скъпи гости – всеки искаше да дойдат у дома му. Това се смяташе и за чест, и за пожелание за щастие. Навсякъде ги почерпваха богато и им даваха по някоя пара

Бъдни вечер наричаха „Малката Коледа", а първия ден – „Голямата Коледа". В някои села коледуването на Голямата Коледа почваше след пладне, а посещенията на коледарите, които в село наричаха „пеяче" – чак привечер. Между песните имаше и припявания за всеки член на семейството. И тук домакините даряваха коледарите с пари, колачета и

бъдник. Колачетата коледарите нанизваха на пръчка, която се държеше в ръце. Накрая се пееше: „До тука ти кажувам, метни кърпа на рамо, вържи пари у крайо".

Софиянци отрано се грижеха за коледното прасе. Охранваха го няколко месеца преди това, за да бъде тлъстичко за празника. Семействата, които нямаха възможност да отглеждат прасе, купуваха свинско месо от „Женския пазар" в петъка преди самия празник или пък, ако кесията им го позволяваше – цяло угоено прасе, една част от месото на което консервираха за през цялата зима, а сланината претопяваха на мас.

Райна Костенцева. Моят роден град София

Нека видим какво е било преди Девети септември 1944 г. отношението на комунистите към коледуването.

В София на Бъдни вечер група комунисти са обикаляли семействата на свои другари, които са били по затвори и концлагери, и са им пели съчинени от самите тях коледарски песни. Това са песни с антирелигиозно съдържание и се пеели по обикновени коледарски мелодии.

Николай Кауфман. Сп. Художествена самодейност, 1957, N 1, с.41

НОВА ГОДИНА
1 януари (14 януари)

В хрониките на столичните вестници от средата на 20-те и до края на 30-те години виждаме да се рисува почти една и съща картина. „София, която смущава често пъти със своята безгрижност – пише вестник „Матен", посрещна Нова година пак с безгрижие. Във Военния клуб се даде пак традиционния бал. В локалите и ресторантите при чаша се пожелаваше ново щастие, нови дни. Уморени очи се вглеждаха в картите, за едни донасящи печалби, за други загуби...А из улиците свиреха разни набързо организирани музики, честитящи на онези, които осъмваха". В статията на в.„Неделен дневник" „Как срещнахме Нова година" от 1939 г. четем следното: „ ...Навалицата в столицата бе необикновено оживена. Всичко живо бе плъзнало по покупки, украси...жените особено – за тоалети. Към 9-10 часа по наречените салони и заведения, празнично настроеният свят започна да се тълпи. А в 11 часа навсякъде беше пълен блясък... Във всички театри, салони и по-големи заведения – тържествено посрещане на Новата година. Най-блестящо бе в салоните на „България"... Хората се веселиха до късно, дори до зори, като тръгнаха по улиците, като да са ранобудници, и от ъгъл на ъгъл пропищяваше дрезгавият напев на последния шлагер „Вероника-Армоника".

...По-обикновените хора посрещат Новата година в някоя бирария или други по-непретенциозни заведения, където пеят и танцуват, а модерните европейски танци често се редуват с народни хора.

... Така един традиционен празник като Нова година продължава да битува в българското общество, но в неговото празнуване в разглеждания период остава твърде малко от традиционното. По-скоро той е адаптиран към новите условия и потребности на обществото, създавайки по този начин една нова традиция. Подобна тенденция може да се открие и при други традиционни празници, като степента на запазването на старите и внасянето на нови елементи е различна.

Един традиционен празник като Коледа, който е под силното влияние на религиозните норми, също претърпява известни промени. Най-съществения нов елемент, който постепенно се вплита в традиционния обреден реквизит е елхата с нейната украса и подаръци. Без да измества другите обредни елементи тя все повече заема равноправно място.

Първата коледна елха е уредена в Двореца в София през 1879 г., а към началото на 20-те години на XX век управлението на Борисовата градина вече продава на гражданите борове за „коледно дърво". През следващото десетилетие в почти всяко обществено заведение и в не малко домове коледните елхи присъстват като задължителен елемент на коледните празници, а играчките за украсяването им са един от масовите артикули по сергиите.

Бориславa Георгиева. Градските развлечения в миналото, данни за 20-30-те години на XIX в.

Коледарски танц. Софийско. 1969*.

Стара София не познаваше обичая да се окичва елха за празника. Само чужденците – руснаци, французи, унгарци и др., с големи усилия можеха да си намерят коледно дръвче. Една наша съседка и сватя – леля Тереза, беше окичила елха за момиченцето си. Това ми хареса много и аз също изявих желание пред мама и татко да имам коледно дръвче. Татко домъкна от пруста голямото олеандрово дърво с бурето, в което то растеше, и каза: „Ето ти дръвце! Окичвай го!". Заех се с голяма радост и го накичих с какво ли не. Само свещички не търпеше олеандровия храст, но затова пък по Коледа не липсваха сухи плодове, както и разни други лакомства и подаръци.

…Както и днес, по-късно на видни пазарища преди Коледа се продаваха елхови дръвчета. Тази продажба, разбира се, започна едва когато софиянци видяха какво правят чужденците.

Райна Костенцева. Моят роден град София.

ВАСИЛЬОВДЕН
1 януари (14 януари)
СВ. ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИ

Това е първият ден от всяка Нова година. По стар стил се честваше на 14 януари.

За този ден се правеше пача от краката, ушите и опашката на прасето, което се колеше на Коледа, а Коледата тогава се празнуваше на 1, 7 и 8 януари. От главата се правеше баница с печени кори – „месник". Всичко се приготвяше вечерта срещу празника.

Същата вечер момите топяха пръстените си, момците – звънците на овцете и конете си, а невестите – гривни и обици, за здраве на хора и животни.

А как ставаше това?

Две момичета, които не са още за женене окичват 2-3 котли (менци) с чемшир, занасят ги на чешмата или бунара, наливат в тях вода. Те пръскаха на площада ечемик и започваше топенето на пръстените. Всяко момиче, булка или момък слагаше своя нишан на ябълка и го привързваха със стръкче чемшир и цветенце с конци и го пускаше в котлето. След това момичетата отнасяха котлите и ги оставяха в градината да пренощуват.

От ечемика, който беше пръснат по площада, момичетата събираха по няколко зърна, занасяха ги вкъщи и слагаха по две зърна на печката на разстояние едно от друго и ги наричаха, едното зърно за нея, другото – за любимия. Ако зърната се сближат, значи ще се вземат, а ако се отдалечават, няма да се вземат. Така те си наричаха и за други ергени, даже и за другоселци.

Вечерта момите слагаха първия залък в пазвата, за да видят кого от ергените ще сънуват.

На другия ден след обяд момите изнасяха котлите на площада, за да вадят пръстените. Тогава, хванати за ръце, всички играеха и пееха хороводни песни. След всеки изваден пръстен следва припев. Хорото се играеше около котлите. Препявки има за ковачи, търговци, овчари. Например:

1. За ковач:
   Грее ми огин на дворо, Бояно, моме Бояно.
   Коя е мома честита пръстеньо да й излезе
2. За търговец:
   Млад Иван на стол седеше и бели пари броеше.
   Коя е мома честита пръстеньо да й излезе.
3. За овчар:
   По поле бега млад овчар, сиво му стадо по него.
   Коя е мома честита пръстеньо да й излезе.
4. Василио мала моме (припев)
   Василия крави дои,
   Васил юнак, телци държи,

да надоят две котлета
две котлета пресно мляко,
да натопят малки моми,
малки моми пръстеньете,
и ергени медни звънци,
невестите вити гривни.

Гълъбина Кирякова. История на село-квартал Орландовци.
Запис от 80-те години на XX в.

Сутринта, когато се стане, малките момчета от 8-14 г., които са били с кречетала предишната вечер, почват да ходят по улицата и по домовете с дрянова пръчка-суровачка, накичена с бяла вълна и нанизани по нея сушени сливи, сушени ябълки, бобени зърна, да суровакат стопаните. Като влизат в къщата на стопанина, почват всеки да удрят и на всеки казват:

Сурова, сурова весела година,
да сте живи, да сте здрави
до година, до амина!

Докато ходят децата да суровакат по къщите и улиците низ селото, домакинята е омесила пресна погача, опечена в подница и връшник. След завръщането на децата от суроваканeто, слага се софрата с прясната погача и пачата – всички да се нахранят. Пременени са с най-хубавите си дрехи и след закуската излизат пак насред селото, на хорото.

Стоян Славов. Илиянци – факти, събития, родове.
Материалите в книгата са събирани през 60-те и 70-те години на XX век.

След коледните празници следва Нова година или Васильов ден. Тук искам да подчертая, че в Мърчаево коледари не са минавали. На Васильовден обаче минавали мечкари и сурвакари.

Мечкарите били по същество кукери, които са разигравали комичен вариант (сюжет) на сватба. Между участниците се избирал свекър, младоженя, булка, поп, мечка – двама човека, които ги покривали с голям – дълъг чул, абисинци – по същество истински кукери, само че те намазвали лицата си със сажди, кожусите (къси) обръщали с кожата навън, а на кръста (на каиша) окачвали чанове и хлопатари от различна величина. Освен изброените главни действащи лица, с мечкарите се движели още много ергени – наподобяващи публиката на сватбата. Когато влизали в някоя къща се произвеждал целия процес на сватбата. Булката заставала до бъдещия си жених, а попът започвал да ги венчава, т.е. да пее венчална песен. Черковния си псалм попът завършвал с думите:

„Колко листа у гората,
толкова песници на невестата у главата".

При този драматичен край на „венчалната песен", женихът започвал да удря булката по главата, за да й покаже, че в тази къща „ще пее петел, а не кокошка". А булката горката, тя започвала да издава френетични крясъци. При тази картина, домакините на къщата направо припадали от смях. След това попът подканял абисинците и мечкаря да подкани мечката да поиграят за здраве на младото семейство. След хорото ритуалът завършвал. Накрая стопаните се отчитат, като дават на сватбената процесия пари, месо, сланина, орехи и други. Като обиколят цялото село, мечкарите се измиват в къщата на един от тях и след това започват пиене и ядене от събраните дарове.

Сурвакарите се разделяли на две групи – големи и малки. Големите минавали през нощта. Носели обикновено лескови пръти дълги 1,5-2 метра. С тях удряли стопаните по гърба за здраве и други пожелания. За големите сурвакари украсата на сурвачката нямала никакво значение, докато при малките било тъкмо обратното – украсата на дряновото дърво имала съществено значение и давала възможност на родителите да развият своята фантазия. И на големи, и на малки сурвакари стопаните давали малки, прясно изпечени питки (кравайчета), парчета от месо или сланина, орехи и други. По принцип малките сурвакари били по-организирани, защото ги придружавали по-възрастните каки, батковци, майките им. И при напускането на всяка къща те викали три пъти „ура" за здравето на стопаните. След като обиколели всички къщи в селото или махалата, сурвакарите

захвърляли сурвачките в най-близката бара или дере и други подобни. Съществувало поверието, че ако сурвачките се върнат в къщи, през годината ще има бълхи.

Георги Ф. Георгиев. Какво знаем за Мърчаево. Записани от автора спомени на жители на селото.

ЙОРДАНОВДЕН. ВОДИЦИ
6 януари (19 януари)
СВ. БОГОЯВЛЕНИЕ

На 18.01 (деня преди Богоявление по стар стил, бел. ред) е строг пост. Пости се за кръст. Сутринта в църква се прави водосвет (велик). Водата се разгребваше за в къщи, а част от нея взимаха „гяците" – млади хора, които знаят тропаря на Богоявление и тръгват да ръсят по цялото село. Даряваха ги с колаци, свинско месо, дребни пари и др. Приходът беше за църквата. За разлика от много други места, тук, и по много стара традиция ръсеха гяци, а не свещеникът, който в това време посещава само Карчината махала. Единият гяк носи дисагите и котлето, а другият носи кръста, пеят и ръсят. Светената вода от тоя ден нашенци я наричат „язма". В някои домове си слагаха кръст т.е. кръстът остава на масата, докато гяците хапнат и пийнат, а после продължават.

На Водици (Йордановден), след нощната литургия, точно на разсъмване се излизаше на сред село на реката. Тук се извършва Велик водосвет на „гьоло" за здраве. Всеки се ръси и взема от „язмата" за в къщи за здраве. През деня, тук наблизо се играеше хоро и от време на време някой младоженик или именяк – Йордан, биваше вкарван от 4-5 души роднини или приятели в реката за здраве, безразлично колко е студено. Това веселие продължава целия ден. Ако на попа по кръста и китката има лед, значи че годината ще е здрава и плодородна.

На Ивановден се ходи на Ивановци на имен ден, къпят ги в гьола за здраве със същото веселие и закачливост.

Драгомир Котев. Село Бистрица. Лични спомени от 20-30-те години на XX в.

Този обичай се правеше на Богоявление – 6 (19) януари. Казвам правеше, защото в по-ново време тази дата не се спазваше. В обичая участват млади хора – само мъже. Подготвят се няколко дни, около една седмица преди Богоявление. Участват следните действащи лица: поп, невеста, младоженец, девери, зълви, полицай, просяк, който проси подаръци за „младоженците" и др. Наред с главните действащи лица върви тълпа любопитни, зяпачи, веселяци, за да се наслаждават на зрелището.

Джамала се придружава от каруца, доста раздрънкана и впрегната от магаре. Всички са смешно облечени и маскирани, сложили си сурате (маски), които купуват от града. Правят и животни. Като малък помня, че водеха „камила", доста сполучливо направена, с гърбица, дълга шия и глава, която постоянно се клатеше. Камилата се прави от двама души, като единият е предница, а другият – задница. Като влизат в двора, камилата играе хоро. Понякога правят и мечка.

Джамала се придружава с музика – гайда, кларинет и др., но най-важният инструмент е „тупано" (тъпанът). Сутринта отиват на Искъра и имитират сутрешната църковна служба,

хвърляне на кръста в реката, топят „попо" и др., имитират това, което преди е извършвал свещеникът.

След това обикалят селото, посещават почти всички дворове, с изключение на траурните къщи. С това посещение се цели да изгонят неволите (болестите), за да има здраве в дома, здрава стока (добитък) и берекет по полето.

След церемонията на реката започват силно да тупат на тупана и да свирят. Най-напред върви „попо", смешно маскиран, клати кадилницата, след него е „невестата", кумове, стражари и др. Придружаващите джамала млади момчета задирят невестата, зълвите и свещеника. Джамалджиите – полицаят, попът, младоженците – всички участници, правят смешни движения, постоянни задявки и гонености, които будят смях и веселие. Напр. невестата, която е маскиран младеж, ще зашлеви някой бабаитин. Всичко се върши да е смешно, весело, забавно.

При влизане в двора на някоя къща невестата целува ръка на домакините, свещеникът мърмори молитви, полицаят разгонва заядливите хлапета, просякът проси подаръци за младоженците: пари, месо, хляб и други продукти. Размахват се върви със сушен пипер, венци лук, парче месо, тракат кречатала.

След приключване на обиколката джамалджиите отсядат в някоя кръчма, правят си сметка, отделят пари за направените разходи, а останалото отива за почерпка, в която участват и стари мераклии, „зевзеци", и приятели на джамалджиите. Приключва едно весело празненство с пожелание за здраве, живот и берекет!

Найден Зимбилев. Народни обичаи и песни от Враждебна. Лични спомени от началото на XX в.

„Водици" или Богоявление беше някога един от най-тачените празници от софиянци, пък и изобщо от българите. Празнуваше се много тържествено.

Запомнила съм много добре празнуването му в стара София. През деня в навечерието на празника всеки свещеник обикаляше енорията си с кръст и китка босилек в ръка, придружен от едно-две момченца, които носеха котле със „светена" вода.

Още с влизането си в къщи той потапяше пред нас китката босилек в котлето, прочиташе напевно молитвата си за здраве и щом запееше: „Во Йордане крещают се в тебе господи", почваше да ръси застаналите в полукръг членове на семейството – и то по йерархически ред, като се започваше от най-старите и се свършваше с най-младите. Поръсеният се прекръстваше, целуваше златния кръст и ръката на свещеника, след което пак се прекръстваше. Свещеникът поръсваше и всички кътчета и помещения в жилището. Най-възрастният пускаше традиционното петаче в котлето и дядо поп забързваше да излезе, за да обиколи и другите махленци в енорията си. Които не искаха да ги ръсят, даваха знак, че не желаят, а домакинът поясняваше, че те са друговерци или социалисти. Втори път свещеникът не влизаше в такъв дом.

Райна Костенцева. Моят роден град София.

ИВАНОВДЕН
7 януари (20 януари)
СВ. ЙОАН КРЪСТИТЕЛ

И този ден е голям църковен празник, който до към 1910 г. беше официален. Помня: бях ученик в първоначалното училище. Учителят ни държа беседа за празника и ни поръча на Ивановден да дойдем на училище, тъй като официалното отпразнуване било отменено със закон.

Въпреки това Ивановден, както и предишният Йордановден – Водици, минаваха за големи празници. Почти във всяка къща имаше именяк като Йован, Йованка, Йордан, Йорда, Данчо, Манол и др. За всеки именяк от семейството през тия два дни се носеше в черквата тепсийка с варено жито. След отпуск черква тия, които носеха житото, се нареждаха на изходната врата и почерпваха по лъжица всеки посетител. При тия поднасяния и опитване на вареното жито се изказваха пожелания за здраве, живот, щастие на именяка, а някои биваха поканвани на гости в следобедните часове или на обяд.

На Ивановден „топяха" главите си всички жители на селото и то със студена вода. В ранно утро домакинята напълва един бял котел с вода, слага в него няколко дребни монети и китка босилек. До котела застава някое от момчетата. Пристъпват най-възрастните и топенето става по низходяща линия. Който се топи, навежда се и момчето, което топи, с китката от котлето мокри тила и врата на топящия се. Но когато дойде ред да се топят децата и по-младите, става голямо боричкане, съпроводено със закачки и смехове.

Но топенето е за здраве, всичко се понася. След топенето на всяко дете се дава ябълка, бонбонче или бучка захар.

След празничната служба в черквата, на обяд се слага празнична трапеза, а след пладне всичко отива насред село.

На този ден младите съпрузи отиват „у кум" на гости, като носят подарък баница „на коло" (вита баница), погача, вино и ракия. Първата година след сватбата на кумовете се дава и кошуля за подарък , а в следващите се разменят по-малки подаръци.

Това са „шумни празници", които осмислят и разнообразяват живота през зимните дни, когато няма полска работа. Намира се още от свинското, заклано за коледните празници, обаче не може да се каже, че се е разточителствало.

През тия дни се готвеше главно свинско с пресол (кисело зеле), фасул яхния или рядка чорба и почерпка с малко ракия и вино, главно при целуване ръце и благословии.

Найден Зимбилев. Народни обичаи и песни от село Враждебна.

БАБИНДЕН
8 януари (21 януари)

Особено оригинално и смислено е празнуването на Бабинден в с. Бистрица.

Невестата, която има родено през годината дете, става рано сутринта на Бабинден и отива у жената, която й е акуширала, за да я покани на гости. Булката взема със себе си кръндирче с гореща вода, като отгоре на устата му поставя китка босилек и здравец, носи и сапун. Като отиде у бабата, тя й полива да си измие ръцете.

В дома на невестата се поканват и други гости – роднини и съседи. Тя вече е омесила погача, сготвила е боб и зеле със свинско месо, сгряла е ракия. Към обед поканените започват да пристигат, идва и бабата. Гостите дарват детето с чорапи, с кошулче, а ако е момиче с гривна или герданче. Всичко се трупа до люлката на бебето и се казва: „Нека ти е честито госкье!"

Любен Грозданов. Девети септември, N 3,19 ян., 1977

Бабинден си тука беше един най-тържествен празник. Кое дете що се́ е родило таа година, ке му прават Бабинден. Става майката на детето рано, омеси погача, и свекърва, ако има свекърва, рече: „Айде, я ше печем погачата, ти и́ди та о́кай на Бабинден."

Ако има некоя външна баба, освен свекървата, саба́хле ке сгреят во́да, ке си́пат у един кронди́р се казва, като стомничка нещо, ама кронди́р. У него забода́т един стрък боси́льок и а́йде, невестата да иде да полива на бабата, на външната баба. На кла́нището там, дека е сече́м дърва́, там на кланището полива. И сапунче й даде́, и една кърпа, със това се избърше. Она, бабата, изплете́ на детето едни чорапче́та, па й ги метне на рамото на невестата, она па едни ръкаве́ й даде́ на бабата, от платно ръкаве́ отре́зани. И се върне тогай невестата, полива на домашните – на свекървата, на близките що са́ у къщи, сите на кланището. Па некой иде, едно те там́ън измие, некой й уфърли пепел у ръцете!

– Защо? – зачудихме се ние.

– Е, така прават си смех! Таман се изми́е, па друго фърли пепел! Па́ се мият, па иде смех, мият се, смех, фърлят си пепел, цъ́рнат се … И после майката иде та о́ка на Бабинден. „Лельо-о-о! До́йди на Бабинден! Те́тко-о-о! Зпове́дай на Бабинден!" Лелкя, тетка, вуйна, баба, тия-ония – сички рода́ ги поканва, а свекървата из къщи й ока: „Кумата да не забовариш! Кумата да не забовариш!"

И почват да се сбират като на свадба вече, къде дванайсе часо почват да се събират. И също си е като друго го́ске. Пак я́денье, пак пи́енье…

Марта Форсайт. Слушай, щерко, и добре запомни…. Запис от 1978 г., информатор Линка Гергова, (род. 1904 г.)

В Шопско, в с. Железница, трапезата правят на Бабинден в онези къщи, в които има новородено. Мъжете връзват колкото са бабите в селото и ги водят на реката да ги къпят. Връзват на бабите звънци. А мъжете, които ги водят, се маскират, с тях е и музиката…

В с. Бистрица – пак същото. И там мъжете издебват, когато жените, вече пийнали, са наизлезли на двора пред бабината къща да играят хоро. Току намерят отнякъде някое въже и вържат бабата през половината й, вържат й звънец, окичват я с връзки червени чушки, лук и хайде на – „гьоло". Двама мъже теглят бабата, а тя се дърпа, дърпа и вземе та се хлъзне в снега. Мъжете почват да се облагат с бабата – ще се откупи ли и за какво – ако не кандисат на това което дава бабата – бухнат я в реката „по очи", и после смях, хора – до късно, докато пропеят първи петли.

Георг Краев. Бабинден

Бабата, е коя е помага́ла на родилката, тогава немаше родилен дом. После, кога ние се жени́йме, тогава дойде една акушерка тука, като направи́а на пощата родилен дом. На Бабинден почнаа́ме да о́диме ние у акушерката, както преди се е оди́ло, даваш й дар – кърпа и сапун. Пе́сни няма.

Летели ми са летели. Фолклорната култура на Горни Лозен. Запис от 2007 г. информатори Траянка Дандова (род. 1928 г.) и Евда Вучкова (род. 1934 г.).

СВ. ГРИГОРИЯ
25 януари (7 февруари)

Свети Григория – това е сред зимата, на този ден по традиция се събират стопаните насред селото или пред механата, или пред някоя къща, обясняват се как им върви стоката, имат ли да се агнат още овци и колко имат от храната. Според преценката дали ще им стигне до пролетта (или, ако на някой не му стига, да му се даде на заем или срещу пари, докато дойде пролетта) си казваха: „Дай, боже, да изимиме до зелената пролет, па после лесно."

Стоян Славов, Илиянци. Факти, събития, родове,

СИРНИЦА.ЗАГОВЕЗНИ
винаги в неделя, седем седмици преди Великден, една – след Месни заговезни.
СИРНА НЕДЕЛЯ

Първата неделя преди „великденските пости", се наричаше „ месни по́клади" или „ме́сници" – до тогава се ядеше месо. Следната неделя беше вече „сирница", „сирни поклади", а понеделникът след нея се наричаше „чист понеделник". Започваха строги пости. …От третия ден след „месници" – сряда – до следната неделя („сирницата") - това са дните за прошка или както биримирчани ги наричаха „простената неделя".

По-младият винаги искаше прошка от по-стария. По-младите отиваха на гости при по-старите роднини и близки и къде „от крак", къде при софра „се прощаваха". В самите семейства прошката се извършваше на трапезата в неделя вечерта – на „сирница".

Прошката ставаше с ракия. Младият целуваше ръка на по-възрастния до три пъти и след всяко целуване казваше „Прощавай", а по-възрастният до три пъти отговаряше „Господ да прощава. И ти прощавай". Тогава младият подаваше литрето с ракия, старият отпиваше един път или три пъти (според апетита), връщаше литрето, младият го поемаше и пак целуваше ръка. Така се прощаваха всички хора, дори и децата.

„На прошка" биримирчани отиваха и до други села, гдето имаха роднини и кумове. От други села хора идваха в Биримирци, при своя рода – пешком, с коли, с каруци, с файтони и кабриолети. Чрез тая „прошка" хората вярваха, че очистват душата си, признават и мълчаливо опрощават своите и чуждите грехове и прегрешения, зли помисли и лоши думи. Така те се подготвяха за „комка" (пречестяване). Скарани братя, синове, етърви и други роднини и близки се сдобряваха през тия дни.

Обичайно беше при „прошката" да се слага трапезата като за гости. И до късно вечер тая трапеза не се раздигаше – винаги се очакваха „прошкаре".

Петър Ангелов. Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци. Лични спомени, записани 60-те години на XX в.

За Софийското поле К.Иречек бележи „Последните два неделни дни преди зачеването

на Великденските пости, на Заговезни вечер, щом се мръкне, в крайните къщи на всяко село подклаждат се големи огньове, около които момчетата махат насам-натам с дълги пръчове, на които са закрепени запалени сламени снопчета. Тези огньове в мрачината светят като червени трептещи звезди и се простират доста високо по склоновете."

Д-р С.Ватьов съобщава, все за софийските села, че на Великденските поклади „правят оратняк (машала) и го махат запален момците и момите. Момъка вика: „ората, копата"... [както в Пиротско]. Също люлелят запален въглен да не угасне". – На Месни-заговезни децата в София палели огньове или правели машали от слама, които запалвали и махали. В някои софийски села (Суходол, Желява) връзаната на дълги пръте слама, която въртят момци, като викат „Ората, копата" ..., се казвала оратник.

... В Софийско и Македония не се срещат никакви следи от огнените стрели на Великденски-заговезни.

Михаил Арнаудов. Год.СУ. Историко-филологически факултет, 15-16, 1921

Постеше се четири пъти в годината – преди Коледа, преди Великден, преди Петровден и преди Богородица. Най-дълги, повече от месец, бяха Великденските пости, а най-къси (две седмици) - Богородичните. Двете седмици преди Великденския пост – месната и сирната, служеха като преход от блажния към постния режим на хранене. Изпращането на „блажните" дни беше съпроводено с карнавални шествия из улиците на града. Заговезни в софийските села преминаваше още по-тържествено. Особено бяха интересни вечерите с прочутите заговезни огньове. Момците приготвяха през деня своите оратници – дървени вили, между зъбите на които се напластяваше суха слама. Пълнежът излизаше високо над шиповете, завързваше се здраво около вилата и оратникът беше готов за действие. За да не се получи изгаряне, оратниците най-често се приготвяха със специално отсечени лескови пръти с чатали. Наближеше ли вечерта, момчетата заживяваха в някаква треска от нетърпение. Щом мракът обвиеше земята, те на групи се отправяха извън селото, към най-близките ниви или ливади. Там подпалваха оратниците, наредени на по няколко метра един от друг, и след разпалването им започваха да ги въртят над главите си. Отдалече тази вечерна гледка представляваше истинска феерия. Сякаш някакви звезди, слезли ниско над земята, се движеха около своите оси и светлините им играеха в различни посоки. Зрелището беше интересно и красиво. Чуваха се викове, песни, свирни. Веселието продължаваше до полунощ.

Когато момчетата въртяха оратниците пееха: „Ора́та копа́та, дай ми чичо момата...".

Тези заговезски вечери бяха истинска радост за децата в село. В крайнините на София се извършваше същото, само че в по-малки размери.

Последният „блажен ден" обикновено съвпадаше с неделята. В този ден се ходеше на прошка. По-младите отиваха при по-старите, при близки роднини или кумове, и носеха в знак на уважение някакъв плод – обикновено портокал. Ако в момента липсваше такъв плод, той се заменяше с ябълки, круши или с други плодове. Но търговците не забравяха, че за заговезни са необходими портокали и своевременно се грижеха да набавят по-големи количества от Гърция, Турция или Италия.

...На опрощаването се придаваше много голямо значение. С него се слагаше край на създалите се през годината лоши възпоменания, обиди, оскърбления и неприязнени отношения между млади и стари, между близки и роднини.

...Няма никога да забравя при каква тържественост се посрещаха и изпращаха заговезните. В деня на опрощението се поднасяше на трапезата баклава и се „амкаше"

бяла орехова халва. Това беше действително оригинален обичай, останал от деди и прадеди.

…Понеделникът след заговяването се наричаше „Чист понеделник". Тогава всяка домакиня ставаше рано, приготвяше се, измиваше и изпарваше с вряла вода паниците, лъжиците и всичко онова, което беше трапезна необходимост. През този ден от сутринта до вечерта не се слагаше нито хапка в уста. В дворовете пристигаха калайджии, запалваха огън в някое кътче и калайдисваха медните съдове.

Великденските пости траеха 40 дни. През тези дни беше забранено да се яде блажно дори и в така наречените „блажни дни" (освен сряда и петък). Не се употребяваше дори и зехтин, а също така беше забранено да се ядат халва и маслини, които също минаваха за блажни. В продължение на целите пости не се ядеше никакава храна от животински произход, нито яйца. Риба се купуваше само на Благовец и Връбница.

Отиваха да се причестят в църква само тези, които са изпълнили всички постнически повели през четиридесетте постни дни.

Причастието се наричаше „комка". „Ти комка ли се?" – запитваха се един други хората. На този, който вече е взел причастието, се казваше „честито".

След като се причастяха всички желаещи, свещеникът се оттегляше в олтара и изпиваше до дъно останалото в потира вино, за да не се излее другаде, защото това вино било „осветено". Тъкмо по тази причина се избърсваха и устните на причастилия се, защото имаше опастност някоя капка да капне на пода.

Благочестивите християни се причастяваха през всичките пости, т. е. четири пъти в годината. Великденските пости в по-старо време са траели 55 дни, но после са били намалени на 40, за да не изглеждат толкова дълги. Петнадесетте дни били прехвърлени към Богородични пости – през месец август.

Майките най-строго бдяха по време на постите да не се облажи някое дете и постоянно заплашваха, че „попо че му отреже ушите". Когато някой блажеше в постни дни, казваха му „франкмасонин", или „ фармасонин".

Постяха не само православните християни, а и хората от други вероизповедания: католици, мюсюлмани и израилтяни.

Райна Костенцева Моят роден град София.

Най-голяма пищност и най-силно присъствие на развлекателни елементи в един традиционен празник в годините след Освобождението, обаче получава Сирница. Седмицата между Месни и Сирни заговезни, известна в традиционната система с огньовете, прошката, семейните трапези и кукерските игри, в края на XIX – началото на XX век бързо възприема някои от елементите на европейския карнавал.

…Почти веднага след Освобождението „маските" и карнавалните шествия започват да се появяват и в други големи градове на България. Първата среща на софиянци с тях става през 1881 г., когато в първокласния „Италиански хотел""е уреден маскен бал. На следващата година няколко чужденци-работници, посрещани с учудване и любопитство от столичани, обикалят улиците с покрити с маски лица.

През 1883 г. интересът към маскения бал, проведен в „Славянска беседа" е изключително голям. Следващите години такива балове започват да се уреждат и в други обществени заведения, така че в края на XIX век маскените балове се превръщат в голяма мода за столичния град. …През 1910 г. близо стотина души от политическия елит на

столицата участват маскирани в бала на „Славянска беседа". Част от образите са на „Крал Луи XIV", „Наполеон", „Бай Ганьо". Независимо от костюма всички задължително носят домина на лицата си.

Бориславa Георгиева. Градските развлечения в миналото.

„Пиротска" до Балканската война беше оригинална арена на маскарада през карнавалната седмица – между месните и сирните великденски заговезни, към края на март или началото на април. Това беше своеобразна проява на хореография, художествено, карикатурно възпроизвеждане на обществени прояви, на популярни литературни типове: Бай Ганьо с дисагите, Пижо и Пендо с тоягите, Крачун и Малчо с подчертана разлика в ръста и т.н.

Маскираните бяха на групи, представляващи композиция на красива жива картина или някакви пиянски и други епизоди, и единични: маймуна кара велосипед, огромен петел върви по улицата и кукурига и т.н.

Всяка вечер през тази седмица маскираните на групи се стичаха от напречните улици и изпълваха в движение платното на „Пиротска", а тротоарите оставаха за зрителите.

Групите или отделните маскирани отиваха по къщите на познати и близки, правеха разни движения, без да се обаждат, и не сваляха маските си, докато домакините не ги познаят.

Това беше седмицата на веселието на улицата.

Специална комисия от Столичния общински съвет следеше всички прояви и по неин доклад се отпускаха премии за най-добре маскирани и най-добри маскарадни групи.

Войните прекъснаха това веселие.

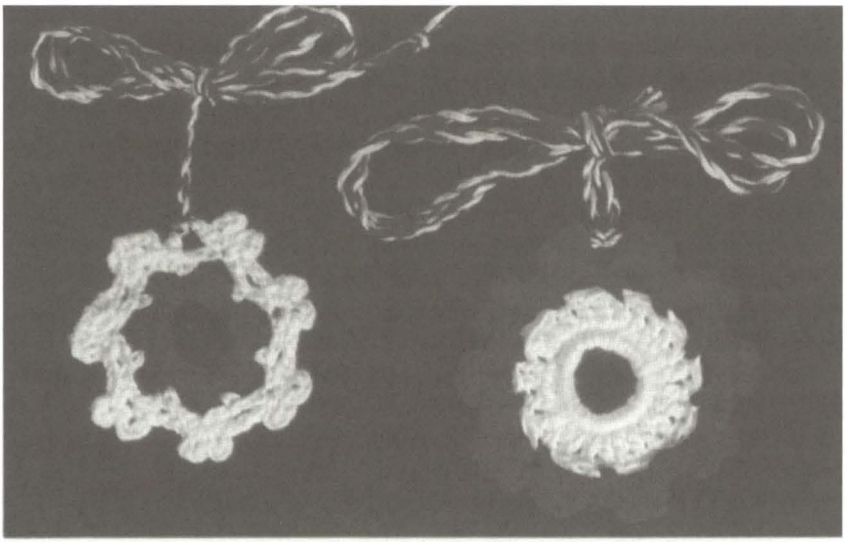
Ангел Георгиев, Метежният квартал, лични спомени от началото на XX в.

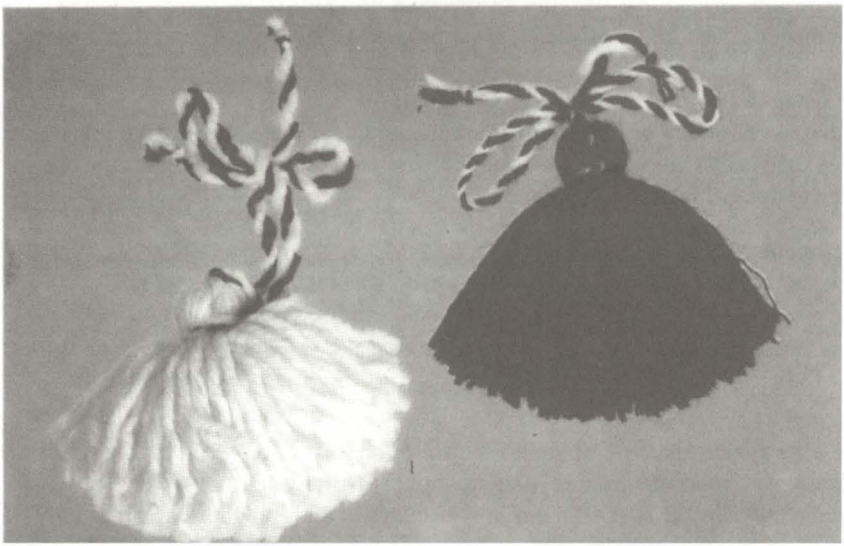
БАБА МАРТА
Първи март

На 1 март тук се правят самодейни мартеници, от разноцветни конци или само цветен конец и се завързват по ръцете или по пръстите на децата или най-вече на момите. Носят се до св. Четиредесет мъченици и се слагали в старо време под камък – там да се съхраняват мечтите на момите, за да се изпълнят, за щастие през настъпващата пролет.

Тук е местото на календаря на „заемниците" – т.е. трите дни – 1, 2, 3 март по стар стил, които дни Марта взема от Малък Сечко на заем, за да отмъсти на една козарка, която срещу първи март казала: „Тръч кози на планина – Марта жена и я жена" и станало толкова студено, че жената и козите замръзнали и се вкаменили на Стара планина и я има там и до днес.

Драгомир Котев. Село Бистрица. Лични спомени от 50-60-те години на XX век.

ТОДОРОВДЕН. КОНСКИ ВЕЛИКДЕН
съботният ден на първата седмица от великденския пост
СВ. ТОДОР ТИРОН

Дóмле (Тудоровден, Конски великден) се празнуваше масово до 1935 година. След тая дата конете се обяздваха по единично, или пък на малки групи от по 3-4 души, но по къщите вече не се ходи и домларската песен не се пее.

Това е денят на свети Тодор Тирон, първият съботен ден след Сирни заговезни.

Вечерта преди празника, в петък, жените от селото отиваха на черква с колаци (обредни хлебове) и вино в бъклици. Тая вечер свекървите за първи път водят младите

си нагиздени снахи, омъжени през тая зима, на черква. Молитвата над хляба и виното са за здравето на добитъка на всяка стопанка, а най-вече за кобилите – да са здрави и плодоносни. Когато излизат от черквата, жените и невестите се подритват и цвилят като кобили. Това също е за здравето на конете и другия добитък, но ние имаме в предвид и обстоятелството, че преди това жените, поради отсъствието на мъжете на тая черковна служба, са се почерпили добре с вино от бъклиците и настроението е доста повишено – винаги съм слушал смехът им да се носи тая вечер нашироко насред селото.

След пладне в събота ергените възсядат оседланите коне и тръгват на „ДО́МЛЕ" по селата. Тази традиция съществуваше из цяла България. Тя и досега се спазва във всички конни войскови поделения и части. Някъде се правят и т.нар. кушии – надпрепускане с конете.

В Биримирци, Обрадовци и Кубратово такива кушии не се правеха, но през целия ден конете бяха в непрекъснат бяг от двор в двор, от махала в махала, от село в село. Дни наред преди празника конете се почистваха най-старателно, гривите и опашките се къдреха, конете се накичваха с мънистени гердани, разноцветни панделки, цветя и китки. Сбруята е почистена, пуловете по нея лъщят на пролетното слънце.

Конниците избират помежду си „главен домла́р", предводител – естествено най-стария ерген, – а също и двама помощници. Главният домлар разпорежда, ръководи и определя маршрута. Помощниците му носят преметнати през седлото дисаги, в които стопаните, стопанките, младите невести, момите слагат дарове за домларската чета: краваи, хляб, ечемик, овес, чисто жито. Избират се също четирима певци, които след време се сменяват от други четирима. Така всички домлари влизат в смяната на певците.

Цялата конна група – внушителна, пъстра и живописна кавалкада – навлиза в някой двор, където има мома или млада невеста. Предводителят грациозно разиграва коня си и размахва шарена пръчка с бяла кърпа на върха, дарена и везана от кипра изгора. Певците излизат напред и подхващат песента:

Свети Тодор коня кове, до́мле, до́мле,
на ливада, на зелена, до́мле, до́мле,
сестрица му клинци дава, до́мле, до́мле,
сребро клинци, злато пльочи, до́мле, до́мле,
да подкове врана коня, до́мле, до́мле,
да оби́ди ци́бро полье, до́мле, до́мле,
да набе́ре росно цвекье, до́мле, до́мле,
да извие до два ве́нца, до́мле, до́мле.

Още вечерта получените дарове се разпродават в кръчмата, където всички домлари си устройват задружна гощавка. Пълнят котли с вино, изнасят го пред кръчмата и черпят с половнички всеки, който мине от там – мъже, жени, старци. Всеки, който пие вино тая вечер, благославя: „Ха да е жива и здрава стоката! И догодина със здраве!"

Домле беше и си остава изключително мъжки празник.

Петър Ангелов. Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци.

БЛАГОВЕЦ
25 март (7 април)
БЛАГОВЕЩЕНИЕ

Още от трамвайната спирка, последната в Княжево, чух да се чука по железни предмети и забързах. Видях деца с тенекии и маши в ръка да чукат и обикалят къщата си и да викат: „Бежте, змии и гущере, ютре е Благовец. Бежте, змии и гущере, ютре е Благовец." Отидох у дома. Видях малките внучки на баба Мара да чукат и обикалят къщата, а тя, застанала насред двора, да разпалва огън. Но разпалваше не съчки, сухи дърва, а изсъхнали говежди фашкии. Щом се запалиха добре и започнаха да пушат, тя ги взе на една лопатка и започна да обикаля къщата и да нарежда: „Бегайте, змии, гущере, порове и поганци, бегай секакво зло от тоя дом, от тоя двор, от стока и градина". Така до три пъти обиколи къщата, после прекади мазетата, отиде към кокошарника и там прекади, а най-сетне остави димящата лопатка в средата на двора. Пушек, чукане и високо произнасяне на думите „Бежте, змии и гущере" се чуваше от съседните къщи из цяло Княжево. Свежият пролетен въздух беше примесен с дим.

Сутринта беше неделя, жените отрано излязоха в двороветe, които използваха като градини. Правеха лехи за пипер: „Да е благ пиперо", разсаждаха цветя – всяко боднато на Благовец цвете се прихващало и цялото лято цъфтяло. Целият ден работихме в градината, защото на този „благ ден" трябва да се засадят семената, да се прекопае градината и да се разкроят лехите. И земята трябваше да усети, че идва топлото време, което ще изкара хората в полето на работа.

Елена Огнянова. Ние, шопето. Запис от 50-те години на XX в. на баба Мара от Княжево.

ЛАЗАРСКИ ПЕТЪК
петък преди Лазаровден

На този ден по-млади жени водеха илиянските моми и ергени на пазар за покупки у Безистено, София – сега ЦУМ. Там си правят среща с други моми и ергени от другите села и кои се харесат, почват да идат ергени в Илиянци.

От Обрадовци, Беримирци, Връбница, Обеля, Мрамор, Бояна и ето станала някоя сватба.

На този ден се ходеше до София пеша. И ако ходи някой ерген или мома, ще бъде с придружител, та да направят разходка по „Царя" и като се върнат, доволни –предоволни ще се хвалят пред другите, които не са ходили, как са се разхождали и какво са видели и чули у градо.

Стоян Славов, Илиянци. Факти, събития, родове.

ЛАЗАРОВДЕН
съботният ден на седмицата преди Великден
ВЪЗКРЕСЕНИЕТО НА ЛАЗАРА

В началото на двете седмици преди Лазаров-ден, момите, малки и големи, всяка с връстниците си отиват една при друга на сговарянье за Лазарица: натъкмяват се по шест моми в всяка чета.

След това, през по-подирните дни, събират се в къщата, дето е по-удобно за тях, на някоя от дружките си, за да преговарят песните и, заедно с това, да се упражняват в играното и в шетаньето, т.е. в движението на ръцете от китките, в които държат по една кърпа, прегъната на половин с увиснали два краища, които държат за прегънатото място.

От шестте моми четири (две пеят, а другите две отпяват) всякога пеят, когато испяват някому песен, а останалите две играят. Те могат и да се променяват, но при всяко пеяние песен трябва да бъдат четири пеячки и две играчки.

Всяка чета си носи по една кошница за турянье в нея яйцата, що ги подаряват, а пък всяка лазаркиня трябва да си има по две кърпи за шетанье.

От сутренята на Лазаров-ден, лазаркините чета по чета, почват да пеят и играят по къщите.

През времето, до дето отиват от една къща за в друга, лазаркините пеят тия песни, за да предизвестят на домочадието, че им идат лазаркини.

Елен, деле́н, девойкьо, Лазаре,
елен плива през мо́ре, Лазаре,

на ро́гове, столо́ве, Лазаре,
на столове постелье, Лазаре,
на постелье тердзийа, Лазаре,
чиста чо́а кро́еше,Лазаре.
При́ди, Видо, при́стапи, Лазаре,
зе́ми златна яблъ́ка, Лазаре.
Приде́ Вида, приста́пи, Лазаре,
не даде й яблъ́ка, Лазаре,
на я фана́ за ра́ка, Лазаре.

Гри́мничице лъа́ена, ко́вана,
зиме ли си лъа́елна, ко́вана?
Или лете си лъа́ена, ко́вана?
– Ни сам зиме, лъа́ена , ко́вана,
ни сам лете лъа́ена, ко́вана.

Лазаркините пеят песни според възрастта и занаята на всякого от домочадието. Като попеят малко, при испяването песен някому, една от играчките (от момите що играят) оставя кърпа върху рамото на лицето, на което пеят. Това го правят за да им връзват в нея някоя парица подарък и, след испяването на цялата песен, взема кърпата си обратно, като целува ръка на лицето, ако е по-възрастно, що й я повръща.

Някои жени, вместо пари, подаряват лазаркините с яйца, но без да ги връзват в кърпата на лазаркинята, както това правят при подаряването на пари.

Исходят ли цялото село, лазаркините, всяка чета за себе си, разделят харизмата пари и яйца на равно по между си.

Записал Стефан Д. Спасов, СбНУ, 1891, 5

Лазаруваха групи от по пет момичета, от които най-малката е „шеталкя". Четирите подевки пеят две по две, а шеталкята „снове" пред певиците с бяла кърпа, хванатата за двата срещуположни ъгли. С такива групи от по пет момичета „цъфтяха" селските улици. Накичени с цветя , венчета, койла, коланчета, те отиваха от двор в двор, пееха там песни на домакините, на мома, на ерген, невеста, момче, дете. …След като са изпети песни за всички в къщата, към последната песен лазарките прибавят стиховете:

До тука ти казуем, моме,
до тука ти казуем.

а другите добавят:

Фъ́рли кърпа, девокьо, моме,
фъ́рли кърпа, девокьо!

Шеталката развява кърпата, с която шета на певиците и я премята на рамото на домакинята. На чистия и изметен двор домакинята е сложила глинена паница с вода, пуснала е вътре бяло сурово яйце. Лазарките се хващат за ръце, обикалят паницата и пеят:

Иглико, поглико,
майчина отмяна!
Шума нападало –
кой че да я бере?
Нана че я бере,
че че да се жени,
мома че доводи
от Будима града
тънка та висока,
бела та цървена,
малко църноока.

Лазарките спират за малко, късат по няколко листа от чемшира, който са затъкнали на поясите си и пазвите си, пускат ги в паницата с водата, да се роят пчелите, да берат мед, да са здрави, да са плодни.

И пак наричат с песен:

Пчелице, медна меди́це,
по по́лье о́диш – мед сбираш,

от чорбаджии го зимаш,
на сиромаси го даваш.

Домакинята завързва пари в кърпата на шеталкята, връща й я, подарява на всички по едно сурово бяло яйце. Кошницата с яйцата се носи от шеталката.

Петър Ангелов, Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци

ВЕЛИКДЕН. ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО

… Седмицата преди Великден се казваше „страстна седмица", а тази след него - „светла седмица". През страстната седмица не се позволяваха никакви веселия, никакви спектакли, никаква музика и песни. Ако запееше някой, пресичаха го: „Не те ли е грях да пееш бе, не знаеш ли, че през тази седмица е разпнат Исус Христос?". За да не бъде обявен за безбожник, пеещият веднага замлъкваше.

Само бележитият Пенчо Славейков като директор на Народния театър не допусна преустановяването на театралните спектакли през време на страстната седмица. Когато министърът на полицията Михаил Такев, негов съпартизанин, му припомнил установената традиция – спускане на завесата за една седмица, - безкомпромисният Пенчо, както винаги го наричаха, му отвърнал с характерния си драстичен език: „Каквоооо? Театърът да не е бардак бре? Артистките да не са курви бре? Ще си играем, както си играем всяка вечер". И наистина, спектаклите си продължиха, несмущавани от нищо.

През целия ден на великия петък, през страстната седмица, пред църквите бяха изложени плащениците с разпятието на Христос. Вярващите трябваше да се провират под тях за здраве, а свещенослужителят им раздаваше по стрък здравец. В събота в полунощ се служеше „малкото възкресение" и се държаха запалени свещи, които след свършването на церемонията богомолците занасяха горящи в къщи и с пламъка от тези великденски свещи запалваха кандилото пред иконата или иконостаса.

При тази среднощна служба всеки носеше в джоба си червено великденско яйце, което децата изяждаха още из пътя след свършването на службата.

Вкъщи всички сядаха около трапезата, където ги чакаше грамаден козунак. В специални пръстени съдове на масата се поставяха и боядисаните, главно в червено, великденски яйца, с които членовете на семейството се чукаха помежду си. Пиеше се и натурално червено вино.

На самия ден Великден по обед се отслужваше в църквата „второ възкресение". На него присъстваха освен другите миряни, още и дипломатите, дворцовата свита и самият княз. Евангелието се четеше на няколко езика. След тържествената литургия имаше прием в двореца. При престоя си в църквата князът стоеше прав в специалния за него вдясно от олтара трон.

При подготовката за отпразнуването на Великден най-много се радваха децата, които не се откъсваха от майките си. Боядисването на яйцата ставаше в четвъртък преди самия Великден. Тогава се правеха и козунаците от отлежало бяло брашно и много яйца. Порано козунаците не бяха познати на софиянци. Но полека-лека този обичай започна да прониква и в махленските семейства. Когато майка ми за пръв път омеси козунаци, аз бях ученичка в първо отделение на основното училище. Въртях се около нея да я гледам как приготвя новомоден сладкиш след дълга и сложна процедура, а тя често ме запитваше:

„Умдисваш ли, че ще станат както трябва?". Но аз какво можех да й кажа, когато нищо не разбирах от тези неща.Тя пристъпваше със страх и сякаш свещенодействуваше, когато замесваше козунака. Щеше да преживее тежък срам пред съседките, ако случайно той не излезеше сполучлив. Нали всяка домакиня предлагаше на съседката си „да опита" козунаците й и чакаше да види какъв ще бъде ефектът…

На великденските дрехи на децата се ушиваха широки и дълбоки джобове, за да могат да побират повече яйца. Защото от всяка къща се раздаваха яйца – и то не само на децата, но и на възрастните. Това беше най-хубавото мезе за великденската черпня с ракия и вино. Всяко семейство, дори най-бедните, поради това боядисваха по възможност повече яйца.

И деца, и възрастни през тия дни се чукаха с яйца. Този обичай в София се наричаше „кръчкане". „Хайде да се кръчкаме!" – подканваха се децата. Някои от тях се изхитряваха. Приготовляваха си яйца от дърво, боядисваха ги така, че да да заприличат досущ на обикновените, и при чукането винаги излизаха победители. Разбира се, за това те не получаваха никакво възмездие. Достатъчно им беше само славата на победители. В по-ново време освен червени яйца започнаха да се появяват и зелени, сини, жълти и др.Червените яйца първоначално се боядисваха в разтвор не от боя, а в разтвор, наречен „кармъзъ", в който се потапяха клечки. Те имаха способността да боядисват в червено.

Някои домакини, особено в селата, шареха яйцата с разни орнаменти, като покриваха нарисуваната част с восък, под който при сваряването рисунката се запазваше, или пък прикрепяха към яйцето някое цвете или лист, под които боята не проникваше. Моята майка правеше елементи със сярна киселина с клечка от метлата, след като се сваряваха и боядисваха яйцата.

Преди да се научат да месят козунаци, жените от народа омесваха за Великден кравай. В суровото още тесто те забучваха отгоре в средата сурово яйце, което се изпичаше заедно с кравая. Това яйце се казваше кукулник. „Какво стърчиш като кукулник на великденски кравай" – казваха някому, който не си знаеше мястото.

На великденската софра най-напред се слагаше постно ядене, оставено от вечерта срещу Великден, за да се подготви стомахът за блажната храна. На трапезата, разбира се, на обяд се слагаше печена гъска или пуйка, или патица, или пък тлъста, добре охранена кокошка. Слагаха още червени яйца, козунак и червено вино.

На Великден мало и голямо излизаше с нови дрехи – ново от главата до петите. Който нямаше възможност да се поднови, не излизаше пред хората, не ходеше и на великденския събор, който траеше три дни. На празника „движението" по ул. „Витошка" беше неимоверно оживено. Някои вземаха файтон на пл. „Св. Неделя", отиваха до „Лъвовия мост" и се връщаха обратно. Не им беше, разбира се, толкова за събора, а за да покажат новите си дрехи.

По всички балкони, по всички прозорци, пред стобори по тогавашната улица „Витошка" се струпваха „сеирджии" да гледат минувачите и да се осведомяват каква е новата мода в облеклото. За децата съборът беше голямо събитие. Само там можеха да видят играещи кукли и разни други циркови номера, изпълнявани на естрада пред цирка, за да привличат повече публика.

…

Освен забавите за децата, съборът поднасяше развлечения и за възрастните. Още по пътя към „Банишора", където ставаше съборът, се понасяше мирисът на прясно приготвени пуканки и пукотът на „оръдията" за измерване на силата… Пуканичарят стоеше сред купища от пуканки „жешки, бели" и трупаше все нови и нови зърна, които

непрекъснато печеше. Бащите стреляха на стрелбището или подхвърляха халки с цел да ги нахлузят върху един от забучените в земята ножове. Който улучваше ножа, вземаше си го.

...

Сред шум и нестихващи крясъци, идващи от събора, семействата търсеха някакво кътче, където да поседнат, да се отморят и да си подпийнат нещо разхладително. Тогава те се отправяха към набързо приготвените навеси-бирарии, където можеха да намерят вкусни пресни кебапчета и отлежало пиво. През това време децата се возеха на близкия карусел под непрекъснатото наблюдение на родителите.

Имаше два карусела. Единият беше само с файтончета. На свода му босоноги циганчета го привеждаха в движение. Таксата за возенето беше десет пари. За другия се плащаше гологан (десет стотинки) за файтонче и грош (двадесет стотинки) за конче. Малките деца, които не можеха да се държат сами на кончетата, бяха подкрепяни от родителите си. Сводът на този карусел беше декориран с богата драперия, така че тези, които го движеха, не можеха да се виждат.

Райна Костенцева. Моят роден град София.

През постите на всички членове от семейството се ушива по някоя нова дреха. Особено внимание се обръща на децата, момите и ергените. ...За Великден се прави основно почистване и леки поправки. Преди всичко всяка къща се белосва отвън и отвътре. Вратите и прозорците се измиват, така че къщата да „светне". В четвъртъка преди Великден се прави първото боядисване на яйца, които са предимно червени, а някои – жълти. За последните се използват люспи от кромид лук. За червена боя служеше „вардзията", купена от Безистено или от местния бакалин. Вардзията представляваше боядисани в червена боя дребни тресчици или от някакво бразилско дърво, което във водата пуска червена боя. Яйцата се боядисваха в ярка червена боя в нюанс пембено (розово). При първото боядисване се червяха малко яйца. Тогава и децата си понацапваха ръцете и лицата. Това нацапване на лицето се прави за здраве. От сутринта майките обикалят лицата на децата с боядисано яйце, като казваха: „Бел и червен, бел и червен".

Голямото боядисване на яйца се извършваше в събота преди Великден. Тая събота се наричаше ДЪЛГАТА СЪБОТА. ...Този ден освен почистване, пране и други работи, домакинята меси за утрешния ден. Основното е хляб – погача от втасало тесто, върху която са набодени две яйца: бяло и червено. Освен това се омесват още „кокалници". Те представляват малки хлебчета (туртета) с диаметър около 20 см. В средата се забива сурово яйце, което се опича заедно с хлебчето. Кокалниците съответстват на броя на членовете на семейството, плюс 2-3 допълнително, които се дават подарък на някои роднински деца или на близък член от семейството, който отсъства: женена дъщеря в друга къща или друго село. Кокалниците се пекат в подници. Вечерята в събота се съпътства с чорба от коприва (търкана коприва) или вечеря само с коприва.

През нощта срещу Великден се ходи на черква. Всички деца, които през нощта отиват на черква, носят в джобовете си по 1-2 яйца. Щом през нощта към 1 часа привърши литургията, свещеникът обявява Възкресение Христово и дава комката (причастието). Децата, вече причестили се, излизат вънка и почват чукането с яйца.

Още преди да се е съмнало т.е. след първата нощна литургия, от всяка къща излизат жени, отиват на черква, като занасят великденския хляб, който в черквата се разрязва на парчета, които се разменят между жените в края на черковната служба. Преди това

свещеникът, който след като повторно обяви Възкресение Христово, е благословил хляба, отрязва по едно парче от него, в което е бялото яйце. Червеното яйце, което се връща с останалия хляб, се оставя при иконостаса. На Гергьовден, рано сутринта това яйце изнасят до някоя нива. Носачът обикаля нивата, след което заравя яйцето в нея.

На този ден вече се готви блажно. Най-често блажното се състои от кокошка или петел. Рядко най-заможните и то след Първата световна война колят агне. Наскоро следва Гергьовден и тогава всяка къща ще има на трапезата си печено агне.

Трябва да допълня, че в петъка преди Великден ставаше голям пазар в София и освен последните покупки за украсата на облеклото и други дреболии, се купуваше и овча пастърма, която облажваше бобената чорба – най-вкусното ядене през тия дни. На софийския пазар – женското пазарище, на няколко места на открито се излагаха купища пастърма и селяните от Софийско се снабдяваха масово с този „деликатес". Пастърмата беше много вкусна, ядяхме я и сурова. На Великден, който продължаваше три дни, се подаряваха и разменяха много яйца.

Първия ден на Великден всеки посреща празника у дома си – не се ходи по гости. Следобед става хорото насред село, така както на Коледа и на Нова година.

На втория ден на Великден лазарките се събират на малко тържество, което се нарича КУМИЧКАНЕ, за да се разтурят, т. е. да разпуснат лазарската група, за която знаем, че се състоеше от шест моми (момичета).

Момичетата се събират преди обед и отиват на реката, която минава през селото или на Искъра. Носят си пералкя (бухалка), с която буат, перат (бухат), дрехите при прането. Всички момичета слагат върху пералкята по залък хляб с някакъв белег. Пералкята се слага напреки на течението на реката и се потапя. Водата понася залците и чийто залък избяга най-напред, тая мома (момиче) става кумичка. Следобед момичетата се сбират на гости у кумата (кумичката), като си носят по някое червено яйце, яйченик (кокалник). Яйченикът и кокалникът са едно и също хлебче, но носят две имена. И кумичката е приготвила гозба и заедно с донесената храна се гощават. С тоя обяд – гостуване, се приключва лазаруването и групата се разпуска (разтура).

Освен наглеждането на добитъка друго през тия дни не се работеше – празнува се и се гостува: посещават се кумовете, женена дъщеря в друго село сега идва на гости. Освен това четиридесет дни след Великден, в четвъртъка не се оре и не се излиза на полска работа, за да не се предизвиква градушка. Тия четвъртъци се наричат „ВЕЛИО ЧЕТВЪРТЪК" (велик четвъртък).

От петък след Великден почват съборите. Най-близкият събор беше в Подуяне, а в неделя – разтурната, при Лъвов мост. Местността при Лъвов мост, пък и самият Лъвов мост през петдесетте години на XIX век се наричаше ШАРЕНИЯ МОСТ. Следваха съборите на Спасовден в с. Кривина, на Св. Троица в Слатина и др.

На Великден, както и на други по-големи празници, се правеха хора, не всякога е имало свирачи. Но хората се провеждаха с многобройните хороводни песни, които имаха главно две мелодии, … наподобяващи ситното хоро.

От Витóша по-високо нема,
От Искáро по-дълбоко нема,
От горúца по-зелено нема,
От водúца по-студено нема.

Найден Зимбилев. Народни обичаи и песни от село Враждебна.

Успоредно със съборите, отнасящи се за отделни части на града, се организира голям събор на Великден в София, на който се стичат жители от всички софийски квартали и околните села. Той не загубва значението и ролята си, въпреки почти непрекъснатото му местене в различни покрайнини на града. През 1879 г. мястото му е в „Алабинската градина", но още на следващата година е преместен при Шарения мост (Лъвов мост). Към края на века територия на събора става пространството между гарата и Майчин дом. През 1922 г. общината му определя ново място – голямата поляна между улиците „Цар Симеон" и „Пиротска", където престоява само две години, за да бъде отново изместен между квартал Красна поляна (Булина ливада) и пътя за село Суходол. Тук съборът се задържа почти цяло десетилетие, след което отива на последното си място – поляната на Лагера.

Бориславa Георгиева, Градските развлечения в миналото

На Великден в квартала „Банишора" ставаше събор. Всички кореняци софиянци си даваха среща на това весело сборище. Във въздуха се носеха остри писукания на детски книжни свирки и тантурести бърдучета. Край продавачите на жълта и червена

„турска лимонада", сипана в едри стъклени глобуси, дрънчаха непрекъснато като за наздравица звънци. Пред цирка без покрив думкаше тъпан, но представлението все още не почваше, защото билетите стояха непродадени. Цирковите артисти, покачени на маси пред входа, скачаха и вдигаха невъобразим шум, викаха, биеха голям училищен звънец, удряха камбани. От време на време цирковата група влизаше зад пердето, за да даде вид, че представлението започва, но след това пак излизаше. За зяпачите този шум, викове и звънци бяха доста, пък и най-важно – беше безплатно!

Какво ли не продаваха тук! Пъстри играчки, червени захаросани ябълки на клечка, захарни петлета, мъниста, обеци, пиринчени пръстенчета. Във въздуха се виеха облаци дим от скарите. Семкаджиите носеха стоката си в кошници. Симидчията слагаше тежката табла със симиди на главата си върху мръсен парцален геврек, за да не му убива. В ръката си носеше сгъваемо столче. Тук бе и продавачът на бели и розови „кити", наредени в стъклено сандъче. Това бяха две големи като дискове тънки вафлени кори с дантелени шарки, слепени с рядка като лепило халва, която миришеше на сусам. Друг носеше провисено на голям четал розово захарно тесто, провикваше се напевно и хвалеше стоката си, която миришеше на рози. На купувача откъсваше с ръка от тестото според парите.

Навсякъде прах, шум, люлки, въртележки, латерни, гърмящи топчета, флигорни, а по земята – черупки от великденски яйца. Всичко наоколо се въртеше като омагьосано шарено колело и замайваше празнично облечените в новите си великденски дрехи деца, стиснали плахо ръцете на родителите си.

В махалата се завръщахме замаяни от събора и докато той траеше, мъчехме се да намерим стотинки, за да идем пак, вече само с другарчетата. Ходехме и без петачета, така, само за шума и шаренията.

Петър Мирчев. София – тъжна и весела. Лични спомени, края на XIX в. началото на XX в.

ЕРЕМИЯ
1 май (14 май)
СВ. ПРОРОК ЕРЕМИЯ

Друг характерен календарен празник през пролетта бил пророк Йеремия. Вечерта преди него децата отново удряли машата о лопатката, отново викали с всички сили: „Бежте, змии и гущери, ютре каже Еремия!" и отново обикаляли всички кътчета на дворовете.

Йеремия се ознаменувал с дъхавата майска ракия. Докато децата пъдели змиите, домакинята слагала в съда с ракия дъхави стръкчета от миризливи треви и го оставяла под някой трендафилов храст. До сутринта ракията силно се ароматизирала и можела да се пие, но само през кухото стъбло на израсналия вече селим (девисил). То също допринасяло за неповторимия букет от благоухания на майската ракия.

Докато възрастните се черпели с нея, младите се отправяли още в тъмни зори към село Божурище за цветя. Едрите, червени божури, които донасяли от там внасяли пролетно настроение в къщите, красели моминските глави през този ден.

Златка Божкова, Горна Баня

ПЪРВИ МАЙ

…В началото на тридесетте години Първи май се честваше не само с разлепени позиви и с краткотрайни „трибуни" по улиците, след което трябваше да се бяга от конната полиция на Салабашев и пожарната команда на Захарчук. Празнуваше се и в училищата. В грижата си за крехките души на учениците Министерството на просветата беше обявило Първи май за …празник на цветята. За да ни завардят от уличните зрелища и от „червената зараза", учителите ни извеждаха на излети извън града, сред майката-природа. Властниците явно надценяваха силата на педагогическото слово, на песничките за цветя и птички и подценяваха педагогиката на живота: повечето деца знаеха какъв празник е Първи май.

…

Нравите и обичаите, традициите? Някои от тях бяха привнесени от преселниците и се бяха запазили в махалата ни: сурвакане, коледуване, лазаруване, заговяване – но всичко това вече поизменено, пропито от „градския дух": вместо огньове от вършини, кладяхме огньове от суха трева и магарешки тръни, събирани по насипа на железопътната линия; вместо селски момичета из дворовете се появяваха за лазаруване циганки с дайрета и с явно печалбарска цел, и пееха: „Ой, Лазаре, Лазаре, голи са ти газаре" (и **това си беше самата истина); купувахме на заговезни „бяла халва" с** орехи, твърда и жилава, връзвахме някое парче с дълъг канап на електрическата фасонка и „ламкахме", тоест опитвахме се да уловим със зъби люлеещото се парче – но не се запитвахме никога защо е нужно това и отде иде тоя обичай; за Великден боядисвахме червени **яйца и месехме**

козунаци, изпичани във фурната на хлебарницата; за Коледа печахме питки с пара вътре – кому ще се падне късмета – и с трепет разчупвахме питката, но всичко това, с малки изключения, без каквото и да е религиозно чувство, без фолклорни приветствия; ако някой се заекнеше да каже „Христос воскресе", нормалният отговор беше „не съм го видел", а понякога вместо „воистина воскресе" моите съмахленци изтърсваха нещо толкова солено, засягащо отношенията между злощастната енориашка и попа, че е неудобно да се напише с кирилица…

Наистина – какво е „коренът" на човека? Важно нещо, разбира се – но помислете само колко бързо изгниват в наше време „ корените", дори най-яките, щом бъдат изтръгнати от родното поле, долинка, хълмче – и колко страшно би било, ако човек няма никакъв друг „корен"!

Емил Манов. Старите млади години. Лични спомени от 30-те години на XX в.

ГЕРГЬОВДЕН
6 май (23 април)
СВ. ГЕОРГИ ПОБЕДОНОСЕЦ

Свети Георги според народните вярвания е покровител на селския труженик. Главният ритуал в чест на свети Георги е принасянето на жертвата, но празникът се придружава и с други обредни действия, песни и игри.

През нощта срещу празника овчарите изкарват стадата на полето, в селските ливади, „на препас", което през другите дни и нощи не се прави, тъй като росата „изметилява" овцете и ги разболява. Смята се обаче, че през тази нощ овцете са защитени от подобна опасност. Овцата, чието агне се принася в жертва, рано сутрин се окичва с венец от върбови клончета. С венец се украсява главата на овцата, която първа се издои и излезе от егрека, а освен това в устата й се слага колак, намазан с масло, за да е маслено млякото.

Рано призори на самия Гергьовден моми и момци излизат на полето и кършат върбови клонки, които не бива да падат на земята; затова момците ги кършат от върбите и ги подават на момите. Освен пръчките берат се и цветя, между които най-предпочитаното е гергьовчето (гергевиче). От тия клонки и цветя се правят венци и се слагат на шиите на агнетата. При брането на върбовите клонки и на цветята се пеят гергьовски песни. На развиделяване момите и ергените с песни се връщат в селото.

Къщите, които нямат овце си набавят живи агнета главно от каракачаните-овчари, които в дните преди Гергьовден докарват стада с много агнета и ги разпродават. Тази практика е засвидетелствана от началото на века и продължава до 1944 г.

Още от времето на турското робство във всяка къща в Подуяне Гергьовден се посрещал с агне и кисело мляко, подквасено за празника. В по-далечно минало на свещениците се заплащало за молитвене на агнетата, като са им подарявали агнешки кожи. По-късно този обичай е бил заменен с носене на печени агнета в църквата, от които свещеникът е вземал една предна печена плешка. Най-после за по-изгодно е намерено агнетата за молитвене да се носят живи. В село Подуяне този обред е бил въведен още в първите години на XX век.

При молитвеното агнетата се украсяваха с венец от върбови клонки и с полски цветя, предимно гергьовче, а на рогата се прилепват горящи свещи. Агнетата се молитвеха групово, рано сутрин.

След връщането на агнетата от църква те биваха заколвани, като кръвта и венецът

се събираха в тепсия. Кръвта се изхвърляше в реката, а венецът се изсушаваше и се закачваше на видно място пред хамбара, за да предпази къщата и селото от градушка. Ако венецът не е поставен на видно място, той се изнасяше на открито в двора, когато се зададеше градоносен облак.

Печенето на агнетата ставаше в селските фурни, като 5-6 съседни къщи се групираха и опалваха една пещ.

Към обяд опечените агнета и киселото мляко се слагаха на трапезата. Обядът беше тържествен и протичаше както на Коледа и на Великден.

Следобед цялото село отиваше на мегдана, на хорото.

Историята на село Подуяне. Сборник. 2004. По материали на Найден Зимбилев.

В София момите вечер срещу Гергьовден вземат един алов конец, който е символ на здравьето, и един жълт, който е символ на болките. Аловия конец връзват на някой трендафил, да пренощува, а жълтия на ръката си, и преспиват с него. Заранта преди изгрев слънце жълтия конец от ръката връзват на трендафила; а пък аловия от трендафила привързват на ръката си. Това правят: 1) за да бъдат здрави и червени през годината като аловия конец и трендафила и 2) жълтовината, болките т.е. с жълтия конец да се закачат на шипъка.

До скоро (а може би и още) в гр. София жените и момите срещу Гергьовден правят следния обичай, наречен *дунмеч*: отиват на реката на някой завитък, гдето се върти водата, т.е. „на уврат вода", пускат залък хляб и гледат: ако водата понесе залъка, щом като го пуснат, ще бъде жива тази, която го е пуснала за себе си, а ако ли водата завърти залъка наоколо и фане да потъне, ще умре. После загребват си „от уврат вода" в някаква съдина, накъсват всякакви треви, каквито намерят и ги тургат в нея. Тази вода с тревите нощува под някой трендафил, а на заранта преди слънце вземат първото червено яйце, което е *уцръвено за великден*, та се измиват с водата и яйцето. Така правят, за да бъдат хубави и червени през годината, като трендафила и яйцето.

Записал Д. Вукадинов. СбНУ, XIII, 1896

А иначе у дома се спазваха традициите – трапезата с постни манджи за Бъдни вечер, баклавата за Коледа, елхата с подаръците под нея, за Великден боядисването на яйцата в четвъртък сутрин от майка ми. Нейните яйца, обагрени с боя, туткал и сажди им придаваха уникална красота и твърдост, винаги бяха биячи на останалите, а красотата им беше пословична.

Най-очакваният празник за мене беше Гергьовден. Баща ми и аз събирахме у дома много гости. Но за мен най-важното бяха подаръците. Те бяха безчет. През деня – от съседите ми и хората от улицата, а вечерта – от приятелите на баща ми. Мога да се похваля, че богати хора ми поднасяха богати подаръци. Но много ми е скъп споменът за масите, които майка ми подреждаше в двора, за столовете, които вземаше от съседите, за да подреди трапезата на децата. Имаше много и всичко. Военни години бяха, но обичта на майка ми надмогваше нямането.

И до днес си спомням училищния двор на 24 май. Пълен с деца, родители, баби, дядовци, учители – всички със стрък цвете от домашната градина придаваха неописуемо въодушевление. „Върви народе възродени", цветята, усмивките сътворяваха празника и го правеха неповторим. И до днес той е първият за мен щастлив и несамотен, любим и незабравим.

Георги Г. Георгиев. Половината истина. С., 2009.
Лични спомени от 40-те години на XX в.

ПРАЗНИК НА СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ
24май (11 май)

Най-голямото национално тържество бе празникът на българските просветители братята Кирил и Методий, празнуван по стар стил на 11 май, а по-късно на 24 май. Устройваше се развълнувана слънчева манифестация сред много, много цветя. Срещу празника учениците поемаха на групи към дворовете, градините и околностите на града за цветя. Занасяха ги в училищата.Там с песни изплитаха венци. Най-големия и най-красивия окачваха над входната врата на училищната сграда, а всеки клас свиваше венец за своята класна стая.

Светлият празник настъпваше внушителен и вълнуващ. Начело на тържественото шествие учител и свещеник носеха в позлатена рамка грамадна икона на българските просветители. Огромен букет от едри божури и рози, грейнали на майското слънце, заграждаше бледите ликове на първите славянски учители, свили пръсти в благослов. Плътно около и след иконата вървеше хор. Пееше немаршовите кирилометодиевски венцехваления и химни: „Да прославим паметта на нашите учители!, Кириле и Методие – наши просветители" и др.

След това минаваха стройните редици на училищата. Начело на всяка колона вървеше училищна музика, или най-малко едно барабанче. Тогава всяка колона, колкото и малка да беше тя, не излизаше на улицата без барабанчик.

В страни от ученическите редици маршируваха учителите с черните си шапки, с колосани високи яки и чадъри в ръце, а учителките – с дълги бели ръкавици, с шапки, украсени с пера, изкуствени цветя и плодове. Старите учители, познати и уважавани от всички софиянци, развълнувани в деня на просветния празник, подскачаха трогателно, за да нагласят крачката си към тъпана.Те маршируваха с изпъчени гърди, като от време на време шъткаха към учениците за дисциплина и ред.

Зад последната редица на училището, засукал мустак и с медал на куртката, удряше обикновено крак по войнишки разсилният бай… . На бедрото му, преметната през рамо, подскачаше голяма кафява чанта с червен кръст.

Ето го и директорът на I мъжка гимназия още от княжевско време Станимир Станимиров. Висок, изпънат с черно пардесю, преметнато на ръка, с черна шапка и черен чадър, с бяла брада и черен кордон на пенснето, той вървеше до първата редица на гимназията си. Ето го и математикът Благой Димитров, размахал ръце сякаш сам Ибсен подскача с четалестата си брада по жълтия паваж на София. Ето го…ето я…все мили образи на стари софийски учители и учителки, дали толкова много за любимото училище и за хилядите си признателни до сълзи ученици.

Петър Мирчев, София от завчера

ПЕПЕРУДА. ВАЙДУДУЛЕ

Ако се случи месец май да е сушав, провежда се молба за дъжд, която се нарича „ВАЙДУДУЛЕ". Тази молба е чисто езическо наследство.

Подготовката и провеждането на Вайдудула се извършва съвсем спонтанно, може би понякога само по инициатива на няколко жени. Обаче както спонтанно се подготвя, така се и възприема, защото засушаването е голямо и опасно за реколтата, т.е. ще има глад, или

както се казва в гергьовската песен „Пролетници не никнали, есенници не класили, гора шума не развила."

Събират се моми и млади момичета, избират момиче сираче, обличат го в стари дрехи, износени вече, и го обкичват с треви и цветя и едри шумки от растението репей, което ние наричаме „чобанки", а плодовете „чички", защото се закачат по дрехите и козината на животните. Листата му са големи, често пъти по-големи от тия на тиквата. Така оформената група от почти всички моми и момичета от селото ходят от къща на къща и пеят песен за дъжд. Във всяка къща ги посрещат и даруват (даряват) с по малко брашно. През време на посещението в дворовете домакинята лисва вода върху окиченото момиче. То е цялото мокро, но денят е горещ и безоблачен. Големите листа предпазват момичето от проникването на много вода до кожата му, но все пак то е босо. Лисването на вода е придружено със смехове и специална песен. Като се свърши обиколката на селото, отиват на реката, измиват момичето, както си е полуоблечено и след това отиват в дома на бременна (тежка жена), където се подсушава. Жената омесва от събраното брашно и опича прясна пита в пепелта на огнището, с което се гощават момичетата.

Песента е следната:

Лет летела пеперуга, вайдудуле, дай боже дъж
Като лети бога моли, вайдудуле, дай боже дъж
Дай ми боже ситна роса, вайдудуле, дай боже дъж
По полето синурето, вайдудуле, дай боже дъж
Синурето и полето, вайдудуле, дай боже дъж
Орач седи на ралото, вайдудуле, дай боже дъж
Кога седи бога моли, вайдудуле, дай боже дъж
Копач седи на мотика, вайдудуле, дай боже дъж
Като седи бога моли, вайдудуле, дай боже дъж
Дарувайте със ситото, вайдудуле, дай боже дъж
Да е сита и богата, вайдудуле, дай боже дъж.

Найден Зимбилев, Народни обичаи и песни от село Враждебна

СПАСОВДЕН
40 дни след Възкресение
ВЪЗНЕСЕНИЕ ГОСПОДНЕ

Тъй като градовете заемат доста по-големи територии, разделени на отделни махали, често такава махала има свой празник и събор.Традиционният събор на софийския квартал Лозенец в края на XIX-XX век става на Спасовден. От описанието на този събор, направено от К.Иречек научаваме, че хората идващи от далечните села пристигат от предната вечер и палят големи огньове. До късно през нощта край тях се носят песни и свирни. На сутринта с каруци, волски коли и пеш от София и по-близките села идват нови посетители. Всички се събират около кръста, където се отслужва молебен за здраве и панихида за падналите в Освободителната война руски войници. После започва народното веселие с песни и хора. Песните не стихват през целия ден. Хората се играят повече с песенен съпровод, отколкото с музика и спазват строго определен ред: шопско и то моминско хоро, женено хоро, смесено хоро със селските момци, после живо, арнаудско на

македонските зидари, цинцарска ръченица с клякане на земята и така нататък. Понякога съборът завършва със сбиване между софиянци и драгалевчани.

Борислава Георгиева, Градските развлечения в миналото.

ПЕТДЕСЕТНИЦА. СВЕТА ТРОИЦА.
50 дни след Възкресение

На тоя ден в Софийско някога в селата: Долни и Горни Лозен, Герман, Кокаляне, Драгалевци, Горна Баня, Курилово, Подгумер, Сеславци, Кремиковци, Желява и др., в чиято близина има манастир, момите и невестите отиват в манастира, земат икони, каквито има, и с тях обикалят сънора (синора), като пеят песни. После на връщане се спират при Кръста, т.е. оброчище, дето пак селяните са се събрали и заклали курбан. Курбанът се прекадва и всички ядат.

Тоя обичай се правел да бъде запазен сънорът от огън и градушка. Днес тоя обичай е изоставен. Но и днеска излизат при Кръста и тамо свещеникът свети масло за цялото село.

Димитър Маринов, Народна вяра и религиозни народни обичаи

Един стар обичай, който може би води началото си още от езическите времена е съвременната религиозна служба в полето до трайни, в повечето случаи големи или групи дървета. Казвам в повечето, защото служба правеха и при един глог, който не беше много голям.

Тия служби се правят на определени християнски празници, до някои дървета, в повечето случаи брястове, при които има и голям каменен кръст или малък параклис, какъвто доскоро имаше до бряста на Ботевградско шосе. На този бряст, понеже беше на старото Орханийско шосе, пътници и нашенци, минавайки, окачваха по ниските клонове червени конци, а в параклисчето палеха свещи и оставяха дребни пари.

До 1967 г. служба в полето правеха само на „бресто" на Ботевградско шосе, на Гусевите брестове и в черковния двор. Ще опиша службата на Гусевите брястове.

Те бяха една хубава китка от 20-тина бряста в нивите на най-големия род в селото – Гусеви (Гусева рода). Вече част от брястовете изсъхнаха и китката няма тоя хубав вид. Тия брястове се намират почти на средата на стария междуселски път между Подуяне и Враждебна.

Подготовката за службата започва един ден преди Петдесетница (Света Троица), която по календар се пада винаги в неделя. През този ден група от 3-4 мъже от Гусевата рода обикалят къщите в село и от всяка къща искат да се даде нещо за „светого". Всяка къща дава паничка стар фасул, кълцан червен пипер, брашно за запръжка, олио. Освен горните продукти Гусевите къщи събират по между си пари или по някой шиник жито. Като се продаде житото, със събраните пари купуват вино, ракия и се заплаща стойността на три овце, които са курбан. Освен това се заплаща на свещениците, които този ден са най-малко двама. Гусевите заколват три овце за курбан, като във всеки казан, в който се вари фасул, се слага месото от една овца, т.е. три грамадни казани (котли). Макар че казаните са заблажени с месото, чорбата се запържва и със събраното олио и всеки казан на повърхността има дебел слой мазнина.

Следобед в неделя към брястовете се запътват жени, нарамили погачи и с котлета в ръце. На брястовете, на определено място жените слагат погачите в две редици една срещу друга, в очакване благословията на свещеника. Освен жени, които отиват на бряста на религиозна служба, отиват още мъже, младежи, деца, като не липсват и цигани. Децата отиват с котленца, за да им сипят от чорбата, която после занасят у дома, а мъжете и младежите, за да си похапнат и почерпят. Традицията е всеки, който е дошъл, да бъде нагостен.

След като стане готова чорбата, свещениците извършват кратка служба и благославят погачите, като си отделят по един крайшник (порязаница). Част от тия порязаници се оставят за гостите. Когато свещеникът реже погачата, той отрязва две парчета. По-голямото е за него, а по-малкото е за черквата или в случая – за бряста. След свещениците трима мъже, двама хванали един голям котел с чорба, третият с черпак, минават между редиците и отсипват чорба в една паничка за похапване на място, а освен това сипват по някой черпак в котле или котелка, за да си отнесат вкъщи. Естествено, заедно с чорбата се сипват и парчета месо. Едновременно с това разливане на чорбата се сипва и на тия, които са били около казаните и на тия, които са събирали продуктите, главните къщи от Гусевата рода, някои техни гости и други мъже, защото при жените не отиват да се хранят мъже или младежи. Най-после се сипва чорба на дечурлигата, които са дошли само с котленца.

Междувременно друга група мъже от родата вземат котел с вино и кръндир с ракия, с които минават между жените, за да ги почерпят. Изобщо ще бъдат почерпани всички гости, дошли на тази служба.

Найден Зимбилев, Народни обичаи и песни от село Враждебна

СВЕТИ ДУХ
51 дни след Възкресение

На другия ден след Петдесетница по календар е Св. Дух. В Мърчаево този ден се празнувал като молитвен за дъжд. Сутринта към 8-9 часа младите мъже и ергените свалят селската камбана от камбанарията на църквата „Св. Георги". Окачват я на предварително подготвен дървен лост. Попът прочита молитва. След това събралото се множество от млади хора по предварително определен постоянен маршрут се отправя из полето. Двама младежи вдигат камбаната на дървения лост, поставят го на раменете си и тръгват, а един – встрани от носачите удря езика на камбаната. Литийното шествие се подрежда така: най-напред вървят деца – 10-15-годишни с икони в ръцете, след тях следва камбаната, която се удря по три пъти последователно – дън-дън-дън; следва хорът на момите, подредени по 3-4 в ред (общо няколко реда), които пеят по такта на камбаната:

Кръсти носиме,
Бога молиме,
Дай ни, Боже ле
Ситна росица.

Общо литийната процесия кръстосва четирите краища на селската мера, като по набелязания маршрут прави по няколко почивки. Всяка почивка е под някое кичесто дърво, където попът издълбава от кората му кръст.

След пристигането в църковния двор, младежите окачваха камбаната на камбанарията. А казаните с курбана чакаха своите редовни „почитатели". И след обилния и вкусен курбан, започваха хората и ръчениците. Така завършваше този празник.

Георги Ф. Георгиев, Какво знаем за Мърчачаево

БИЕНЕ НА ПО́ДНИЦИ
няма фиксирана дата, седмицата след Петдесетница

По-късно през май, а понякога и през юни (в зависимост от датата, на която се е падал Великден), е *Руса́ля*, седмицата след Петдесетница. През тази седмица е било строго забранено да се върши всякаква женска работа – с едно изключение. „Има една седмица, е́ там по пролетта – Руса́ля се казва, Руса́ля. И през таа Русаля се бият па подниците, що печеме. Тогай се сби́-и-ират, сбират, сбират на групи – може да има триесе групи да се сбе́рат. Та биеме по́дниците. То беше нещо като празник. Кат` се сберат моми, по десетина моми се сберат. Моми, по-малки, по-големи́, сберат се и жени, кои немат моми дома – по-млади, по-стари, по десетина, и: „Айде, ке биеме подници!". Горе ке биеме на манастирче́то, къде е стопанскио двор сега. Те там имаше една равну́шка така, и там беше некъде нанатати́ка по у́мата къде е такваа зе́мня по издържлива. Моа свекор едно време пра`еше керемиди, турски керемиди ги викаха таквия. Покло́пени, нали знаеш? И там била земня́та най-хубава за таквия работи, и там и́деме та копаме зе́мня. Па я съм била, ко́ку съм би́ла – ста́ра жена́ си вече бех, па кат` се сбе́реме ей тия, групата, що си пееме, па си биеме подници там… Ка заме́раме със земня, падаме у нея, нацапаме се… Момчета надошли. Лю́лят ги цигански – като грабнат некое момче, един за главата, един за краката,

и като го люшкат, люшкат, и като го фърлат у земня́та. Па после он сбере ергене, па они фанат некоа мома, па нея като а фърлат, стане само кал! Па иде, иде боре́ньe, иде смех, иде смех, иде смех! И като нако́паме, а́ прено́симe, прено́симe със чувалче́ и сипеме на едно ме́сто, и какво сега бъркат цимент – бъркаме, бъркаме, разбъркаме го. И ту́риме слама. Слама, и требе многу да се работи, да се бие, да се бие, да се бие с мотиките. Фанеме се, събуеме се боси, газиме по калта, се едно ке сме на о́ро. Цал ден пееме и играеме, у земня́та боси! Газиме калта, газиме, газиме, пееме, играеме, пееме играеме, доде` а расте-е-льеме убаво. После с мотиките, със лопати, а го сбереме па на куп. И па а растельеме. Па със мотики, със крака – сичко. Докато многу така го работиме, та фане да не се ле́пи така, да е омесена вече. Тогай – ама, ама иде веселба! Па като седнеме да обедваме! Па като почнеме да казваме ония смешки! Па се бориме, па играеме, па пееме, па момите, па ергени, па се люлят цигански, па се борат та́тика – се едно е събор.

Баба Църна Гюрова – лелкя ми – и леля Гюца, и Стоянка Джоргова, и кат` се направили они́ па една невеста се направи́ла, па една младоже́ня, па една па проче́лник на невестата. Па като дойдат къде биеме подниците, па цаливат ръка, па се клянат, па прават смех, па иде им тупан, па едни гайди, па иде, иде, иде цал ден веселба на Моги́лето! Докато вече́ се къде четири часо и „Айде да де́лиме вече подниците!" Тогай почнеме а ги напра`име така, на топчици – на тебе една, мене една, на тоа една, на оня една, на оня една, ко`ку сме хора. „А по о́щ една! Ако има по две подници да разде́лиме, айде!" Разде́лиме си ги и занесеме до́ма.

Марта Форсайт, Слушай, щерко, добре запомни...

НЕДЕЛЯ ВСЕХ СВЕТИИ
неделята след Петдесетница

На тоя ден в софийските села някога са ръсили селската едра стока и клали курбан. Това ръсене ставало по тоя начин: Насред селото, ако има мегдан, ако ли не, то край селото, се събира цялото село и тук говедарите и конярите са докарвали селските говеда и селските коне. Донесен е и цял чебър с вода и попът свети вода за стоката. След като свърши водосветът, селяните – мъже само, ще образуват дълга улица и врата, а зад тях стоят другите. Сега през тая улица и врата се прекарват всичките говеда и коне. Улицата изначало е широка, та говедата влизат, а колкото се отива към свещеника, тя се стеснява и при свещеника, който в пълното си черковно одеяние стои с китката, има четирима здрави едри мъже, които направляват всяко говедо и всеки кон към свещеника, който ги поръсва. Това ръсене се продължава, доде минат всичките говеда и коне с телците и кончетата. Като се извърши тоя обред, всички отиват на приготвеното място. Тамо пък се е извършил друг обред. Заклали са няколко овена, от тях се е готвила гозба, жените са донесли хляб, вино и ракия или пък виното и ракията са купени от общо събраните пари.

Свещеникът прекадва трапезата, реже хлябовете, зима своите порязаници и кожите от овните – и обядът начиня.

Това е курбан за селската стока – да я не лови болест.

Димитър Маринов, Народна вяра и народни религиозни обичаи.

ПЕТРОВДЕН
29 юни (12 юли)
СВ. АП. ПЕТЪР И ПАВЕЛ

...За борба против тази социална беда (туберкулозата бел. ред.) в София се организираше най-веселият, най-шумният и най-пъстрият празник. Това бе Денят на розите, празнуван всяка година на 12 юли – Петровден. Това беше истински розов карнавал. Девойки и младежи с касички обикаляха улиците на града и закачваха книжни розички по гърдите на софиянци, които пускаха в розовите тенекиени кутии монети. Някъде по обед по централните улици минаваше „Парадът на розите". Розички, розички на обръчи, на големи дъги, посред шум и веселие, в поток от файтони и автомобили, препълнени с дечица в бели роклички и розови венчета на главите. И колелетата на автомобилите, файтоните, велосипедите се окичваха с малки книжни розички. Колела, колела, розови колела кръжаха навсякъде.

Петър Мирчев, София от завчера

Когато по определена програма, след молебен, трябваше да бъде открит празникът, цяла София се стичаше да присъствува на процесията. Начело на кортежа бяха обикновено група кавалерийски офицери, окичени богато с рози – издачите и конете им. След тях се движеха колоиздачите, следвани от коли и файтони, в които седяха членовете на комитета – всички също обилно отрупани с рози. Следваха сияещи от възторг „продавачите" и „продавачките" на рози – елитът на тогавашното софийско общество в най-младите му тимове – натоварени вече с огромни букети рози. Те бяха главните действуващи лица,

които имаха задачата неуморно да разнасят из града и окичват софиянци с рози като събират лептата им за борба с туберкулозата.

…Празникът траеше обикновено два дни – на 28 и 29 юни, стар стил, през които младите двойки изминаваха десетки километри път из софийските улици, но трудолюбиви като пчелици пълнеха касичките си. …Всеки бързаше сам да си купи поне една розичка и да се накичи и с това да даде израз на участието си в акцията. Целият град добиваше действително празничен вид.

Празненството завършваше с вечеринка или градинско увеселение.

Това беше действително подражание на големите празници на цветята, празнувани на Ривиерата на Средиземно море, в Монтрьо на Женевското езеро, в Довил на Атлантическия океан и в Майоми на Калифорнийския бряг. По-късно видях нещо и от тези световно реномирани празници на цветята. Но – в моите спомени – много по-мил, красив и незабравим остава и днес нашият български „Празник на розите".

Константин Кацаров, 60 години живяна история

С този „празник" и масовото участие на населението българското общество доказва своята гражданска ангажираност и грижа за изпадналите в беда свои членове. Наистина един ден в годината е твърде малко време за радикално решаване на един такъв тежък проблем при трудните житейски условия, в които живеят много граждани. Но самата идея, с която се ангажират хората от всички съсловия и възрасти, в съчетание с цветния летен празник, насложен върху традиционния Петровден, създават едно уникално явление в българското общество. В него се преплитат развлекателно-зрелищни, комукативни и утилитарни функции, отразяващи променените социални реалности, в които живее българското градско общество в периода на индустриалното му развитие.

Бориславa Георгиева, Градските развлечения в миналото.

ГОРЕШЛЯЦИ
15, 16, 17 юли (28, 29, 30 юли)

Празникът „Горешляци" има езически произход и се чества още в предхристиянско време в селищата с минерална вода. Д.Маринов в „Сборник народни умотворения и народопис" от 1914 г. пише: „У народа владее поверие, че който се къпе през тия три дни – Горещниците – в топли води, които извират из земята, болест не го хваща. Всеки трябва да се топне само 3 пъти, 3 пъти се топват по веднъж на ден. Три дни ходят да се къпят навсякъде, дето има лековити извори".

Горешляци най-трайно се честват в Банкя. Откакто съществува селището, в тези дни идват многобройни гости от далечни български краища, а и от чужбина. Това е истинският празник на лековита и гостоприемна Банкя. За Горешляци има данни от преди близо един век: „От хотела (в Банкя) вам се иска да отидете и да посетите банята и калта, както наричат селяните едничкия в България мочурляк, дето се заравят хората до шия, за да лекуват болестите.

В този ден беше съборът в селото. Той се е събирал още по времето, когато тук не е имало ни село, ни църква, а само минерален извор и мочурляк. На събора в село Банки дохождат селяни от Граово поле, отвъд Люлин планина, и от югозападните краища на

Софийското поле. Съборът в Банки захваща надвечер на 14 юли. От София дохождат праматари и отварят сергии за продаване на различни дреболии." (сп. „Българска сбирка" – 1897 год.)

По волята на банчани Горешляци като събор е възстановен през 1983 г. От тогава се провежда самобитната, единствена в страната среща на дълголетници. Най-възрастните жители-кореняци над 80-годишна възраст и тази година разказваха спомени за родния си град, за своя живот, припомняха си песни и предания.

Тодорка Тончева. Банкя, N 16, 8 авг. 1992, с.1

ИЛИНДЕН
20 юли (2 август)
СВ. ПРОРОК ИЛИЯ

Ден на Свети Илия Гръмотевицата. На този ден не се работи, за да не гърми и тряска по полето.

Илинден е патронният празник на манастира „Св. Пророк Илия" и по традиция се прави голям събор. На този празник от другите села идват хора на гости при близки и познати, носят бели погачи и бъклици с вино. Слага се голяма трапеза, почват се благословии, песни, наздравици, хора и ръченици. Ще се чуе, че някъде свири някой на цафара, на гайда или на гусла и се пее някоя марковска песен и всички излизат да послушат, а по-гласовитите запяват.

Някои другоселци ходят на църква вечерта преди Илинден, палят свещи и слушат литургия, която се прави от свещеника. Накрая се казва: „Свети Пророк Илия се качи на небесата с огнена колесница, жив, не възкръснал като Исус Христос. Ще се върне след хиляда години, пак жив, за да спаси човечеството от греховете".

Които идваха от други села, тук, на манастира ги гощаваха с манастирска чорба, че са гости.

Съборът се правеше на ливадите до манастира, докарваше се най-различна пазарска стока. Тогава се докарват за пръв път и любеници, всеки илияченец ще си купи любеница за първи път. До манастира близо е изворът – светеното кладенче. Всеки ще си пийне и ще си измие очите, да не го урочасват и да не го боли главата, и пуска монета. На този кладенец беше забранено да се пои добитъка с вода, защото е светена и предназначена за хората.

Стоян Славов, Илиянци

На Илинден се изпръсква меда от кошерите и се свалят магазините, а в старо време питите от тръвните се изстисквали в голямо корито отдолу с дупки, откъдето изтичал медът смесен със смачканото пило и прашец.

Тоя ден е празник на манастира „Св. Илия". Там се колят „курбани" – в най-старо време колели волове, но после овни или овци, а в най-ново време колят петлета. Тук ставаше голям събор от околните села и през целия ден се играеше хоро. Правеха се и хлебни приноси, на които се четеше молитва и се раздаваха за здраве. Върху всеки хляб, стоеше и една паничка с някакво ядене – сирене, сотлияш, туршия и др.

Драгомир Котев, Село Бистрица.

ГОЛЯМА БОГОРОДИЦА
15 август (28 август)
УСПЕНИЕ НА ПРЕСВЕТАЯ БОГОРОДИЦА

На този ден носели в черква хляб от новото жито, за да му се чете молитва, а едно колаче от тестото хвърляли във водата за здраве и плодородие. Погачи от новото жито носили и на кръста „Света Богородица" край селото, дето също правили молитва и светили вода за здраве и плодородие, а титулярите на оброка носили курбан.

Йосиф Кръстанов, Село Доброславци. Записи от 30-те години на XX в.

КРЪСТОВДЕН
14 септември (27 септември)
ВЪЗДВИЖЕНИЕ НА ЧЕСТНИЯ КРЪСТ ГОСПОДЕН

На 14 (27) септември е Кръстовден. Пости се. Черквата се казва „Св. Николай", т.е. съборът не съвпада с черковния празник. Десетина дни преди събора всяка къща от селото изпраща покани (калески) до свои роднини от съседните села: оженена мома в съседно село, млада жена или вече позастаряла ще дойде на събор да се види с близките си и да погостува на баща си, на брата си или на сестра си, оженена в родното си село.Някоя пък от друго село, но оженена във Враждебна, поканва родителите си или други роднини. Едновременно с разпращането на калеските започва и разкрасяването на къщите. Най-малко всяка къща се белосва отвън и отвътре. Съдините, особено бакърените, се излъскват най-старателно. …За една такава среща всички са получили разрешение от главата на семействата, за да съберат в дома на своите родители, да им гостуват и едновременно цялата рода да се събере под родната стряха.

…

Прави се обща трапеза, а след това се отива на събора. Тук младите се заглеждат, играят хоро, показват си новите дрехи. Някои най-нови шевици или дантели се показват за пръв път. Старите правят свиждане с други свои роднини от съседните села, разменят си по някоя дума и пр. Други използват случая да огледат и харесат някоя мома за снаха.

…

На събора има различни развлечения и лакомства. Опъват платнища и циркови артисти показват своето изкуство. По-настрана, в малко оградено място за цирк, клоуни канят и викат, звънци дрънкат, за да привлекат публиката, която да види „невиждано чудо" и борбата на Гюро с мечката.

Други продават грозде, пръстени, свирки, гребенчета, червило, белило. Халваджия на голяма кръгла табла е наредил изящно нарязани парчета халва, сусамчета, локумчета, бонбони, шарени сладки пръчици и какви ли още не лакомства. И по сегашните събори много от някогашните дрънкулки, пръстени и др. също се виждат. На тогавашните събори не липсваха кебапчиите, които продаваха вкусни кебапчета, сложени в бял хляб вместо чиния. И тогава имаше въртележки с кончета, но не се движеха с мотори. Горе на гредите се качваха дечурлига и заместваха днешните мотори. След като въртят известно време въртележките, добиваха право да направят обиколка с кончетата.

Шум, глъчка, музика до заход слънце.

На съборите централно място заемаха хората с хубава музика. В нашето село на музикантите, които свирят на хорото, се заплащаше от църквата.

…

Сутринта в деня на събора, от всяка къща излиза жена, която отива на църква. Но този ден църквата се посещава и от другоселци. Всички посетители на църквата са поканени и нагостени от църковната чорба, както съм описал при службата в полето. Местните жени след черкуването бързат за дома, за да привършат домашното готвене. На този ден главното ястие е фасул яхния и пълнени чушки с ориз, наредени в тава (тепсия) и запечени под врьшник. Между пълнените чушки тук-там се нареждат и пълнени червени домати, които придават още по-приятен вкус на това събораджийско ядене. Главният десерт е

любеници, собствено производство. Разбира се, не липсва и почерпка с вино и ракия, но основното питие е „благото вино" – сладко вино, докарано предния ден от с. Ветрен, Пазарджишко, с което с. Враждебна и кръчмарите имат традиционни връзки.

…

Следобед почти всички излизат на събора. Мъжете се почерпват в кръчмата (меената) или специално открити пивници за този ден на събора. Така е, докато слънцето почне да занича зад софийските къщи. При залеза на слънцето никой не остава на събора, освен част от търговците, цирковите платна, въртележките с кончетата, люлките и др. Изнизването на гостите от селото е започнало още от икиндия. Рядко някои от гостите остават да нощуват.

Един хубав ден с много впечатления и радост за всички!

Найден Зимбилев, Народни обичаи и песни от село Враждебна.

ПЕТКОВДЕН
14 октомври (27 октомври)

Това е празникът на черквата ни в селото – „Св. Петка". Празнува се през октомври. Тогава е и съборът ни. С каруци и габриолети идваха от селата сродници на орландовчане. Едни идваха от вечерта и преспиваха в черквата. Те даряваха на черквата ризи, чорапи, кърпи и други. Тези дарове се продаваха след празника за сметка на черквата. Всяко семейство даваше курбан за празника: овца, шиле, теле или друго за посрещане на гостите си. А някои семейства даваха и курбан за черквата, където се готвеше и на всекиго се сипваше в паничката, която си носеше. Съборите бяха нещо като ден за свиждане между родственици и приятели. След гощавката гостите излизаха на мегдана (площада) на хорото, където имаше и люлки за децата. Този празник се честваше на 27 октомври, а сега- на 14 октомври.

Гълъбина Кирякова, История на село-квартал Орландовци.

ДИМИТРОВДЕН
26 октомври (8 ноември)
СВ. ДИМИТЪР СОЛУНСКИ

Е, Димитровден си е Димитровден, мина́ло е ле́тото, тогай иде зиме́то вече. Димитровден – по-рано Димитровден беше се на осми ноември. Щом дойде Димитровден, които са били на работа като слуги у богати хора – по-рано, е-е-е, о́рата със имоти големи ца́нат по-бедни да дойдат да им работат. За година, за половин година, за… И тогава се сменят вече́. Тогава той ели́ ще си излезне, ели́ тре́бе да му придада́т, ако щат, на заплатата. Ели некаква промена да има, за да остане. Ако не, ще си отиде. Пък той па друг ше си наеме некой. Като него.

– Това ли е срокът на слугите? От Димитровден до Димитровден? – попитах аз.

– От Димитровден до Ге́ргьовден. И Ге́ргьовде́но във това число влиза. Излизат

ра́таите, ра́тай се казваше по-рано. Излизат и влизат. Едни влизат, едни излизат – които какво се спого́дат вече така.

– А може ли един ратай да продължава да работи у същите хора?

– Може, може. Ако се спого́ди със чорбаджията , може. Има едни със години са седе́ли у некои богаташи. С годи́ни – десет, двана́есе години. Даже оже́ни го там, той го оже́ни. Деца оди́ма, той си е се ра́тай. Се си е слуга. Така е било.

Марта Форсайт, Слушай, щерко, добре запомни...

МИШИНДЕН
Денят след Димитровден
СВ. НИСТОР

Това е празник, който от трийсет-четиредесет години не се почита, но се споменава редовно от старите баби, които разказват на младите, че на 27 октомври, следващият ден след Димитровден се празнуват „поганци".

...

В какво се състоеше празнуването? Преди всичко в този ден след Димитровден, който някъде наричат Мистровден или Нистровден, защото този ден по календар е на мъченик Нестор, жените не работеха нищо - „трън работа не хващат". Предния ден домакините са подготвили всичко, което им е необходимо за утрешния ден. Сготвили са чорба, извадили са чорапи, дрехи и др. вещи от сандъците. Не се отваря хамбар, сандък (ковчег) с дрехи, не се шие, не се плете, не се тъче – изобщо нищо не се работи. В това се изразява „борбата" с мишките.

Найден Зимбилев, Народни обичаи и песни от село Враждебна.

АРХАНГЕЛОВДЕН
8 ноември (21 ноември)
СВ. АРАХАНГЕЛ МИХАИЛ

Двата по-значителни празника до Коледа били Арахангелов (Рангеловден) и Св. Никола (Никулден), на които се извършвали служби.

Думите „служба", „служиме си" далеч не се покриват с днешните понятия. Глаголът „служим" в единствено число ще рече черпя гостите поред с една чаша вино или ракия. В множествено число „служим си" вече означавало правим служба, т.е. правим водосвет, готвим курбан, приемаме „службаре". Като службаре ходели най-старите мъже от семействата в една махала, без разлика дали са роднини или съседи. В случай, че махалата е доста голяма, службарите се разделяли на две групи от 5-6 човека. Те ходели от къща на къща с песни и благословии, чрез които призовавали помощта и покровителството на двамата светии. На едната година започвали от единия край, а на другата – от противоположния.

„Свети Рангел у помощ!", „Свети Никола у помощ!", така казвали мъжете „службаре" на влизане и излизане от къщата, където стопаните ги очаквали пред сложена трапеза.

Рангеловден се падал в „благден" (дни, в които се ядяло блажно), така че за този ден

принасяли в жертва овца, гъска или петел. Към 16 ч. службарите тръгвали да внасят благословията в 5-6 домове.

Навсякъде преди и след ядене, им поливали да си измият ръцете, навсякъде им поднасяли колак и хубаво сготвени ястия (фасул, праз или ориз с месо, печено овче месо или птици).

Още с влизането си те запявали:

Свети Рангел служба служи
сека годин, сека есен,
проговаря свети Митър:
Фала тебе свети Рангеле,
ка ти дойдат службарете,
да ми кажеш, да ми речеш,
да ти дойдам, та да видим
какво ли че служба карат,
какво ли че молба молат.

В навечерието на празника или сутринта свещеникът вече бил направил водосвет, затова най-старият от групата сам благославял и разрязвал колака, поставен върху кръгла дървена табла с варена царевица. Службарите хапвали по няколко зърна от нея, казвали „Да се роди!" и сядали около софрата.

Златка Божкова, Горна баня.

АНДРЕЕВДЕН. МЕЧКИН ДЕН
30 ноември (13 декември)
СВ. АНДРЕЙ ПЪРВОЗВАНИ

От този ден започва да наедрява денят, колкото едно просено зърно. Предния ден се вари царевица за мечката. Сутринта кой как стане, взема в шепа или с лъжица варена царевица, носи на гумното до стожера и вика „Мечко, яж царевица", и на бегом се връща вкъщи. Така се прави от всички в къщата.

ВАРВАРА
5декември (18 декември)
СВ. ВАРВАРА

Празник на момите. Събират се на група, ходят от къща на къща по селото, със себе си носят торби и събират царевица, фасул, брашно, сушени сливи, чушки, картофи, мас. За всяко момиче е определено колко ще събира. С този празник предсказват, че настъпва зимата. Като вървят по улиците и по къщите, момите пеят

Варварице, Николице,
карай дърва
мели жито,
прави брашно
и се върти около дома.

След като съберат тези продукти, групата моми се събират в една къща, омесват от брашното погача, от другите продукти правят различни ястия и след това се гощават.

НИКУЛДЕН
6 декември (19 декември)
СВ. НИКОЛАЙ МИРИКЛИЙСКИ

Свети Никола е разпределител и заповедник на водите и животните във водата.

За този ден се лови или купува риба. Прави се непременно рибник и то от шаран. Който не яде на този ден риба не е българин. Рибникът се прави по следния начин: запържва се ориз с олио, сипва се вода и отгоре се слага цяла риба в тепсията. Слага се във фурната или в подницата да се пече. Пие се греяна ракия с мезе от сурова туршия. На трапезата се слага целият рибник, без да се дели и всеки си взема и се черпи с червено вино.

Събират се няколко домакинства в някоя къща и гощавката правят заедно.

Други ходят на някой близък или роднина на имен ден.

Стоян Славов, Илиянци. Факти, събития, родове.

СЪБОРИ В СОФИЯ И СОФИЙСКО*

Съборите по селата започваха винаги от „Разтурната неделя", т. е. първата неделя след Великден и завършваха през месец ноември. Във всяко село съборът ставаше в деня на храмовия празник. Там отиваше мало и голямо, младите – на хорото и около сергиите с лакомства, накити и играчки, а старите - на гощавка у роднини, приятели и познати.

През робството съборите по селата и градовете са били поддържани и са служили за междуселски контакти и за опознаване на българското население от една област, а и като средство за укрепване на националния дух, на патриотизма. Те са израз на старославянския задругарски дух на колективност и благотворно общуване.

В селата около София, където биримирчани и обрадовчани отиваха на събор, а оттам идваха и у нас, тия дни бяха:

София – Разтурната неделя, Томина неделя. Съборът ставаше в местността Лагера.
Курило – третият ден на Великден
Подуене – „Светли петък", петъкът на Празната неделя.
Требич и Погледец – 23 април, Гергьовден
Кремиковци – 23 април, Гергьовден
Връбница – 17 май, летни свети Никола
Мрамор – Спасовден, 40 дни след Великден
Локорско – Спасовден, 40 дни след Великден
Войнеговци – Спасовден, 40 дни след Великден
Гниляне – Спасовден, 40 дни след Великден
Мировяне – света Троица, 50 дни след Великден
Кумарица (Ал. Войков) – света Троица, 50 дни след Великден
Надежда– света Троица, 50 дни след Великден
Слатина – свети Дух, 51 дена след Великден
Обрадовци – света Пресвета, 56 дни след Великден
Куманица (Кубратово) – света Пресвета, 56 дни след Великден
Чепинци – света Пресвета, 56 дни след Великден
Подгумер – света Пресвета, 56 дни след Великден
Биримирци – 8 юни, летни Тудоровден
Банкя – 15 юли, „Горешляците".
Княжево – 20 юли, Илинден
Илиянци – 20 юли, Илинден
Дървеница – 20 юли, Илинден
Бояна – 27 юли, Пантелей пътник
Обеля – 15 август, Голема Богородица
Драгалевци – 15 август, Голема Богородица
Малешевци – 15 август, Голяма Богородица
Житен – 8 септември, Малка Богородица
Филиповци – 8 септември, Малка Богородица
Суходол – 8 септември, Малка Богородица
Враждебна – 14 септември, Кръстовден
Орландовци – 14 октомври, Петковден
Волуяк – 14 октомври, Петковден
Балша – 14 октомври, Петковден
Доброславци – 8 ноември, Рангеловден

*Авторът е посочил дати според стария и новия православен календар.

Петър Ангелов, Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци

ПАТРОННИ ПРАЗНИЦИ НА СТОПАНСКИТЕ СЪСЛОВИЯ В БЪЛГАРИЯ

Св. Йоан Предтеча (Ивановден), 20 януарий (7 стар стил) – патр. празник на будкарите (будкаджиите).

Св. Анастасий (Атанасовден), 31 януарий (19 ст.ст) – патронен празник на железарите и коларите

Три светители 12 февр. (30 януарий ст.ст) – патр. празник на бакалите.

Св. Мч. Трифон, наречен у народа „Зарезан", 14 февруарий (1 февр. ст.ст.) – патронен празник на лозарите и питиепродавците.

Сретение Господне, 15 февр. (2 ст.ст.) – патр. празник на градинарите.

Свв. Кирил и Методий, 24 май (11 май ст.ст) патронен празник на печатарите, книговезците, цинкографите, фотографите и печаторезачите.

Свв. Ап. Петър и Павел (Петровден), 12 юлий (29 юний ст.ст.) – празник на кроячите в цяла България. (Едно от най-старите сдружения е това на софийските кроячи, което тая 1938 год. ще празднува своя празник за 131-ти път).

Пророк Илия (Илинден), 2 август (20 юлий ст.ст.) – празник на кожарите и файтонджиите.

Успение Богородично (Голяма Богородица), 28 август (15 ст.ст) – празник на млекарите.

Св. Великомъч. Димитрий Мироточивий (Димитровден) 8 ноември (26 окт.ст.ст.) – патр. празник на Общия съюз на занаятчийските сдружения.

Св. Архангел Михаил (Архангеловден), 21 ноември (8 ст.ст.) – на месарите.

Св. Андрей Първозванний, 13 дек. (30 ноември ст.ст.) – празник на търговците с текстилни произведения, на платопродавците и конфекционерите.

Св. Николай Чудотворец (Никулден), 19 декември (6 ст.ст.) – патр. празник на търговците и рибарите.

Св. Спиридон Чудотворец, 25 декември (12 ст.ст.) – на обущарите, тенекеджиите, тухларите, грънчарите и медникарите (бакърджиите).

Възнесение Господне (Спасовден) – празник на автомобилистите и на шофьорите.

Славянски календар за 1938 година, С., Славянско дружество в България, 1938 г.

ПАТРОНЕН ПРАЗДНИК

Патронният празник на софийските търговци-бакали е денят на „Св. Три светители" – 12 февруарий (стар стил 30 януарий), който се празднува по най-тържествен начин всяка година, от като съществува професионалната им организация още от далечното минало на робството (1812 г. бел. състав.)

Начин на отпразднуване

Предният ден, преди празника, се отслужвала в църква вечерня литургия с петохлебие, а в деня на празника – литургия и панахида за покойниците. След отпуск на църква, всички търговци-бакали са отивали, начело с иконата на „Св. три светители ", в дома на първомайстора, където се извършвал водосвета, а след него ставало угощение.

Религиозните служби обикновено са били извършвани от Софийския митрополит, в минало от покойниците Милетий и Партений, а от 1922 г. от г. г. Стефан в съслужие с

по-няколко свещеници. Преди покойниците, били са служили владици гърци, но техните имена никъде не са отбелязани в тефтерите на Бакалския еснаф.

В отпразнуването са вземали участие всички търговци-бакали, а отсъствующите са били наказвани. За празника те са били поканвани с варено жито в малки саханчета или пияти, а на иноверците – турци и евреи – са занасяли в малки кесии, ушити от бяло платно, по няколко зърна захарни леблебии (леблеби шекер). Турците бакали не са идвали в църквата, нито на водосвета, а евреите са присъствали на водосвета. Но и едните, и другите са празднували, като затваряли дюкяните си и са участвали на угощението през деня.

Както за службата в църквата, така и в дома на първомайстора за водосвета било правено коливо (варено жито с захар и орехи) в големи тепсии. От това жито всеки е вземал за Бог да прости на покойниците и за здраве на живите.

Угощението е продължавало през целия ден, като са отивали гости у първомайстора да поднесат поздравите и почитанията си към еснафа в негово лице.

След освобождението на България, начинът на отпразнуване на патронния празник се е разширявал. Изпращани са били печатни покани с позив. От църквата се е образувала манифестация до къщата на първомайстора или до дружествения дом, след построяването му, начело с иконата „Три Светители", знамето и военна музика.

След водосвета и прочувствената реч на Софийския Кириарх, председателят на сдружението е произнасял кратко слово, в което са се подчертавали някои от най-съществените искания за момента. … След речта на председателя са се поднасяли поздравите и пожеланията на официалните гости, на които е изказвана благодарност, и са били почерпвани с разни бонбони, закуски и напитки.

Угощението, което е било давано на патронния празник в миналото, е било заменено с литер.-музикална и танцувална вечеринка с разиграване на томбола. …

За вечеринката също са разпращани печатни покани до всички търговци-бакали, като са били канени и гости. Например, за вечеринката през 1937 г. е била разпратена

следната покана: „ Настоятелството на сдружението счита за свой приятен дълг да ви покани да посетите, с семейството си, традиционната вечеринка, която ще се състои на 21 февруарий т.г. неделя, в салона на градското казино, начало 8 и половина часа при следната програма:

1-о Приветствия от председателя на сдружението М. Андреев;

2-о Концертна и литературна част с участието на видни артисти от операта, столични театри и др.;

3-о Голяма предметна лотария с ценни предмети;

4-о Весела част с хора и танци, свири военна музика и джазов оркестър."

Димитров, Павел. Възпоменателен исторически сборник на софийското браншово търговско бакалско сдружение „Три Светители", С., 1937 г., с. 31-35

БЕЛЕЖКИ ЗА АВТОРИТЕ

Ангелов, Петър – роден 1903 г., читалищен деец. През 1919 г., едва шестнайсетгодишен, заедно със още трима свои връстници възстановява дейността на читалище „Пробуда" в родното си село Биримирци, прекъснала през войните. Работи като секретар на читалището, води курсове за огрaмотяване през 30-те години, участва в художествената самодейност. Едновременно събира сведения и спомени за родното си място и съседното с. Обрадовци. През 1965 г. читалищата на двете села, които образуват нов квартал на София – Бенковски се обединяват. Петър Ангелов продължава да работи в читалищното ръководство. През 1963 г. е награден със Златна значка за заслугите си.

Работил е и като уредник във Военно-историческия музей в София.

Арнаудов, Михаил – (1878 – 1978), литературовед, фолклорист, етнограф, академик. Завършва гимназия в Русе и славянска филология във Висшето училище в София. Специализира индогерманско езикознание, философия и литература в Германия. Гимназиален учител, поддиректор на Народната библиотека, професор, декан и ректор на СУ „Св. Климент Охридски", директор на Народния театър, академик (БАН, Украинската академия, Унгарската литературна академия „Шандор Петьофи"), почетен доктор на университетите в Хайделберг и Мюнстер. Министър на народното просвещение в кабинета на Иван Багрянов. Съден от Народния съд. Освободен през 1947 г. и до края на живота си се занимава с научно-творческа дейност. Научните му интереси са разностранни – той е ерудиран фолклорист, етнограф, литературен историк и теоретик.

Божкова, Златка – родена в с. Горна Баня в един от големите горнобански родове – Божови (Стефчови). Заедно с брат си Павел е една от основателките на културно-просветнотото дружество „Пробуда" (1920 г.), прераснало в читалище (1934 г.). Активна участничка в театралните постановки на дружеството и читалището. Водена от голямата си любов към родното място, тя години наред събира материали за историята и бита на Горна Баня. Главен неин информатор е баща й Божко Тодоринов Стефчов (1869 - 1960).

Георгиев, Ангел – роден 1897 г., журналист и обществен деец. Заселва се в София, в Ючбунар през 1911 г., когато от с. Гинци, Софийско идва да учи в III софийска мъжка гимназия. Тук се запознава с Хр. Смирненски, Крум Кюлявков, Вълчо Иванов. Член на РМС и БКП. Редактор на в. „Единство" (1925-1930), зам. главен редактор на в. „Труд" (1936-1955), секретар на СБЖ.

Георгиев, Георги Г. – (1939 – 2008) София, актьор и режисьор. Завършва актьорско майсторство във ВИТИЗ „ Кр. Сарафов" през 1966 г. Работи в театрите във Велико Търново, Пловдив, Перник, „Сълза и смях" в София. Основател и дългогодишен директор на софийския общински театър "Възраждане".

Георгиева, Борислава – родена 1971 г. в София. Завършва историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски", специалност етнология. През 2002 защитава докторска дисертация. Научните й интереси са насочени към етнологията на града. Преподава в СУ, катедра Етнология.

Зимбилев, Найден – роден 1903 в с. Враждебна в учителско семейство. Читалищен деец, учител. Той също завършва педагогика, а по-късно и философия. Изпълнител на народни песни с богат песенен репертоар. Дълги години събира сведения, записва и проучва историята на родното си село, а също и на с. Подуяне. Колекционира старинни вещи от селския бит. Сбирката си подарява на читалището в Подуяне.

Кауфман, Николай – роден 1926 г. в Русе., музиковед, фолклорист, композитор, академик от 2003 г. Завършва Държавната музикална академия през 1952 г., специалност

тромпет и музикална теория. Работи в Института по музикознание към БАН (1952-1988), в института по фолклор, професор в ДМА от 1978 г. Има множество теоретични изследвания и дългогодишна теренна работа, включващи над 30000 записи на народни песни и инструментални мелодии. Обработил е 1000 български и еврейски народни песни за хорови и инструментални състави. Автор на клавирни пиеси.

Кацаров, Константин – (1898 – 1980), юрист, общественик, историк и публицист. Завършва право в Берн. Професор по международно и търговско право в СУ „Св. Климент Охридски". Съден от Народния съд. Освободен през 50-те години на XX в. Заминава за Швейцария, където работи като адвокат и преподавател. Професор по право. Основател на фондация за подпомагане обучението и специализацията на български студенти. През 1974 г. дарява на Народната библиотека личната си колекция от книги в областта на международното право.

Кирякова, Гълъбина – родена 1930 г. в София, кв. Орландовци. Занимава се активно с читалищна дейност след 1985 г. Създава група за песенен фолклор към читалище „Райна Княгиня", в която самата участва. Заедно със съпруга си – Николай Киряков, започва проучването за книгата си за Орландовци. Записва разказите и спомените на възрастните си съквартalци, сравнява данните със селищните монографии на съседни квартали и села, работи със запазени архиви.

Костенцева, Райна – (1885 – 1967), потомка на прочут род от Щип, Македония. Баща й Михаил хаджи Костенцев е първият книжар в новоосвободена София. Майка й е ученичка на баба Неделя Петкова и е една от заслужилите учителки през Възраждането. В спомените си авторката представя увлекателно и завладяващо всекидневния живот на столичани от края на XIX и началото XX век. Те са своеобразен пътеводител в душевността и манталитета на първите столичани.

Котев, Драгомир – (1911 – 2000), свещеник, храмостроител, иконописец, художник, краевед, поет, мъдрец, съветник и духовен стълб за поколения бистричани. Завършил семинарията в Черепиш и от 1934 г. е ръкоположен за енорийски свещеник в с. Бистрица, където служи повече от шестдесет години. Въздига и ремонтира по свои проекти двата манастира и енорийския храм. Прави икони, стенописи и резби за тях. Рисува пейзажи и портрети, читалищен деец, изследовател на бистришката музика, поет, краевед (монографията му за с. Бистрица е писана през 1961 г. и издадена през 1985 г.).

Краев, Георг – роден 1947 г. в София, етнолог и културолог, професор. Преподавател в Нов български университет, където чете лекции по митология, фолклор, културна антропология и културен туризъм. Автор на множество статии и монографии в областта на етнологията и културата.

Кръстанов, Йосиф – роден 1898 г. в с. Доброславци. Завършва гимназия и Военното училище в София, а по-късно и правни науки в СУ „Св. Климент Охридски". Работи като учител в родното си село, адвокат и юрисконсулт в Министерството на обществените сгради, пътища и благоустройство. Започва проучванията си за с. Доброславци още през 30-те години на миналия век. Първата си книга за историята на селото написва през 1944 г., но това издание се изгубва. През 1962 г. успява да възстанови написаното и го издава на циклостил. Едва през 2001 г. с финансовото съдействие на дъщеря му д-р Лиляна Кръстанов-Бекиров, се отпечатва настоящото издание.

Манов, Емил – (1919 -1982) София, писател. Завършва Първа софийска мъжка гимназия (1937) и право в СУ „Св. Климент Охридски" (1941). През 1941 г. е осъден на доживотен затвор за организиране на бойни групи в столицата. След 1944 г. за кратко е полковник в БНА, а по-късно е зам. главен редактор в издателство „Български писател",

главен редактор на сп. „Родна реч". Автор е на разкази, романи, научно-фантастична проза, сценарии за филми.

Маринов, Димитър – (1846 – 1940), етнограф, фолклорист, книжовник и общественик. Учи в Рилския манастир, Военно медицинското училище в Цариград. През 1875 г. завършва философия в Белград и работи като учител в Лом. Депутат в Учредителното събрание, съдия в Лом, Силистра, Русе и Видин. Директор на Народната библиотека (1894 г.), учител в Лом, Русе и София. Основател и директор на Етнографския музей (1904-1908 г.). През 1921 г. приема духовен сан. Изтъкнат изследовател на традиционната българска култура. Редактор и издател на сп. „Жива старина". Записва и публикува лексикографски материали в СбНУ. Автор е и на първата „История на българската литература".

Огнянова, Елена – родена 1928 г. в с. Радуй, Пернишко. Завършва философия и българска филология в СУ „Св. Климент Охридски" и повече от 32 години работи като редактор в издателство „Български писател". Сътрудничи със свои разработки и материали на Института по етнография при БАН, на Българското национално радио и периодичния литературен печат. Изследовател на българското народно творчество, бит, обичаи и култура. Проявява специални интереси към шопския фолклор, на който са посветени нейните трудове, в които по завладяващ начин се разкриват особеностите на характера на българина, неговата добросърдечност и самобитност.

Попконстантинов, Христо (Хр. П. Константинов) – (1858 – 1899), народовед, фолклорист, стенограф. Учител в родното си село Петково и с. Лясково в Родопите. Стенограф в Народното събрание и преподавател по стенография в Софийската класическа гимназия. Сътрудничи на Иван Шишманов в издаването на Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. Изследва предимно родопския фолклор. Записва фолклорни материали и от Софийско.

Славов, Стоян – роден в с. Илиянци. Работил е в БДЖ. В продължение на 20 години събира материали за историята и бита на родното си село, по-късно квартал на София. Той е един от основателите на групата за автентичен фолклор към местното читалище и самият свири в оркестъра на дудук и гъдулка. През 1962 г. групата е градски първенец в прегледа на художествената самодейност. Вратар е на кварталния футболен отбор и дипломиран футболен съдия.

Форсайт, Марта – Завършва славянски езици и литература в Радклиф колидж (Кеймбридж) и Калифорнийския университет (Лос Анджелис). Прави няколко научни пътувания в България, първото от които през 1978 г., когато записва песните и разказите на Линка Гергова от с. Бистрица. По-късно прави записи и в с. Сърница край Доспат. В архива си пази над 4000 български народни песни. Освен включената в настоящата библиография книга, тя издава на английски и още два сборника с български народни песни. Работи над български диалектен речник. Марта Форсайт участва в бостънски ансамбъл за българска музика „Здравец".

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ИЗТОЧНИЦИ

Ангелов, Петър. Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци : (квартал „Бенковски"). - С., 1976

Арнаудов, Михаил. Празничен огън. // Год. СУ. Историко-филологически факултет, 15-16, 1921

Божкова, Златка. Горна баня : Историко-етнографски очерк. – С., 1989

Георгиев, Ангел. Метежният квартал : Старият Ючбунар. – С., 1985

Георгиев, Георги Г. Половината истина. – С., 2009

Георгиев, Георги Ф. Какво знаем за Мърчаево. – С., 2005

Георгиева, Бориславa. Градските развлечения в миналото. – С., 2006

Грозданов, Любен. „Бабинден". // Девети септември (София), N 3, 19 ян. 1977

Димитров, Павел. Възпоменателен исторически сборник на Софийското браншово търговско бакалско сдружение „Св. Три Светители". – С., 1937

Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна. – С., 1991

История на Подуяне : Сборник . – С., 2004

Кауфман, Николай. Коледуването днес. // Художествена самодейност, 1957, N 1

Кацаров, Константин. 60 години живяна история. – С., [1993]

Кирякова, Гълъбина. История на село-квартал Орландовци. – С., 2004

Костенцева, Райна. Моят роден град София. – С., 1979

Котев, Драгомир. Село Бистрица. – С., [1985]

Краев, Георг. Бабинден. – С., 1985

Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци. – С., 2001

Летели ми са летели. – С., 2009

Манов, Емил. Старите млади години. – С., 1979

Маринов, Димитър. Избрани произведения : Т. 1. – С., 1981

Мирчев, Петър. София от завчера. – С., 1969

Мирчев, Петър. София – тъжна и весела. – С., 1978

Огнянова, Елена. Ние, шопето... – С., 1985

СбНУ, 1, 1889*

СбНУ, 5, 1891

СбНУ, 13, 1896

СбНУ, 16-17, 1900

СбНУ, 30, 1914

Славов, Стоян. Илиянци : Факти, събития, родове. – С., 1994

Славянски календар за 1938 г. – С., [1938]

Тончева, Тодорка. Горешляци. // Банкя (София), N 16, 8 авг. 1992

Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... – С., 1996

*Заб. Сборник за народни умотворения, наука и книжнина и Сборник за народни умотворения и народопис

БИБЛИОГРАФИЯ

ИГНАЖДЕН
20 декември (2 януари)
СВ. ИГНАТИЙ БОГОНОСЕЦ

1. ВАСИЛЕВ, Александър. Нова година в нашия дом / Александър Василев. // Банкя (София), N 52, 29 дек. 1989, с. 4.

Старите българи смятали, че Новата година започва с Игнажден. Обредни действия и наричания за плодородие. По спомени на Виолета Панева от Градоман, записани през 1986 г.

2. ДИНЕВА, Валентина. Игнажден [в Софийско] / Валентина Динева. // Столица, II, N 50, 17 дек. 1993, с. 14.

От Игнажден започвали коледните празници. Обичаи и обреди.

БЪДНИ ВЕЧЕР
24 декември (6 януари)

3. БЪДНИ вечер. // Триадица, I, N 6, дек. 2001, с. 4.

Празнуване в Софийско.

4. ВАКАРЕЛСКИ, Христо. Коледните празници в Софийско / Христо Вакарелски. // Сердика, III, 1939, N 1, с. 3-8 : със сн.

5. ВЕЛИЧКОВ, Петър. Княгиня Клементина окичила първата елха в двореца : Столичани уреждали бъдника най-напред, после купували прасето / Петър Величков. // Монитор, N 1003, 22 дек. 2001, с. 43 : със сн.

Сведения за първото коледно тържество през 1887 г., организирано от княгиня Клементина за ученици от столичните училища. Празнуване на Бъдни вечер и Коледа в София.

6. ВЕЛИЧКОВ, Петър. Уреждат първото детско парти в двореца през далечната 1887 г. / Петър Величков. // Монитор, N 1716, 20 дек. 2003, с. 38 : със сн.

Бъдни вечер и Рождество Христово в Стара София.

7. ВЕЛКОВ, Камен. Обичай от хилядолетия / Камен Велков. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 1, с.18.

Бъдни вечер в Софийско по спомени на Велко Иванов.

8. ГРАОВСКИ, Златко. Бъдни вечер / Златко Граовски. // Банкя (София), N 25, 20 дек. 1991, с. 4.

По спомени на автора.

9. ДЕНКОВА, Галина. Днешните измерения на обреда „коледуване". Наблюдения от няколко софийски села / Галина Денкова. // Изкуствоведски четения, 2009, с.115-125.

Изследването обхваща софийските села Желява, Долни Богров и Локорско и кварталите Враждебна, Челопечене и Кремиковци.

10. ДИНЕВА, Валентина. Денят 25 декември / Валентина Динева. // Столица, I, N 25, 24 дек. 1992, с.14 : със сн.

Бъдни вечер и Коледа в Софийско. През 1879 г. в Двореца е устроена първата коледна елха.

11. ДИНЕВА, Валентина. Празникът Коледа у българите / Валентина Динева. // София, XII, 1990, N 12, с. 28-30 : със сн.

Бъдни вечер в Софийско.

12. ЗИМБИЛЕВ, Найден. Коледа в Софийско / Найден Зимбилев. // Кремиковски металург (София), XX, N 104, 28 дек. 1979, с. 7.

Бъдни вечер и Коледа в селата около Враждебна.

13. ИВАНОВА, Вяра. Училище за коледари в с. Яна / Вяра Иванова ; Фотогр. Кристина Цветкова. // 24 часа, XII, N 351, 20 дек. 2002, прил. Столичен 24 часа, с. 4 : със сн.

Бъдни вечер и Коледа по спомени на баба Иванка.

14. КИЧЕВА, Галина. Празник с радост и хубаво настроение : Традиции, време и фантазия в посрещането на Нова година / Галина Кичева. // Девети септември (София), VII, N 52, 27 дек. 1979, с. 4.

За Бъдни вечер и Нова година разказват бистришките баби Деянка Шопова и Катина Янкова.

15. КОСТЕНЦЕВА, Райна. [Бъдни вечер и] Коледа в Стара София / Райна Костенцева. // Костенцева, Райна. Моят роден град София : В края на XIX - началото на XX век и след това / Райна Костенцева. - С., 2008, с.148-150.

Също и в: Костенцева, Райна. Моят роден град София преди 75 години и после. - С., 1979, с. 178-180.

16. МАЛКА Коледа. // Ек, N 4, 1997, с. 36.

Из кн. на Димитър Маринов „Народна вяра и религиозни народни обичаи".

Празнуване в Софийско.

17. МАСЛИНКОВ, Любен. Новогодишни обичаи в Софийско / Любен Маслинков. // Девети септември (София), II, N 46, 18 дек. 1974, с. 7

18. НА везните - традиция и съвременност. // Кремиковски металург (София), XXIX, N 52, 30 дек. 1988, с.10.

Бъдни вечер в спомените на Ягода от Кремиковци, Лиляна от Долни Богров, Тенка от Челопечене. Обичаят топене на пръстени на Васильовден във Враждебна.

19. НЕЙКОВА, Николина. „Церемониите в Стара София" / Николина Нейкова. // Софийско утро, I, N 25, 21 дек. 1990, с. 8-9.

Бъдни вечер, Коледа и Нова година в София по спомени на Райна Костенцева, Петър Мирчев и дневника на Константин Иречек. Първата елха е уредена в двореца през 1879 г. През 1882 г. елха е устроена и във Военния клуб.

20. НЕЙКОВА, Николина. [Бъдни вечер и] Коледа в София / Николина Нейкова. // Български дневник, I, 1991, N 28, с. 22 : със сн.

21. НЕЙКОВА, Николина. Коледни празници / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с.167-177.

Съдържа: Мало Коледо. - Бъдни вечер. - Голямото Коледо.

22. ПЕТРОВ, Петър. Бъдни вечер [в Софийско] / Петър Петров. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 51, с. 30-31.

23. ФИЛИПОВА, Веселина. Хубави, снажни ергени / Веселина Филипова. // Софийско утро, I, N 25, 21 дек. 1990, с. 9.

Бъдни вечер в спомените на Тодорка Пенкова от с. Панчарево.

24. ФОРСАЙТ, Марта. Коледа : „Станянине, господине!" / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 190-195.

Обреди и обичаи на Бъдни вечер и Коледа.

25. ЯНЕВ, Никола. Бъдни вечер в Пасарел / Никола Янев. // Девети септември (София), N 50, 15 дек. 1988, с. 4-5.

26. ЯНЕВА, Анна. Някога по Коледа / Анна Янева. // Столица, I, N 25, 24 дек. 1992, с.14.

Бъдни вечер и Коледа в София.

КОЛЕДА
25 декември (7 януари)
РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

27. АНГЕЛОВ, Петър. Коледарски песни / Петър Ангелов. // Ангелов, Петър. Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци : (квартал „Бенковски") : Кн. 4 / Петър Ангелов. - С., 1976, с. 29-35.

28. АРНАУДОВ, Михаил. Преглед на кукерските игри в Българско : Джамалари, старци и коледари в Западна България : [От] Софийско / Михаил Арнаудов. // Сборник за народни умотворения и народопис, 34, 1920, с. 50-51.

Коледуване в селата Казичене, Горна-Баня, Суходол и Враждебна. Във Враждебна на Нова година и Водици се правел Жамал, в Горна-Баня се наричал Завала.

29. ВАСИЛЕВА, Маргарита. Коледа [в Софийско] / Маргарита Василева. // Василева, Маргарита. Коледа и Сурва / Маргарита Василева. - С., 1998, с. 7-8, 10, 12, 14, 16, 36, 45: със сн.

30. ВЕЛИЧКОВ, Петър. Коледа в стара София : Чужденци окичват първите елхи след освобождението на България / Петър Величков. // Монитор, I, N 76, 24 дек. 1998, с. 60 : със сн.

През 1887 г. е първото коледно тържество за деца в двореца.

31. ВЕЛИЧКОВ, Петър. Колоритни сценки от някогашния Женски пазар и Касапската чаршия : Какво и къде са пазарували столичани за Рождество Христово през 1899 г. / Петър Величков. // Монитор, N 297, 23 дек. 1999, с. 58 : със сн.

32. ВЪРЛИНКОВА, Адриана. На коледуване в Симеоново / Адриана Върлинкова. // Една седмица в София, XXIX, 1987, N 52, с.18.

33. ДИМИТРОВ, Васил. Курило и курилци в снимки / Васил Димитров. // Димитров, Васил. Курило и курилци / Васил Димитров. - С., 2002.

Сн.: Коледуване през 1946 г.; Лазаруване на курилски момичета - 1934 г.; Курилски коледари.

34. ДИНЕВА, Валентина. Коледуване в Софийско / Валентина Динева. // Столица, II, N 51, 24 дек. 1993, с.14.

35. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Коледни и новогодишни празници / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с.164-172.

36. КАНЕВ, Петър. Коледа / Петър Канев. // Канев, Петър. Кокаляне от древността до днес : История (минало, легенди, предания и развитие) / Петър Канев. - С., 2005, с.163-167 : със сн.

Загл. на кор. Кокаляне, Урвич твърдина на българщината.

37. КОЛЕДАРИ [от кв. Градоман]. // Банкя (София), N 52, 29 дек. 1989, с. 1 : със сн.

38. КОЛЕДАРСКИ песни : По говора в с. Бутунец, Ново-селска околия, Софийско : (Слушана от Бона Георгюва) / Записал Хр. П. Константинов ; Подредил Атанас Илиев. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни песни, с. 90-92.

Ориг. заглавие Сборник от народни умотворения, обичаи и др.

39. КОЛЕДАРСКИ песни : По говора в с. Горна Баня (Юкаръ баня), Софийско : (Слушани от дядо Колю Стоилков Кюркчията) / Записал Хр. П. Константинов ; Подредил Атанас Илиев. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни песни, с. 92-97.

Ориг. заглавие Сборник от народни умотворения, обичаи и др.

40. КОЛЕДУВАНЕ. // Банкя (София), N 36, 26 дек. 1986, с. 4.

В района на Банкя коледуването се различава поради спецификата на населението. В Градоман, Михайлово и отчасти във Вердикал е типично граовско, а в Иваняне - полянско.

41. ЛИКОВСКИ, Николай. [Коледуване - 1947. Снимка] / Николай Ликовски. // Ликовски, Николай. Миналото на с. Подгумер / Николай Ликовски. - С., 1980, с. 34.

42. МАСЛИНКОВ, Любен. Коледуване / Любен Маслинков. // Девети септември (София), VII, N 2, 10 ян. 1979, с. 4-5 : със сн.

Обичаят коледуване в Слатина, Връбница, Враждебна, Подуяне, Биримирци, Обрадовци, Орландовци и Обеля.

43. МАЧКОВСКА, Татяна. Дворецът зарадвал децата с елха / Татяна Мачковска. // Седмичен Труд, XVIII, N 52, 24 дек. 2008, с.18 : със сн.

За първата си Коледа в България през 1887 г. княз Фердинанд I и княгиня Клементина организират пищни тържества.

44. НИКОЛОВ, Борис. Боже, какъв прекрасен хаос бяха коледните дни! / Борис Николов. // Българска корона, VII, N 46, 23 дек. 1997, с. 5 : със сн.

Коледа и Нова година в София.

45. НИКОЛОВ, Красимир. Вечни песни огласиха Яна / Красимир Николов ; Фотогр. Петко Налбантов. // Дневен Труд, LVI, N 356, 27 дек. 2002, прил. Софиянец, с.1, 4 : със сн.

Коледуване в с. Яна. За празниците разказва 95-годишната Койна Миленова.

46. НИКОЛОВ, Никола. Шопска зима / Никола Николов. // Кремиковски металург (София), XXV, N 52, 28 дек. 1984, с. 10 : със сн.

Възстановка на традиционни обичаи на празника „Шопска зима" в кв. „Левски".

47. ПАСТЪРМОВА, Теодора. Малчугани коледуваха в сградата на район Младост / Теодора Пастърмова. // Софийски вестник, V, N 50, 24 дек. 2009, с. 3 : със сн.

Деца от ОДЗ „Елхица" възпроизвеждат обичая коледуване.

48. ПЕТРОВ, Петър. Добро утро, домакине / Петър Петров. // Девети септември (София), IX, N 52, 31 дек. 1981, с. 4.

Коледуване в Обеля, Горна баня, Мрамор и Доброславци.

49. ПЕТРОВ, Петър. Китни млади коледари / Петър Петров. // Девети септември (София), N 52, 29 дек. 1983, с. 4-5.

Коледуване в Горна баня, Илиянци, Доброславци, Симеоново, Иваняне, Мировяне, Плана, Мрамор, Владая и Нови Искър.

50. ПЕТРОВ, Петър. Коледа в стара София / Петър Петров. // Новинар, III, N 348, 24 дек. 1994, с. 5.

51. ПЕСНИ периодически и религиозни : Коледни обичаи, песни и благословии : От Софийско / Записали Стефан Д. Спасов, Георги Ц. Байрактаров. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 5, 1891. Народни умотворения, с. 3-13.

Записани от Игнат Младенов от с. Казичене през 1890 г. и Юрдан Стоичков от с. Войнеговци.

52. ПЕСНИ периодически и религиозни : Коледарски благословки : От Войнеговци (Софийско) / Записал Георги Ц. Байрактаров. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. Ч. 2, 16-17, 1900, с. 17-18.

53. ПЕСНИ периодически и религиозни : Коледни обичаи, песни и благословии : От Софийско / Записал Ст. Ватйов. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 3, 1890. Народни умотворения, с. 3-22.

Описание на коледни обичаи в Суходол, Върбница и Слатина. Коледарски песни записани от: Манол Ненов, с. Горна-Баня; Вуче Ангелков, с. Върбница; Богдан Крушкин, с. Бистрица; Жоте Илков, с. Суходол.

54. ПЕСНИ периодически и религиозни : Коледни обичаи, песни и слави (благословии) : Из Горна-Баня (Софийско) / Записал Хр. П. Константинов. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни умотворения, с. 1-10.

Описание на коледен обичай; Коледарски песни, записани през 1886 г. от Колю Стоилков Кюркчията, Младен Гайдаржията, Тодорин Стефчов и Никола Стефчов от с. Горна-Баня.

55. ПЪЛЕН клас на нива : Сурвакарски пожелания и коледарски наричания. // Девети септември (София), N 52, 26 дек. 1985, с. 4-5.

Благопожелания от Горна баня, Симеоново и Равно поле. Коледарско наричане от Горна баня.

56. СТАНИ Нине, господине : Коледарски песни от Софийско. // Девети септември (София), N 52, 26 дек. 1985, с. 4.

Записани от Волуяк, Горубляне и Горна баня.

57. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. Добри гости, гости коледари... / Димитър Терзийски ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), X, N 52, 30 дек. 1982, с. 8 : със сн.

Коледуване в кв. Славовци (гр. Нови Искър).

58. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. Стани, нине, господине / Димитър Терзийски ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 52, 29 дек. 1983, с. 5 : със сн.

Коледуване в село Мрамор.

59. ФОРСАЙТ, Марта. [Коледарски песни] / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 196-205.

60. ФОРСАЙТ, Марта. Коледарски благословии / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 205-207.

61. ЯНЕВА, Анна. Честито Рождество Христово : Коледа в предосвобожденска София / Анна Янева. // Църковен вестник, XCIV, N 51, 20 дек. 1993, с. 7.

НОВА ГОДИНА. ВАСИЛЬОВДЕН
1 януари (14 януари)
СВ. ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИ

62. ВАСИЛЕВА, Маргарита. Сурва [в Софийско] / Маргарита Василева. // Василева, Маргарита. Коледа и Сурва / Маргарита Василева. - С., 1998, с. 53, 61, 67 : със сн.

Сн.: Обреден хляб трапеза за Бъдни вечер, Враждебна; Кукле и превъртаци за коледарчета, с. Панчарево; Сурвакници от Софийско.

63. ВЛАДАЯ беше първата / Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), IX, N 1, 8 ян. 1981, с. 1, 4 : със сн.

Обичаите „Сурвакане" и „Пиперенка" във Владая.

64. ГРОЗДАНОВ, Любен. Весело, весело... : Детски пожелания за Новата година / Любен Гроздановв. // Девети септември (София), N 52, 27 дек. 1984, с. 4-5.

Сурваки в Казичене, Биримирци, Локорско и Волуяк.

65. ГРЪНЧАРОВА, Евгения. За песните и танците на Васильовден в Софийско : (По материали от Горни Богров, Желява, Сеславци и Враждебна) / Евгения Грънчарова. // Български фолклор, XXV, 1999, N 3, с. 75-80.

С бел. под черта.

Описание на обреда „Топене на пръстени" и класификация на изпълняваните наричания при извършването му.

66. ДРОСЕВА, Руска. Поднови се тази година обичая „Топене на пръстени" в с. Мрамор / Руска Дросева. // Софийски вестник, VI, N 1, 7 ян. 2010, с. 3 : със сн.

67. ЗИМБИЛЕВ, Найден. Да е здрава и плодовита! / Найден Зимбилев. // Кремиковски металург (София), XXI, N 1, 2 ян. 1981, с. 6.

Сурваки в Софийско.

68. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Нова година - Васильовден / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 193-195.

69. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Топене пръстени и китки / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 195-198.

70. ИЛИЕВ, Емил. Новогодишни обичаи от шопския край / Емил Илиев. // Банкя (София), N 1, ян. 1983, с. 4.

Сурваки във Филиповци, Владая, Суходол и Горна баня, в Казичене и Равно поле, в Плана и Железница, в Симеоново, Дървеница, Княжево, Мировяне, Банкя, Бистрица и Лозен.

71. ЛАЗАРОВА, Илияна. Празник на младостта / Илияна Лазарова. // Девети септември (София), N 4, 23 ян. 1986, с. 5.

Обичаят Ладуване в кв. Илиянци.

72. ЛИКОВСКИ, Николай. Дим-Тодоро / Николай Ликовски. // Девети септември (София), X, N 1, 7 ян. 1982, с. 4-5 : със сн.

Сн. е от архива на Любен Юскеселиев.

Новогодишен обичай от Чепинци на Василовден.

73. ЛИКОВСКИ, Николай. От Освобождението до Септемврийското въстание / Николай Ликовски. // Ликовски, Николай. Книга за Владая / Николай Ликовски. - С., [1982], с. 21.

Нова година във Владая.

74. МАРИНОВА, Милка. Цяло се село сбираше... / Милка Маринова. // Кремиковски металург (София), XXIV, N 4, 27 ян. 1984, с. 6 : със сн.

Обичаят Василия или топене на пръстени в с. Яна. По спомени на Калина Георгиева.

75. НА Пиперенка в Пасарел. // Една седмица в София, XXVI, 1984, N 52, с. 19.

76. НЕЙКОВА, Николина. Нова година (Василовден) и обичаят „топене и вадене на пръстени" / Николина Нейкова; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 177-180.

77. НОВОГОДИШНИ празници. // Девети септември (София), N 1, 5 ян. 1984, с. 4-5. : със сн.

Съдържа: Никола Янев. Пиперенка. - Мария Огойска. Дим-Тодоро [в Чепинци].

78. ПЕТРОВ, Адриан. От чист извор глътка да отпиеш / Адриан Петров. // Кремиковски металург (София), XXIII, N 16, 22 апр. 1983, с. 10 : със сн.

Обичаят топени на пръстени на Васильовден в Горни Богров. По спомени на Николина Младенова.

79. ПЕТРОВ, Петър. Лъчезарна Сурва / Петър Петров. // Девети септември (София), N 52, 27 дек. 1984, с. 5.

Благословии от Долни Богров, Балша, Симеоново и Кубратово.

80. ПЕТРОВ, Петър. На Ладуване в Лозен / Петър Петров. // Една седмица в София, XXVIII, 1986, N 1, с. 19.

Играе се хоро „Летемката".

81. ПЕТРОВ, Петър. Народните сурвачки / Петър Петров. // Девети септември (София), N 49, 4 дек. 1986, с. 4.

Видове сурвачки, изработвани в Софийско.

82. ПЕТРОВ, Петър. Нова година / Петър Петров. // Девети септември (София), N 59, 25 дек. 1986, с. 4.

Новогодишна трапеза в селата около София.

83. ПЕТРОВ, Петър. Облаче, слез да вечеряме! / Петър Петров. // Девети септември (София), N 52, 31 дек. 1987, с. 5.

Обичаят „Пиперенка" в Пасарел. Приготвяне на новогодишна трапеза в Кубратово и Световрачене, Лозен, Кокаляне и Войняговци.

84. ПЕТРОВ, Петър. Сурвакане / Петър Петров. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 1, с. 29-30.

Сурвачки от Кътина и Казичене.

85. ПЕТРОВ, Петър. Сурвачки, сътворени от детски ръце / Петър Петров. // Девети септември (София), N 49, 10 дек. 1987, с. 5.

Видове сурвачки, изработвани в селата около София.

86. ПЕТРОВ, Петър. Шопски новогодишни обичаи / Петър Петров. // Девети септември (София), VII, N 52, 27 дек. 1979, с. 5.

Сурваки в Казичене и Равно поле, във Владая, Филиповци, Суходол и Горна баня, в Симеоново, Дървеница, Княжево, Мировяне, Банкя, Бистрица и Лозен, в Железница и Плана.

87. СТЕФАНОВА, Милка. За хубост и драгост / Милка Стефанова ; Фотогр. Георги Дюлгеров. // Кремиковски металург (София), XXI, N 6, 6 февр. 1981, с. 10. : със сн.

Обичаят вадене на пръстени в Горни Богров.

88. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. Да е честита!... / Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 1, 6 ян. 1983, с. 5 : със сн.

Обичаят топене на пръстени, наричан „Васила" в Лозен и „Дим-Тодоро" в Чепинци.

89. ФОРСАЙТ, Марта. „Василь" / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 208-211.

90. ХРИСТОВ, Благой Миров. 1 януари (14 януари) Василевден / Благой Миров Христов. // Христов, Благой Миров. С. Горни Богров преди и сега: Доклад / Благой Миров Христов. - С., 1984, с.163-167.

91. ЯНЕВ, Никола. Пиперенки посред село / Никола Янев ; Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), X, N 52, 30 дек. 1982, с. 4-5 : със сн.

Новогодишният обичай „Пиперенка" в Пасарел.

ЙОРДАНОВДЕН. ВОДИЦИ
6 януари (19 януари)
СВ. БОГОЯВЛЕНИЕ.

92. АТАНАСОВ, Борис. Богоявление / Борис Атанасов. // Банкя (София), N 1, 10 ян. 1992, с. 3.

Църковен ритуал водосвет и хвърляне на кръста в църквата „Св. св. Кирик и Юлита". В миналото кръста се е хвърлял пред чешмата „Светена вода".

93. БОГОЯВЛЕНСКИ водосвет събра хиляди софиянци / Фотогр. Владимир Бахчеванов, Борислава Симова. // Демокрация, VI, N 6, 7 ян. 1995, с. 9 : със сн.

Водосвет и ритуал по хвърляне на кръста край езерото в жк „Дружба".

94. ВИТАНОВА, Долорес. На Богоявление бяха осветени бойните знамена и спасен кръстът / Долорес Витанова. // Демокрация, XII, N 5, 8 ян. 2001, с. 4 : със сн.

95. [ДВАДЕСЕТ] 20-годишен извади кръста [на Йордановден] / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, V, N 1, 8 ян. 2009, с. 3 : със сн.

Водосвет и хвърляне на кръста в езерото в жк „Дружба".

96. ДИМИТРОВ, Васил. Курилският манастир „Св. Иван Рилски" / Васил Димитров. // Димитров, Васил. Курило и курилци / Васил Димитров. - С., 2002, с. 18-19.

Богоявление по спомени на автора. Тодоровден по спомени на Доко Здравков.

97. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Богоявление (Водици, Йордановден) / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 198-200.

98. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Джамал / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 200-201.

Във Враждебна обичаят Джамал се прави на Богоявление.

99. ИЗ дописка, публикувана в „Цариградски вестник" от 30 ян. 1860 г. отразяваща народната вяра за празника Йордановден в Софийско. // Извори за българската етнография : Сборник : Т. 1. Из българския възрожденски печат. - С., 1992, с. 255-256.

100. КОСТЕНЦЕВА, Райна. Празнуване на Водици (Йордановден) / Райна Костенцева. // Костенцева, Райна. Моят роден град София : В края на XIX - началото на XX век и след това / Райна Костенцева. - С., 2008, с. 150-152.

Също и в: Костенцева, Райна. Моят роден град София преди 75 години и после. - С., 1979, с. 180-183.

101. ЛАКОВ, Венцислав. 24-годишен плувец извади кръста на езерото в „Дружба" / Венцислав Лаков ; Фотогр. Иван Стоименов. // Монитор, N 1014, 7 ян. 2002, с. 3 : със сн.

Традиционно отбелязване на Йордановден.

102. Патриарх МАКСИМ благослови бойните знамена по случай Богоявление / Фотогр. Михаела Транчева. // Дума, V, N 5, 7 ян. 1994, с. 3 : със сн.

Хвърляне на кръста в езерото „Ариана".

103. МЪЖ на Христова възраст извади Богоявленския кръст [от езерото в Дружба] / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, VI, N 1, 7 ян. 2010, с. 1 : със сн.

104. НЕНКОВА, Стела. Богоявление - свят ритуал, зрелищен водосвет / Стела Ненкова. // Подкрепа, V, N 5, 7 ян. 1994, с. 1-2 : със сн.

Хвърляне на кръста в езерото „Ариана".

105. ТАШЕВ, Стефан. Осветени бойните знамена на армията в ротондата „Свети Георги" / Стефан Ташев ; Фотогр. Георги Георгиев. // Демокрация, X, N 3, 7 ян. 1999, с. 5 : със сн.

Хвърляне на кръста в езерото в жк „Дружба".

106. ФОРСАЙТ, Марта. Йордановден / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 212-217.

107. ЧОДЖУМОВА, Фани. Слово божие се пръсна и християните коленичиха на Богоявление / Фани Чоджумова ; Фотогр. Емил Иванов, Владимир Бахчеванов. // Демокрация, V, N 5, 7 ян. 1994, с. 9 : със сн.

Йордановден в Панчарево и София.

ИВАНОВДЕН
7 януари (20 януари)
СВ. ЙОАН КРЪСТИТЕЛ

108. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Ивановден / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 201-202.

109. ПЕТРОВ, Петър. Празник на младото семейство / Петър Петров. // Девети септември (София), N 3, 20 ян. 1983, с. 4.

Обичаи и обреди на Ивановден в Герман.

110. ФОРСАЙТ, Марта. Йовановден / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 218-220.

БАБИНДЕН
8 януари (21 януари)

111. АПОСТОЛОВ, Минчо. Празник в Кокаляне / Минчо Апостолов. // Девети септември (София), N 2, 22 ян. 1987, с. 8.

Бабинден.

112. [БАБИНДЕН]. // Девети септември (София), N 5, 30 ян. 1986, с. 8.

Съдържа: Минчо Апостолов. Кокаляне. - М. Младенов. Казичене. - Петя Божкилова. Нови Искър. - Маргарита Генева. Лозен.

113. БАБИНДЕН / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, VI, N 4, 28 ян. 2010, с. 12 : със сн.

Съдържа: Людмила Иванова. Район Нови Искър, кв. Гниляне. - Ана Гергинова. Район Триадица. - Район Нови Искър, с. Подгумер. - Любомир Любенов. Район Витоша, с. Владая. - Христо Йорданов. Район Връбница, с. Волуяк. - Руска Дросева. Район Връбница, с. Мрамор.

114. БОЖИЛОВА, Евдокия. „Снощи се дете родило" / Евдокия Божилова ; Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), N 4, 27 ян. 1983, с. 4 : със сн.

Бабинден в кв. Бенковски.

115. ВАСИЛЕВА, Емилия. Бабинден в Бистрица / Емилия Василева. // Девети септември (София), IX, N 4, 21 ян. 1981, с. 8 : със сн.

116. ВОЛУЯК посрещна Бабинден / Фотогр. Кръстан Александров. // Софийски вестник, V, N 4, 29 ян. 2009, с. 3 : със сн.

117. ГРОЗДАНОВ, Любен. „Бабинден" / Любен Грозданов. // Девети септември (София), V, N 3, 19 ян. 1977, с. 8.

Празнуване на Бабинден в село Бистрица.

118. ДАНАИЛОВА, Жечка. Светлият символ на човешката радост / Жечка Данаилова. // Отечествен фронт, XLII, N 11794, 20 ян. 1984, с. 3.

Бабинден в Герман.

119. ДОНКОВ, Людмил и др. [Бабинден - снимки от селата Герман, Симеоново и Бистрица] / Фотогр. Людмил Донков, Христо Юскеселиев. // Краев, Георг. Бабинден : [Изследване] / Георг Краев. - С., 1985, с. 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73-75, 78-79.

120. ДОНЧЕВ, Георги. Празник на признанието / Георги Дончев ; Фотогр. Георги Дончев. // Девети септември (София), N 5, 30 ян. 1986, с. 8.

Бабинден във Волуяк.

121. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Бабинден / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 201-202.

122. ИГНАТОВА, Мария. Бабин ден в Яна / Мария Игнатова. // Кремиковски металург (София), XXIV, N 4, 27 ян. 1984, с. 2.

123. ЙОРДАНОВ, Христо. Живи съкровища на Бабинден под Витоша / Христо Йорданов. // Софийски вестник, II, N 4, 26 ян. 2006, с. 3 : със сн.

Пресъздаване на обичаите, свързани с празника от Фолклорен състав „Бистришките баби" и Ансамбъл „Бистрица".

124. КАНЕВ, Петър. Бабинден / Петър Канев. // Канев, Петър. Кокаляне от древността до днес : История (минало, легенди, предания и развитие) / Петър Канев. - С., 2005, с. 173-174 : със сн.

Загл. на кор. Кокаляне, Урвич твърдина на българщината.

125. КРАЕВ, Георг. [Бабинден в Железница и Бистрица] / Георг Краев. // Краев, Георг. Бабинден : [Изследване] / Георг Краев. - С., 1985, с. 54, 56, 70 : със сн.

126. МАРИНОВА, Милка. И люти чушки арнаутски... / Милка Маринова ; Фотогр. Георги Бориславов. // Кремиковски металург (София), XXIV, N 4, 27 ян. 1984, с. 2. : със сн. Бабинден в Бухово.

127. ОТДАДОХА чест на акушерите във „Връбница". // Софийски вестник, II, N 4, 26 ян. 2006, с. 3 : със сн.
Бабинден в Мрамор.

128. ПЕТРОВ, Петър. Бабинден [в с. Житен] / Петър Петров. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 4, с. 30-31.

129. ПЕТРОВ, Петър. Бабинден [в село Житен] / Петър Петров. // Девети септември (София), N 3, 21 ян. 1988, с. 5.

130. ПЕТРОВ, Петър. Бабинден в Мърчаево / Петър Петров. // Една седмица в София, XXX, 1988, N 4, с. 3.

131. ПЕТРОВ, Петър. Ден на родилната помощ в Герман / Петър Петров. // Една седмица в София, XXIX, 1987, N 4, с. 31.

132. ПЕТРОВ, Петър. На Бабинден в Бистрица / Петър Петров. // Една седмица в София, XXVIII, 1986, N 4, с. 21.

133. ПЕТРОВ, Петър. Празник на родилната помощ и майката / Петър Петров. // Една седмица в София, XXVII, 1985, N 4, с. 20.
Обичаят „Одене на бабина" в селищата около София.

134. ПРАЗНИК на святото майчинство. // Девети септември (София), N 4, 25 ян. 1990, с. 6 : със сн.
Празнуване на Бабинден в Панчарево, Нови Искър, Доброславци, Герман и Кокаляне.

135. СТОЙКОВА, Валерия. „Девет се баби събрале..." / Валерия Стойкова ; Фотогр. Георги Дюлгеров. // Кремиковски металург (София), XXI, N 5, 30 ян. 1981, с. 6 : със сн.
Бабинден в Горни Богров.

136. ТОДОРОВ, Валентин. Бабинден в Бухово / Валентин Тодоров. // Кремиковски металург (София), XXXIX, N 4, 29 ян. 1999, с. 6.

137. ФОРСАЙТ, Марта. Бабинден / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 220-227.

ТРИФОНОВДЕН. ТРИФОН ЗАРЕЗАН
1 февруари (14 февруари)
СВ. ТРИФОН

138. БУГОВА, Мая. Трифон Зарезан в читалище „Светлина" [- кв. Вердикал] / Мая Бугова. // Банкя днес, VI, N 2, февр. 2010, с. 4 : със сн.

139. ВЪЗРАЖДАНЕ на традициите. // Банкя днес, VI, N 2, февр. 2009, с. 6 : със сн.
Трифон Зарезан в кв. Вердикал.

140. ВЪРЛИНКОВА, Адриана. На Зарезан в Кътина / Адриана Върлинкова. // Една седмица в София, XXX, 1988, N 7, с. 19.

141. ДА е лоза плодовита : Народният обичай Трифон Зарезан в Кътина / Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), N 7, 17 февр. 1983, с. 8 : със сн.

142. ДОБРОСЛАВЦИ си избра цар-лозар. // Софийски вестник, II, N 7, 16 февр. 2006, с. 3 : със сн.

143. ЗАРЕЗАН и край „Мелмак" [в Доброславци]!. // Софийски вестник, VI, N 7, 18 февр. 2010, с. 12 : със сн.

144. ИВАНОВА, Людмила. Трифон Зарезан зарадва и село Доброславци / Людмила Иванова ; Фотогр. Веско Вълков. // Софийски вестник, III, N 8, 22 февр. 2007, с. 3 : със сн.

145. „КОЛКОТО зърна в гроздовете, толкова депутати в новия парламент" / Фотогр. Снежана Коларова. // Народно земеделско знаме, N 7, 20 февр. 2009, с. 8 : със сн.
На Трифон Зарезан при земеделците в столичния район „Люлин".

146. КМЕТСКОТО вино атакува първото място на Зарезан в село Кътина!. // Софийски вестник, VI, N 6, 11 февр. 2010, с. 3 : със сн.

147. КЪТИНА заряза лозите за Свети Трифон / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, V, N 5, 5 февр. 2009, с. 3 : със сн.

148. ЛАЗАРОВА, Антоанета. Когато лозата отваря очи / Антоанета Лазарова. // Девети септември (София), N 7, 18 февр. 1988, с. 8.
Трифон Зарезан в Кътина.

149. ОТКОЛЕШНА традиция възкръсна в Гниляне. // Софийски вестник, VI, N 7, 18 февр. 2010, с. 12 : със сн.
Трифон Зарезан.

150. ПЕТРОВ, Петър. Да зашумят лози, овошки и млади гори : Трудовите основи на Зарезан / Петър Петров. // Девети септември (София), N 6, 9 февр. 1984, с. 5.
Обичаи на Трифоновден в Бистрица, Лозен и Нови Искър.

151. ТАСЕВ, Людмил. По стар обичай / Людмил Тасев ; Фотогр. Людмил Тасев. // Девети септември (София), X, N 7, 18 февр. 1982, с. 6 : със сн.
Трифон Зарезан в гр. Нови Искър.

152. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. Зарезан в Кътина / Димитър Терзийски , Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 8, 21 февр. 1985, с. 8 : със сн.

153. ТРИФОНКА заряза лозата в Кътина / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, III, N 6, 8 февр. 2007, с. 3 : със сн.

ПОКЛАДИ. МЕСНИ ЗАГОВЕЗНИ. СИРНИ ЗАГОВЕЗНИ
Двете седмици преди Великден
НЕДЕЛЯ МЕСОПУСНА. НЕДЕЛЯ СИРОПУСНА

154. АПОСТОЛОВА, Мария. Джамало ходи из Волуяк / Мария Апостолова ; Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), IX, N 5, 5 февр. 1981, с. 8 : със сн.

155. АРНАУДОВ, Михаил. Празничен огън : Из историята на българските годишни обичаи / Михаил Арнаудов. // Годишник на Софийския университет. Историко-филологически факултет, 15-16, 1921, с. 6-7.
По сведения на Константин Иречек и С. Ватьов.

156. БОЖКОВ, Денис. Страшни кукери [на Сирни заговезни] изтръгнаха софиянци от мързелива дрямка / Денис Божков ; Фотогр. Владимир Бахчеванов. // Демокрация, VII, N 48, 26 февр. 1996, с. 7 : със сн.
Възстановка на обичая „Прошка".

157. ГЕОРГИЕВ, Ангел. [Маскарад в София] / Ангел Георгиев. // Георгиев, Ангел. Метежният квартал : Старият Ючбунар / Ангел Георгиев. - С., 1985, с. 73.
Карнавална седмица между Месни и Сирни Заговезни в София.

158. ГЕОРГИЕВА, Ганка. Багри, красота и още нещо / Ганка Георгиева ; Фотогр. Георги Дюлгеров. // Кремиковски металург (София), XXIV, N 22, 1 юни 1984, с. 8 : със сн.
Възстановка на традиционни обичаи на районния празник „На госке у Яна". Групата от кв. Враждебна представя „Джамал".

159. ДИНЕВА, Валентина. Кукери на Сирница / Валентина Динева. // Столица, II, N 7, 19 февр. 1993, с. 14 : със сн.
Месни и Сирни заговезни в Софийско.

160. ЗАГОВЕЗНИ. // Банкя (София), N 7, 16 февр. 1990, с. 4.
Обичаи в района на Банкя.

161. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Заговезни / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 203-207.

162. ИВАНОВА, Елена. Софиянци прескачаха огън пред НДК на Сирница : Християните помолиха за прошка в храмовете, кукери гониха „зли духове" по бул. „Витоша" / Елена Иванова ; Фотогр. Венета Райновска. // Монитор, N 1084, 18 март 2002, с. 6 : със сн.

163. КОВАЧЕВА, Лиляна. „Джамала" във Волуяк / Лили Ковачева ; Фотогр. Кръстина Узунова . // Девети септември (София), X, N 6, 11 февр. 1982, с. 4-5 : със сн.

164. КРАЕВ, Георг. Обичай, стар като света / Георг Краев ; Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), N 6, 10 февр. 1983, с. 4 : със сн.
Джамала във Волуяк.

165. МАКАВЕЕВА, Кристина. Песен на площада / Кристина Макавеева. // Девети септември (София), N 5, 12 февр. 1987, с. 8 : със сн.
„Джамалата" във Волуяк.

166. МАРИНОВА, Ирена. Кукери завладяха столицата на празника Сирни Заговезни / Ирена Маринова ; Фотогр. Виктор Гилтяй. // Дневен Труд, LI, N 57-58, 2 март 1998, с. 3 : със сн.

167. МАРКОВ, Григор. Джамала / Григор Марков. // Девети септември (София), V, N 10, 9 март 1977, с. 8.
Обичаят Джамала в село Волуяк се изпълнява за плодородие.

168. НА „джамала" в Долни Богров / Фотогр. Цветан Юнаров. // Девети септември (София), VI, N 7, 15 февр. 1978, с. 4-5 : със сн.

169. [НА Сирни заговезни] кукери танцуваха по столичния бул. „Витоша" / Фотогр. Елеонора Пенчева. // Стандарт, N 2295, 22 февр. 1999, с. 3 : със сн.

170. НИКОЛОВА, Милена. Шествие за Заговезни направиха деца от София и Пернишко / Милена Николова ; Фотогр. Димитър Викторов. // Дума, VI, N 54, 6 март 1995, с. 2 : със сн.

171. ПЕНЧЕВА, Снежана. „Прошка" в Герман / Снежана Пенчева. // Девети септември (София), N 9, 27 февр. 1986, с. 8.

172. ПЕТКОВА, Анета. Кукери гониха зли духове из София за Заговезни / Анета Петкова ; Фотогр. Виктор Гилтяй. // Дневен Труд, L, N 56, 26 февр. 1996, с. 5 : със сн.
Карнавално шествие.

173. ПЕТРОВ, Петър. Ден на семейството, роднинството и рода / Петър Петров. // Една седмица в София, XXVIII, 1986, N 8, с. 30.

174. ПЕТРОВ, Петър. На Поклади в Герман / Петър Петров. // Една седмица в София, XXVIII, 1986, N 7, с. 26-27.

175. ПЛАМЪЦИ „облизаха" небето над Бистрица / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, V, N 9, 5 март 2009, с. 3 : със сн.

176. ПОПОВА, Адриана. Кукерите: Това ни е на нас Рио, това ни е и Жанейро / Адриана Попова ; Фотогр. Парсех Шубаралян. // 24 часа, XI, N 76, 18 март 2002, прил. Столичен 24 часа, с. 3 : със сн.

Кукерско шествие за Сирни заговезни.

177. СИРНА неделя стана неделя на всеопрощението / Фотогр. Любомир Донов. // Отечествен вестник, LI, N 14460, 14 март 1994, с. 1, 3 : със сн.

Карнавално шествие на Сирни заговезни.

178. СИРНИ Заговезни в зала „Триадица". // Софийски вестник, VI, N 7, 18 февр. 2010, с. 12: със сн.

179. ТАБОВ, Петър. На Сирни Заговезни кукери гониха злите духове от София / Петър Табов ; Фотогр. Виктор Гилтяй. // Дневен Труд, XLIX, N 54, 6 март 1995, с. 5: със сн.

Карнавално шествие.

180. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. За здраве, за плодородие / Димитър Терзийски ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 6, 7 февр. 1985, с. 4-5 : със сн.

Възраждане на обичая Джамала в село Волуяк.

181. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. На „джамал" във Волуяк / Димитър Терзийски ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 6, 9 февр. 1984, с. 4-5 : със сн.

182. ФОРСАЙТ, Марта. Месни и Сирни Заговезни, „Прошка" и „Чистио понеделник" / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 228-233.

183. ЧОЛАКОВА, Диана. Злите духове си плюха на петите, погнати от добри хора / Диана Чолакова ; Фотогр. Емил Иванов. // Демокрация, VIII, N 66, 10 март 1997, с. 5: със сн.

Карнавално шествие на Сирни заговезни в столицата.

ТОДОРОВДЕН. КОНСКИ ВЕЛИКДЕН
първата събота след Сирни заговезни
СВ. ТЕОДОР ТИРОН

184. БОГОЕВ, Мир. „Формула една" в Драгалевци / Мир Богоев ; Фотогр. Виктор Гилтяй. // Дневен Труд, LI, N 63, 8 март 1998, с. 3: със сн.

Тодоровден.

185. БОТЕВ, Сашо. Полицейска кушия на Тодоровден [в кв. Бенковски] / Сашо Ботев. // Дневен Труд, L, N 62, 4 март 1996, с. 5: със сн.

186. ВАСЕВ, Иван. Възродена традиция / Иван Васев. // Банкя (София), N 8, март 1982, с. 4: със сн.

Честване на Тодоровден в гр. Банкя. Откриване на тържествата от ген. Владимир Стойчев. Висша езда и каскадьорски атракции. Народна кушия.

187. ВЛАШКА, Ваня и др. С конни надбягвания и народна кушия в Банкя отпразнувахме Тодоровден / Ваня Влашка, Росица Гавраилова, Страшимир Димов ; Фотогр. Виктор Гилтяй. // Труд, XLVII, N 54, 8 март 1993, с. 8: със сн.

188. ДИМИТРОВ, Божидар. Драгалевци осъмна с кушия на мегдана / Божидар Димитров ; Фотогр. Алексей Димитров. // Стандарт, N 2301, 28 февр. 1999, с. 6: със сн.

189. ДИМИТРОВА, Диляна. Кушиите върнаха радостта на народа / Диляна Димитрова; Фотогр. Алексей Димитров. // Стандарт, N 1614, 16 март 1997, с. 6: със сн.

Тодоровден в Банкя.

190. ДИНЕВА, Валентина. 6 март, Тодоровден / Валентина Динева. // Столица, II, N 9, 5 март 1993, с. 14.

Традиции и обичаи в Софийско. Конни надбягвания в Драгалевци, Симеоново и Бистрица.

191. ДЮЛГЕРОВ, Георги. Хубав народен обичай : На кушия в Долни Богров / Георги Дюлгеров ; Фотогр. Георги Дюлгеров. // Кремиковски металург (София), XXIV, N 12, 23 март 1984, с. 10: със сн.

192. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Свети Тодор (Тудоровден) / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 207-208.

През 1947 г. се устройва околийско надбягване на столичния хиподрум, ръководено от ген. Владимир Стойчев.

193. ИВАНОВА, Ралица. Над 2000 души се събраха в кв. Бенковски за Тодоровден / Ралица Иванова ; Фотогр. Ралица Иванова. // Софийски вестник, V, N 10, 12 март 2009, с. 3: със сн.

194. КОВАЧЕВА, Лиляна. Тодоровденски репортаж [от Драгалевци] / Лиляна Ковачева; Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), X, N 10, 11 март 1982, с. 7: със сн.

195. КОНСКИ великден събра шопските „джигити" / Фотогр. Георги Георгиев. // Подкрепа, III, N 54, 8 март 1993, с. 1, 2: със сн.

Тодоровден в Банкя.

196. МАНОЛОВА, Диана. На конни надбягвания в Лозен / Диана Манолова. // Девети септември (София), N 9, 12 март 1987, с. 8: със сн.

197. МАНОЛОВА, Диана. Тодоровден в Казичене / Диана Манолова. // Девети септември (София), N 10, 19 март 1987, с. 8.

198. МАРИНОВА, Милка. Предвестник на пролетта / Милка Маринова. // Кремиковски металург (София), XXV, N 14, 5 апр. 1985, с. 7 : със сн.
Тодоровден в Кремиковци, Враждебна и Желява.

199. МАРТИНОВ, Драган. Тодоровден / Драган Мартинов; Записа Румяна Николова. // Банкя (София), N 5, 6 март 1992, с. 4.
Обичаи на Тодоровден в гр. Банкя.

200. МИЛАНОВА, Албена. На Тодоровден в Бояна / Албена Миланова. // Българска армия, L, N 13421, 17 март 1994, с. 3: със сн.
По спомени на Златка Манолова.

201. МИЛЕВ, Станислав. На Тудорица в Банкя / Станислав Милев. // Банкя днес, VI, N 3, март 2009, с. 3 : със сн.

202. МИХОВА, Ана. Над 70 коня на конкурс за красота в с. Мрамор / Ана Михова ; Фотогр. Виктор Гилтяй. // Дневен Труд, LIII, N 56, 28 февр. 1999, с. 3 : със сн.
Тодоровден.

203. НОРД, Нина. Вътрешният министър Начев и лидерът на Бизнесблока почетоха Конския Великден / Нина Норд ; Фотогр. Георги Цветков. // Дневен Труд, XLIX, N 60, 13 март 1995, с. 6 : със сн.
Тодоровден в кв. Бенковски и гр. Банкя.

204. ПАНЧЕВА, Марияна. Тодоровден ...и около София / Марияна Панчева. // Софийски вестник, VI, N 8, 25 февр. 2010, с. 12 : със сн.
Съдържа: Район Връбница, с. Мрамор. - Район Панчарево, с. Лозен. - Район Овча купел, кв. Горна баня.

205. [ПЕТ] 5 хил. лева награда отнесе конен полицай на Тодоровден / Фотогр. Калоян Тодоров. // Дума, VI, N 60, 13 март 1995, с. 2 : със сн.
Тодоровден в кв. Бенковски.

206. ПЕТКОВА, Снежана и др. Празници в Драгалевци и квартал Бенковски / Снежана Петкова, Иван Христов. // Девети септември (София), IX, N 11, 19 март 1981, с. 5.
Празнуване на Тодоровден.

207. ПЕТРОВ, Адриан и др. Празник, преминал през вековете / Адриан Петров, Румяна Белова. // Кремиковски металург (София), XXIII, N 14, 8 апр. 1983, с. 7.
Тодоровден в Банкя и Враждебна.

208. ПЕТРОВ, Петър. Тудорица : Празник на красотата и смелостта / Петър Петров. // Девети септември (София), N 10, 8 февр. 1984, с. 5.
Тодоровден в Суходол, Бояна и Банкя.

209. ПЕТРОВ, Петър. Юнак с коня вихра слънцето надбягва / Петър Петров. // Девети септември (София), IX, N 11, 19 март 1981, с. 5.

Тодоровден в софийския фолклор.

210. ПОЙДЕ Тодор с враното си конче. // Девети септември (София), N 10, 7 март 1985, с. 4-5.
Съдържа: Димитър Терзийски. Лозен. - Методи Гълъбов. Казичене. - Константин Джуванов. Филиповци.
Конни състезания за Тодоровден.

211. ПРИБОЙСКИ, Георги. Тодоровден [в Горна баня] / Георги Прибойски ; Фотогр. Георги Прибойски. // Народно земеделско знаме, XXXV, N 16, 26 февр. 1991, с. 4 : със сн.

212. САВОВА, Мария. Възроден празник / Мария Савова. // Девети септември (София), N 13, 31 март 1983, с. 8.
Тудорица в кв. Драгалевци.

213. СИРАКОВ, Стоян. Вчера на хиподрума край Банкя голямата награда беше живо прасе / Стоян Сираков ; Фотогр. Калоян Тодоров. // Дума, II, N 55, 24 февр. 1991, с. 1 : със сн.

214. СОЛОМОНОВ, Жан. С конски тропот през вековете / Жан Соломонов. // Вечерни новини, XXXIII, N 66, 17 март 1984, с. 9 : със сн.
Тодоровден в Бояна.

215. СНЕГЪТ не развали празника на коня. // Дума, IV, N 54, 8 март 1993, с. 7 : със сн.
Тодоровден в Банкя.

216. СТАРИ и млади яхнаха конете на Тодоровден / Фотогр. Алексей Димитров. // Стандарт, N 1657, 8 март 1998, с. 6 : със сн.
Кушии на конна база „Хан Аспарух", кв. Горна баня и кв. Бенковски.

217. СТОЕНЕЛОВ, Огнян. Грандиозна кушия в Банкя ознаменува Тодоровден / Огнян Стоенелов; Фотогр. Красимир Свраков. // 24 часа, III, N 60, 6 март 1993, с. 4 : със сн.

218. СТОЕНЕЛОВ, Огнян. Млекарска кобила спечели кушията в Банкя / Огнян Стоенелов; Фотогр. Иван Христов. // 24 часа, III, N 61, 7 март 1993, с. 1, 2 : със сн.

219. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. „Тодор коня кове" / Димитър Терзийски ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 11, 15 март 1984, с. 8 : със сн.
Конни състезания на Тодоровден в кв. Бенковски.

220. [ТОДОРОВДЕН] / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, II, N 11, 16 март 2006, с. 3 : със сн.
Съдържа: Фото кушия в Банкя. - Конски бързии за събора на Мрамор. - И в „Бенковски" посрещнаха Тодоровден.

221. ТОДОРОВДЕН / Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 13, 31 март 1983, с. 8 : със сн.

Съдържа: Христина Кротева. В Лозен. - Димитър Терзийски. В Суходол.

222. ТОДОРОВДЕН на хиподрума [в гр. Банкя]. // Банкя (София), N 5, 13 март 1993, с. 4 : със сн.

223. ФОРСАЙТ, Марта. „Тудоровден" / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 234-237.

224. ЧИСТОКРЪВНИ породи мериха сили на хиподрума в Банкя. // Софийски вестник, III, N 9, 1 март 2007, с. 3 : със сн.

225. ШОПОВ, М. Традиционен празник / М. Шопов ; Фотогр. И. Григоров. // Банкя (София), N 10, апр. 1983, с. 4 : със сн.
Тодоровден в гр. Банкя.

БАБА МАРТА
1 март

226. АЛЕКСАНДРОВА, Юлия. На седянка в Горни Богров / Юлия Александрова. // Кремиковски металург (София), XXIII, N 8, 25 февр. 1983, с. 9.
Празнуване на Баба Марта и Благовец по спомени на Иванка Николова, Петрана Станкова, Симеонка Славева и Боряна Иванова.

227. КУЛЕВ, Николай. [Снимки на мартеници от София и Софийско] / Фотогр. Николай Кулев. // Миков, Любомир. Първомартенска обредност / Любомир Миков. - С., 1985, с. 39, 41-45, 47, 49, 53.

228. НАЙ-ДЪЛГАТА мартеница опаса Бухово / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, III, N 10, 8 март 2007, с. 3 : със сн.

229. ПЕТРОВ, Петър. Баба Марта / Петър Петров. // Девети септември (София), N 9, 28 февр. 1985, с. 8.
Старите бистришки мартеници се изработвали в розово, светло синьо, червено и бяло, в Железница имали и отличителния зелен цвят. Във Владая, Мрамор, Балша и Нови Искър цветовете са от пет до седем, в Пасарел са червени.

230. ПЕТРОВ, Петър. Ден на мартеницата / Петър Петров. // Девети септември (София), N 6, 19 февр. 1987, с. 8.
Разнообразието в мартениците от Софийско.

231. ПЕТРОВ, Петър. Ден на мартеницата / Петър Петров. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 10, с. 14-15.

232. ПЕТРОВ, Петър. Мартеницата / Петър Петров. // Девети септември (София), N 6, 10 февр. 1983, с. 8.

Мартеницата в селата около София е червена или многоцветна (от три до седем цвята). В Бусманци цветовете са червен и син, в Казичене червен, бял и светлосин, във Владая - червен, бял и жълт, в Световрачене - червен, бял и теменужен, във Войняговци - червен, бял, жълт и син, в Мърчаево - червен, бял, теменужен, зелен и розов, в Балша - светлочервен, бял, светлосин, зелен, жълт, портокалов и розов.

233. ПЕТРОВ, Петър. Мартеницата - възхвала на пролетта и красотата / Петър Петров. // Една седмица в София, XXVI, 1984, N 9, с. 3-4.
Цветовото разнообразие на мартениците в селата около София.

234. ПЕТРОВ, Петър. Празник на мартеницата / Петър Петров. // Девети септември (София), N 8, 25 февр. 1988, с. 4-5.
Баба Марта в Бистрица и Балша.

МЛАДЕНЦИ
9 март (22 март)
СВ. 40 МЪЧЕНИЦИ

235. ГРОЗДАНОВ, Любен. Вестители на пролетта / Любен Грозданов. // Девети септември (София), V, N 13, 30 март 1977, с. 8.
Празникът „Младенци" в Бусманци, Връбница, Доброславци. Гадания за благополучие.

БЛАГОВЕЦ
25 март (7 април)
БЛАГОВЕЩЕНИЕ

236. БЛАГА вест дойде.... // Софийски вестник, VI, N 13, 1 апр. 2010, с. 12 : със сн.
Съдържа: Любомир Любенов. Район Илинден. - Любомир Любенов. Район Витоша. - Росица Чернева. Район Триадица. - Росица Чернева. Район Нови Искър, с. Подгумер.
Празнуване на Благовещение.

237. ОГНЯНОВА, Елена. [Благовец в Княжево] / Елена Огнянова. // Огнянова, Елена. Ние, шопето... : [Докум. очерк] / Елена Огнянова. - С., 1985, с. 74-75.
По спомени на баба Мара от Княжево.

238. ФОРСАЙТ, Марта. „Благовец" / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 240-241.

ЛАЗАРОВДЕН
съботният ден на седмицата преди Великден
ВЪЗКРЕСЕНИЕТО НА ЛАЗАРА

239. АНГЕЛОВ, Петър. Лазарски песни / Петър Ангелов. // Ангелов, Петър. Принос

към историята на селата Биримирци и Обрадовци : (квартал „Бенковски") : Кн. 4 / Петър Ангелов. - С., 1976, с. 26-29.

240. АНГЕЛОВА, Илияна. Лазарици лазарували... / Илияна Ангелова. // Банкя (София), N 9, 1 май 1992, с. 4.

Възпроизвеждане на обичая лазаруване и свързаните с него обреди в детската градина в гр. Банкя.

241. БОЖИЛОВА, Евдокия. Лазаровден - празник на надеждата / Евдокия Божилова. // Девети септември (София), N 15, 11 апр. 1985, с. 8.

Лазарски групи от Доброславци, Лозен, Волуяк, Мрамор, Нови Искър, Илиянци и Драгалевци възраждат обичая лазаруване на площада в Доброславци.

242. ВАКАРЕЛСКИ, Христо. Народният етнографски музей в София / Христо Вакарелски. // Сердика, III, 1939, N 6, с. 15-20 : със сн.

Снимка на лазарки от с. Слатина.

243. ВАСИЛЕВА, Маргарита. [Лазаруване - снимки от Драгалевци] / Маргарита Василева. // Василева, Маргарита. Лазаруване : [Изследване] / Маргарита Василева. - С., 1982, с. 37, 39-45.

244. ГЕНЕВА, Маргарита. Лазарки пеят, играят / Маргарита Генева ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 16, 19 апр. 1984, с. 8 : със сн.

Древният обичай „Лазаруване", представен от детски фолклорни групи от Лозен, Бистрица, Кокаляне, Требич, Мировяне, Панчарево Железница, Илиянци, Драгалевци и Мрамор.

245. ГЕОРГИЕВА, Станислава. Лазарки събудиха Симеоново : Млади момичета пеят и танцуват за здраве и берекет в къщата / Станислава Георгиева ; Фотогр. Таня Николова. // Монитор, VII, N 1716, 24 апр. 2005, с. 19 : със сн.

246. ГРИГОРОВА, Снежана. Прекрасният свят на фолклорното изкуство / Снежана Григорова. // Нова Банкя, N 2, апр. 2001, с. 2.

Възпроизвеждане на обичая лазаруване в гр. Банкя, Михайлово, Градоман, Вердикал, Клисура и Иваняне.

247. ГРЪМЕНОВ, Георги. Красота и радост / Георги Гръменов ; Фотогр. Георги Гръменов. // Банкя (София), N 15, 13 апр. 1990, с. 4 : със сн.

Лазаруване във Вердикал.

248. ДИНЕВА, Валентина. Лазаровден (10.04) и Цветница (11.04) в Софийско / Валентина Динева. // Столица, II, N 14, 9 апр. 1993, с. 14 : със сн.

Обичаи и обреди.

249. ДИНЕВА, Валентина. Лазаровден - 23 април Връбница - 24 април / Валентина Динева. // Столица, III, N 16, 22 апр. 1994, с. 14 : със сн.

Обичаи и обреди на Лазаровден в Софийско.

250. ДИНЕВА, Валентина. Лазаровден Връбница / Валентина Динева. // София, XIV, 1991, N 3, с. 20-21 : със сн.

Лазаровден в Софийско.

251. ЗАМИРИСА на Цветница, на любов и плодородие. // Труд, XLVII, N 81, 8 апр. 1993, с. 8 : със сн.

Снимка на лазарки от с. Драгалевци от средата на XX век.

252. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Лазарица - Лазаровден / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 208-218.

Лазарски песни записани от Мика Зимбилева и Костадинка Евдова Бързева.

253. ИВАНОВ, Трайчо Стоилов. Лазарски песни от Софийско за цар Ясен / Трайчо Стоилов Иванов. // Иванов, Трайчо Стоилов. Панчарево : Минало и настояще / Трайчо Стоилов Иванов. - С., 1999, с. 176-182.

Също и в: Стоилов, Трайчо. Някои бележки за историята и развитието на с. Панчарево. - Панчарево, 1992/1995, с. 200-208.

Записали: Ст. Ватьов в с. Бояна, публикувана през 1890 г.; Ст. Ватьов от Мария Чуканова, с. Бояна, публикувана през1890 г.; П.Р. Славейков от Цветан Вучков от Горна баня през 1881 г., публикувана през 1889 г.

254. ИВАНОВА, Людмила. Лазарица в Славовци / Людмила Иванова. // Софийски вестник, V, N 15, 16 апр. 2009, с. 4 : със сн.

255. ИВАНОВА, Снежана. Лазаркини от Герман дойдоха в София / Снежана Иванова; Фотогр. Георги Георгиев. // Земя, II, N 59, 1 апр. 1991, с. 3 : със сн.

256. ИЛИЕВА, Анна. Народният танц в Югозападна България : (По въпроса за стила) / Анна Илиева. // Единство на българската фолклорна традиция : [Сб. изследвания]. - С., 1989, с. 69-70.

„Шетането", като оригинален и специфичен стил на шопската лазарска игра.

257. КАНЕВ, Петър. Лазаруване / Петър Канев. // Канев, Петър. Кокаляне от древността до днес : История (минало, легенди, предания и развитие) / Петър Канев. - С., 2005, с. 167-168 : със сн.

Загл. на кор. Кокаляне, Урвич твърдина на българщината.

258. КАЦАРОВА, Райна. Лазарици / Райна Кацарова. // Сердика, VI, 1942, N 3-4, с. 33-35 : със сн.

Лазаровден в Драгалевци, Дървеница, Враждебна, Горубляне и Панчарево.

259. КАЦАРОВА, Райна. Лазаруване в Софийско / Райна Кацарова. // Девети септември (София), II, N 20, 3 апр. 1974, с. 8.

Лазарска чета, песни и накити.

260. КОВАЧЕВ, Борис Николов. Обредно-празнични песни : Лазарски / Борис Николов

Ковачев. // Ковачев, Борис Николов. Горубляне : Исторически и етнографски обзор / Борис Николов Ковачев. - С., 1977, с. 199-204.

Записани от: Йорданка Янева Алулова и Йорданка Манолова Ботева-Скокова.

261. КОСТЕНЦЕВА, Райна. Лазарица / Райна Костенцева. // Костенцева, Райна. Моят роден град София : В края на XIX - началото на XX век и след това / Райна Костенцева. - С., 2008, с. 146-147.

Също и в: Костенцева, Райна. Моят роден град София преди 75 години и после. - С., 1979, с. 176-178.

262. КУМАНОВА, Рослава. Три групи лазарки обиколиха село Пасарел / Рослава Куманова ; Фотогр. Георги Цветков. // Труд, XLVII, N 84, 12 апр. 1993, с. 4 : със сн.

263. ЛАЗАРКИ се надпяваха в Драгалевци / Фотогр. Светлана Бахчеванова. // Демокрация за неделята, III, N 13, 7 апр. 1996, с. 24 : със сн.

264. ЛАЗАРСКИ песни : По говора в с. Бутунец, Ново-селска околия, Софийско : (Слушана от Бона Георгюва) / Записал Хр. П. Константинов ; Подредил Атанас Илиев. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни песни, с. 241-243.

Ориг. заглавие Сборник от народни умотворения, обичаи и др.

265. ЛАЗАРСКИ песни : По говора в столица София : (Слушани от лазарки 1885 год.) / Записал Хр. П. Константинов ; Подредил Атанас Илиев. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни песни, с. 257-261.

Ориг. заглавие Сборник от народни умотворения, обичаи и др.

266. [ЛАЗАРОВДЕН]. // Софийски вестник, III, N 14, 5 апр. 2007, с. 3 : със сн.

Съдържа: Людмила Иванова. Лазарица окъпа в красота село Войнеговци. - Кметът на Слатина майстор в саденето на брезички. - Цветница нашари „Връбница".

267. МИШКОВ, Георги. Лазаруване в Бистрица / Георги Мишков. // Дума, IV, N 77, 3 апр. 1993, с. 14 : със сн.

По спомени на автора.

268. НЕЙКОВА, Николина. Лазаруване / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 181-184.

269. ОЙ, ти, Лазаре...! / Фотогр. Людмила Алексова, Геновева Ганчева. // Софийски вестник, VI, N 13, 1 апр. 2010, с. 12 : със сн.

Съдържа: Руска Дросева. Район Връбница, с. Мрамор. - Людмила Иванова. Район Нови Искър, кв. Славовци. - Район Връбница, кв. Обеля.

270. ОТВАРЯЙ порти, Лазаре!. // Девети септември (София), N 14, 17 апр. 1988, с. 8 : със сн.

Съдържа: Никола Янев. Пасарел. - Милан Миланов. Бояна. - Локорско.

Възраждане на обичая Лазаруване.

271. ПЕСНИ от Софийско : Лазарски / Записал Георги поп Иванов. // Сборник за народни умотворения и народопис, 44, 1949, с. 416-425.

Записани от: Вела Георгиева Кьосева и Николинка Младенова, с. Горни Богров; Ненка Илиева и Русена Иванова, с. Долни Богров; Севда Дончева, с. Илиянци; Тодора Опова, с. Сеславци; Петкана Велева, с. Подгумер.

272. ПЕСНИ периодически и религиозни : Лазарски песни : Из Софийско / Записал С. Вълчинов. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни умотворения, с. 19-25.

Записани през 1888 г. от: Божана Ласкова Вълчинова, с. Локорско; Велика Спасова (Веша Магаранова), В. Сл. и Т. К. Магаранови, Елена Бешова и Мица Стоичкова от с. Войнеговци; Никола Стоянов Кюрчиски, с. Долни Лозен.

273. ПЕСНИ периодически и религиозни : Лазарски песни : От Софийско / Записали Ст. Георгиев, Цв. Л. Вълчинов. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 3, 1890. Народни умотворения, с. 25-31.

Записани от две лазарки от с. Локорско, 1890 г. и Б. Л. Вълчинов от същото село.

274. ПЕТРОВ, Петър. Празник на девойката / Петър Петров. // Девети септември (София), VII, N 15, 12 апр. 1979, с. 4-5.

Обичаи на Лазаровден. Обред в Бусманци, свързан с лечебната сила на меда.

275. ПЕТРОВА, Даниела. Я играй, Лазаре, я обърни се, девойкьо! / Даниела Петрова. // Вестник за жената R, XI, 14 апр. 2003, с. 4.

Празнуване на Лазаровден и Цветница в с. Кокаляне. Разказва Минчо Апостолов.

276. СОКОЛОВА, Марта. Щъркелът поведе лазарките / Марта Соколова ; Фотогр. Ванко Тонев. // Кремиковски металург (София), XX, N 14, 4 апр. 1980, с. 9.

Лазаровден в Ботунец.

277. СОЛОМОНОВ, Жан. Традиция вечна, българска... / Жан Соломонов ; Фотогр. Жан Соломонов. // Вечерни новини, XXXIII, N 91, 17 апр. 1984, с. 1, 4 : със сн.

Лазаровден в София.

278. ТЕРЗИЙСКИ, Димитър. Лазаруване в Бусманци / Димитър Терзийски ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 18, 5 май 1983, с. 8 : със сн.

279. ФОРСАЙТ, Марта. „Лазарица" : „Бели шаторе, що рано цъфтат..." / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 242-251.

280. ФОРСАЙТ, Марта. [Лазарски песни] / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 252-273.

281. ХРИСТОВ, Благой Миров. Народен обичай „Лазарица" / Благой Миров Христов.

// Христов, Благой Миров. С. Горни Богров преди и сега : Доклад / Благой Миров Христов. - С., 1984, с.168-179.

ЦВЕТНИЦА
неделята преди Великден
ВРЪБНИЦА

282. ВРЪБНИЦА. // Банкя (София), N 14, 6 апр. 1990, с. 4.
Цветница и Великден в спомените на Найденка Маркова от гр. Банкя.

283. ДИНЧЕВ, Петър. Цветница донесе горещо настроение в студения ден / Петър Динчев ; Фотогр. Христо Танев. // Земя, II, N 59, 1 апр. 1991, с. 1 : със сн.
Концерти и карнавално шествие в София.

284. ЙОРДАНОВА, Толи. Върба и цветя украсиха улиците и домовете в София [на Цветница] / Толи Йорданова ; Фотогр. Венцеслав Юскеселиев. // Континент, III, N 91, 25 апр. 1994, с. 2 : със сн.

285. ПЕТРОВ, Петър. Цветница [в Софийско] / Петър Петров. // Девети септември (София), N 13, 31 март 1983, с. 4.

286. ПЕТРОВ, Петър. Я момата женете, я момъка годете! / Петър Петров. // Девети септември (София), N 15, 12 апр. 1984, с. 4.
Обичаи и песни на Цветница в Кривина, Мърчаево, Кокаляне, Чепинци, Доброславци, Подгумер, Бистрица, Драгалевци и Плана.

ВЕЛИКДЕН
ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО

287. БОЖИЛОВ, Кирил. Великден: бит и душевност на българина / Кирил Божилов. // Всичко за жената, N 16, 21 апр. 2005, с. 32.
Великденските събори в София се провеждали в Подуяне, Банишора и „Лагера".

288. БРЪЗИЦОВ, Христо Д. [Великденски събор в София] / Христо Д. Бръзицов. // Бръзицов, Христо Д.. София разказва : [Спомени] / Христо Бръзицов. - С., 1979, с. 32.
По спомени на Коста Бобарев.

289. БРЪЗИЦОВ, Христо. [Великденски събор в София] / Христо Бръзицов. // Бръзицов, Христо. Някога в София / Христо Бръзицов. - С., 1970, с. 200-201.
Устройване на циркови игри.

290. [ВЕЛИКДЕН] / Фотогр. Веско Вълков. // Софийски вестник, III, N 15, 12 апр. 2007, с. 3. : със сн.
Съдържа: Людмила Иванова. Мировци се поздравиха с „Христос воскресе". - Траянка Благоева. Весел Великден в район Илинден.

291. ВЕЛИКДЕН в столицата някога. // Люлин плюс, III, N 4, апр. 2009, с. 5.

292. ГАБРОВСКА, Людмила. Княгиня Мария Луиза гощавала пловдивчани за Великден : В началото на миналия век софиянци празнували на Витоша / Людмила Габровска. // Новинар, X, N 103, 1 май 2002, с. 23 : със сн.

293. ГАБРОВСКА, Людмила. Преди век срещали Великден в цирка : Паркът на Бирената фабрика бил любимо място за столичани / Людмила Габровска. // Стандарт, XIV, N 5117, 9 апр. 2007, прил. Блясък, с. IX : със сн.

Празнуване на Великден в Стара София. Събор в Банишора.

294. ДИМИТРОВ, Драгомир. И милионерът, и сиромахът можеха да направят семействата си щастливи / Драгомир Димитров. // Българска корона, VII, N 15, 25 апр. 1997, с. 6 : със сн.

Великден в Стара София.

295. ДОПИСКА в „Цариградски вестник" от 23 апр. 1860 г. за празнуването на Великден в София. // Извори за българската етнография : Сборник : Т. 1. Из българския възрожденски печат. - С., 1992, с. 312-313.

296. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Великден - Възкресение Христово / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 218-244.

Хороводни песни записани от: Стоянка Ценева Гусева, Цветанка (Цеца) Цонева Стоянова, Костадинка Евдова Бързева, Анета Иванова Виткова, Йованка Йорданова Попова, Богдан Котев, Мика Зимбилева, Мика Стоянова Попова, с. Враждебна; Коца Спасова, с. Бусманци.

297. КАНАЗИРСКИ-ВЕРИН, Георги. Махалите / Георги Каназирски- Верин. // Каназирски-Верин, Георги. София преди 50 години / Георги Каназирски-Верин ; Предг. Минко Генов ; [Рис. Александър Божинов]. - С., 1947, с. 23 : с ил.

Загл. София в края на XIX век. - С., 1992, с. 27. - Загл. София преди 100 години. - С., [1996], с. 21-22.

298. КИРАДЖИЕВ, Светлин. Забавления, тържества, погребения : [Великденски събори в София] / Светлин Кираджиев. // Кираджиев, Светлин. София каквато е била 1878-1943 : Геогр. и култ.-ист. изследвания / Светлин Кираджиев. - С., 2001, с. 368-369.

Великденските събори в София след Освобождението се организирали на пл. „Майчин дом", на „Булина ливада", по-късно на „Площада на победите" в „Лагера".

299. КОСТЕНЦЕВА, Райна. Някои от традициите / Райна Костенцева. // Костенцева, Райна. Моят роден град София : В края на XIX - началото на XX век и след това / Райна Костенцева. - С., 2008, с. 137-145.

Също и в: Костенцева, Райна. Моят роден град София преди 75 години и после. - С., 1979, с. 166-175.

Сирни заговезни и Великден в София.

300. ЛАЗАРКИТЕ гостуват на кумиците си. // Дневен Труд, LIV, N 103, 13 апр. 2001, прил. Софиянец, с. 5.

На Великден завършват лазарските празници в Софийско.

301. МИРЧЕВ, Петър. Великденският събор / Петър Мирчев. // Мирчев, Петър. София тъжна и весела : Спомени на един юноша / Петър Мирчев. - С., 1988, с. 103-104.

Също и в: Мирчев, Петър. София тъжна и весела : Спомени на едно софиянче. - С., 1978, с. 110-112.

302. НЕЙКОВА, Николина. Великден (Възкресение Христово) / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 185-186.

303. НЕЙКОВА, Николина. Кумичене (Кумичкане) / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 184.

Извършва се на втория ден от Великден.

304. НЕЙКОВА, Николина. Празникът в Стара София / Николина Нейкова. // Софийско утро, II, N 10, 5 апр. 1991, с. 6-7.

На Великден в София се е провеждал събор, на различни места през годините. През 1879 г. – в „Алабинската градина", 1880 г. - при Шарения мост (Лъвов мост), след това между гарата и Майчин дом, а години по-късно в района между улиците „Цар Симеон", „Пиротска", квартал „Булина ливада" и на поляната на „Лагера".

305. НИКОЛОВА, Милена. Великденски празник в Южния парк събра столичани / Милена Николова. // Дума, V, N 97, 3 май 1994, с. 2 : със сн.

306. ОПИСАНИЕ на Великденския панаир в София, публикувано в „Цариградски вестник" от 9 апр. 1860 г. // Извори за българската етнография : Сборник : Т. 1. Из българския възрожденски печат. - С., 1992, с. 233.

Дописникът има предвид християнския Великден.

307. ПЕЕВ, Радой. Народният празник в Подуяне / Радой Пеев. // Подкрепа, IV, N 18, 22 ян. 1994, с. 16.

Събор на Светлия петък, празнуван до края на 40-те години на XX век.

308. СОФИЯ. 10 апр. 1860 : [Великденски събори в София и село Подуене]. // Цариградски вестник, X, N 480, 23 апр. 1860, с. 2, 3.

309. СТОЛИЧАНИ празнуват Великден със събор. // Дневен Труд, LIV, N 103, 13 апр. 2001, прил. Софиянец, с. 4.

Откъс от кн. „София преди 50 години" на Георги Каназирски-Верин.

310. ТАХОВ, Георги. Един Великден в нашето царство /Георги Тахов. // Българска корона, IV, N 15, 29 апр. 1994, с. 4.

Великденски събор в кв. „Лагера".

311. ТЕНЕВ, Драган. Великден в София / Драган Тенев. // Арх Арт борса, VI, N 16-17, 22 апр. 1997, с. 16.

312. ФОРСАЙТ, Марта. Великден / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 274-281.
Песни за Великденско хоро, с. 556, 560.

313. ЯНЕВА, Анна. „Христос Воскресе!" някога / Анна Янева. // Столица, II, N 15, 16 апр. 1993, с. 14.
Великден преди и след Освобождението на София. Съборът се е провеждал в Драз махала, на поляните пред „Майчин дом" и „Лагера".

314. ЯНЕВА, Анна К. Великденска трапеза / Анна К. Янева. // Столица, III, N 16, 22 апр. 1994, с. 14.
Великденски козунаци от София и Софийско.

ГЕРГЬОВДЕН
6 май (23 април)
СВ. ГЕОРГИ ПОБЕДОНОСЕЦ

315. БОГДАНОВ, Ангел. Село изяде 3000 кюфтета / Ангел Богданов ; Фотогр. Зорница Любчева. // Дневен Труд, LIV, N 122, 7 май 2001, прил. Софиянец, с. 1, 2 : със сн.
С обичая Джамала започна Гергьовден в с. Волуяк.

316. ВАСИЛЕВА, Недялка. Ден на овчаря и пастиря / Недялка Василева. // Една седмица в София, XXVI, 1984, N 18, с. 28.
Гергьовден в село Кривина.

317. Свети ГЕОРГИ весели софийските села / Фотогр. Силвия Йорданова. // Софийски вестник, III, N 19, 10 май 2007, с. 3 : със сн.
Съдържа: Волуяк. - Световрачене. - Кремиковци.

318. ГЕРГЬОВДЕН [в Долни Лозен] / Фотогр. Борис Господинов. // Гора, I, 2000, N 5, с. 24-25 : със сн.

319. ГЕРГЬОВСКИ празник зарадва Световрачене. // Софийски вестник, V, N 18, 14 май 2009, с. 3 : със сн.

320. ГРАОВСКИ, Златко. Свети Георги шета над Клисура / Златко Граовски. // Банкя (София), N 10, 16 май 1992, с. 3.
Гергьовден в с. Клисура. Възстановка Васил Боянов.

321. ГЪЛЪБОВ, Методи. Да има здраве и берекет / Методи Гълъбов ; Фотогр. Димитър Терзийски. // Девети септември (София), N 19, 10 май 1984, с. 4 : със сн.

Пресъздаване на обичая Гергьовден от самодейци при читалище „Димитър Янков" в Кривина.

322. „ДЖАМАЛА" най-самобитният празник. // Връбница, I, N 2, май 2004, с. 1 : със сн.

Празнуване на Гергьовден в с. Волуяк.

323. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Гергьовден / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 244-248.

324. КРУШКОВА, Цветанка. Как се празнувал Гергьовден / Цветанка Крушкова ; Фотогр. Ален Добрев. // Девети септември (София), N 18, 1 май 1985, с. 4-5 : със сн.

Обредни действия, свързани с празника в с. Локорско.

325. НЕЙКОВА, Николина. Гергьовден / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 186-187.

326. ПЕТРОВ, Петър. Гергьовден [в с. Плана] / Петър Петров. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 19, с. 31-32.

327. ПЕТРОВ, Петър. Красота, сила, мъдрост... / Петър Петров. // Девети септември (София), N 18, 5 май 1983, с. 4.

Гергьовден в Балша, Требич, Плана, Железница и Нови Искър.

328. ПЕТРОВ, Петър. Празник на овцевъдството / Петър Петров. // Девети септември (София), VII, N 17, 26 апр. 1979, с. 5.

Обичаи и обреди на Гергьовден в селата Железница, Бистрица, Плана, Александър Войков (гр. Нови Искър) и кв. Сеславци.

329. ПРОЛЕТНИ песни : По говора в с. Бутунец, Ново-селска околия, Софийско : (Слушана от Бона Георгюва) / Записал Хр. П. Константинов ; Подредил Атанас Илиев. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 1, 1889. Народни песни, с. 327-330.

Ориг. заглавие Сборник от народни умотворения, обичаи и др.

330. ТЪЛКУВАНИЯ на природни явления и пр. : От Софийско и други места : Разни поверия / Записал Д-Р Ст. Ватйов. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 13, 1896. Народни умотворения, с. 165-167.

331. ТЪЛКУВАНИЯ на природни явления и пр. : От Софийско : Средства за здраве, нефели и пр. / Записал Д. Вукадинов. // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, 13, 1896. Народни умотворения, с. 171.

Обичаи за здраве на Гергьовден в София.

332. ФОРСАЙТ, Марта. Гергьовден / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 282-287.

Песен за Гергьовден на с. 532.

333. ХРИСТОВ, Благой Миров. Гергьовски песни / Благой Миров Христов. // Христов, Благой Миров. С. Горни Богров преди и сега : Доклад / Благой Миров Христов. - С., 1984, с. 180-183.

334. ЧОБАНОВА, Радосвета. Курбан за здраве : Над 1000 души почетоха Гергьовден в Кремиковци / Радосвета Чобанова ; Фотогр. Люлин Стаменов. // Новинар, IV, N 122, 7 май 1995, с. 2 : със сн.

335. ЯНЕВА, Анна. На Гергьовден като на Гергьовден! / Анна Янева. // Столица, II, N 18, 7 май 1993, с. 14.

Преди Освобождението на София в околността на Корубаглар се провеждало народно празненство.

ГЕРМАН
12 май (25 май)

336. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Празнуване от градушка / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 251-254.

Освен великите четвъртъци за предпазване от градушка се тачели Герман - 12 май, Вартоломей - 11 юни, Елисей - 14 юни и Св. пророк Илия - 20 юли. Против пожари се празнувало в дните 15,16 и 17 юли, наречени „Горешляци".

СПАСОВДЕН
четиридесет дни след Великден
ВЪЗНЕСЕНИЕ ГОСПОДНЕ

337. ВЕНЦИ от росен в Мало Бучино. // Софийски вестник, III, N 21, 24 май 2007, с. 12 : със сн.

Обичаи на Спасовден.

338. ГЕОРГИЕВА, Борислава. Събори и панаири / Борислава Георгиева. // Георгиева, Борислава. Градските развлечения в миналото / Борислава Георгиева. - С., 2006, с. 72-74.

Традиционен събор на кв. Лозенец в края на XIX и началото на XX век на Спасовден и Великденски събор в София.

339. МАНДАДЖИЕВА, Ася. Спасовден [в София] / Ася Мандаджиева. // Хляб плюс, 1999, юни, с. 4 : със сн.

В миналото и днес.

340. ПРАЗНИК в Кривина. // Софийски улици, I, 2002, N 6-7, с. 5 : със сн.

Спасовден.

РУСАЛСКА НЕДЕЛЯ
седмицата след Петдесетница

341. ГЕОРГИЕВА, Албена и др. [Проектът] Русаля в с. Горни Богров, Софийско : (Възстановяване и съхранение на местни традиции) / Галина Денкова, Стела Ненова. // Български фолклор, XXXV, 2009, N 1, с. 180-183.

С бел. под черта.

Проектът протича на два етапа. В първия е възпроизведен моминският обред „Русалска невеста" на 28 май (Св. Дух) в естествена среда, на самия параклис „Св. Троица", вторият е „На Русаля в Горни Богров - фолклорен празник".

342. ГРЪНЧАРОВА, Евгения. [Обичаят] Русалска невеста в село Горни Богров, Софийско / Евгения Грънчарова. // Български фолклор, XXIII, 1997, N 5-6, с. 125-133.

С бел. под черта.

Русалската седмица започва от Св. Троица - 50-ия ден след Великден. Обредни практики.

343. ФОРСАЙТ, Марта. Биене на подници / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 288-293.

Обичай през Русалската седмица.

344. ЯНЕВ, Никола. С „Русалийския обичай" в Копривщица / Никола Янев. // Девети септември (София), IX, N 30, 30 юли 1981, с. 8.

Самодейци от с. Пасарел представят обичая „Русалия" на Националния събор за народно творчество.

ПЕПЕРУДА. ВАЙДУДУЛЕ

345. ЗИМБИЛЕВ, Найден. Вайдудуле / Найден Зимбилев. // Девети септември (София), IV, N 51, 22 дек. 1976, с. 8.

Обичай за измолване на дъжд в Софийско.

346. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Вайдудуле / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 249-250.

347. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. След кръст : Църковен обред за дъжд / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 250-251.

„Вайдудула" се провежда из дворовете на селото, а процесията „След кръст" обикаля полето.

348. ИВАНОВ, Трайчо Стоилов. [Обичаи за измолване на дъжд] / Трайчо Стоилов Иванов. // Иванов, Трайчо Стоилов. Панчарево : Минало и настояще / Трайчо Стоилов Иванов. - С., 1999, с. 207-208.

Съдържа: Вярвания за борба със сушата (Вайдудуле). - Носене на куните.

Също и в: Стоилов, Трайчо. Някои бележки за историята и развитието на с. Панчарево. - Панчарево, 1992/1995, с. 248-249.

349. НЕЙКОВА, Николина. Вайдудул / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 187-188.

Прави се молебен за дъжд.

ЕНЬОВДЕН
24 юни (7 юли)
РОЖДЕНИЕ НА СВ. ЙОАН КРЪСТИТЕЛ

350. ДАЧЕВА, Вера. Витоша вече си има пътека в памет на Петър Димков / Вера Дачева ; Фотогр. Вера Дачева. // Всичко за семейството, N 24, 18 юни 2009, с. 7.

Туристически поход и празнуване на Еньовден в местността „Момина скала".

351. ОКИЧЕНИ с билки бдяха 8640 секунди на Еньовден : Първи фестивал на ритуалите качи ентусиасти на Боянския водопад / Фотогр. Борислав Николов. // 24 часа, III, N 167, 25 юни 1993, с. 32.

Възстановяване на народни ритуали, свързани с празника чрез звук, багри, музика, светлини и сенки.

352. ПЕТРОВ, Петър. Празник на земеделския труд и природата / Петър Петров. // Девети септември (София), VII, N 26, 28 юни 1979, с. 4-5.

Обичаи, обреди и песни на Еньовден в селата Бусманци, Мрамор, Александър Войков (гр. Нови Искър), Пасарел и Балша.

ПЕТРОВДЕН
29 юни (12 юли)
СВ. АПОСТОЛИ ПЕТЪР И ПАВЕЛ

353. МИРЧЕВ, Петър. София празнува / Петър Мирчев. // Мирчев, Петър. Книга за София : Събития, случки, спомени / Петър Мирчев. - С., 1979, с. 307, 310-311.

Също и в: Мирчев, Петър. София от завчера : [Спомени] : 1915-1930. - С., 1969, с. 101, 104-105.

Всяка година на Петровден София отбелязвала Деня на розите с карнавал. Великденският събор в спомените на автора.

354. ПЕТРОВ, Петър. Празник на овощарството / Петър Петров. // Девети септември (София), VII, N 28, 12 юли 1979, с. 4-5.

Празнува се на Петровден и е свързан с брането на вишница в Бистрица, Владая, Мърчаево, Пасарел и др. села около София. Във Волуяк, Мрамор, Локорско, Сеславци, Долни Богров, Плана, Железница и др. се е отдавало голямо значение на плодолечението.

ГОРЕШЛЯЦИ
15, 16, 17 юли (28, 29, 30 юли)

355. АЛЕКСАНДРОВ, Александър. Горешляци / Александър Александров ; Фотогр. Стоян Ковачки. // Банкя (София), N 31, 3 авг. 1990, с. 1, 2 : със сн.

Старите банчани рано заранта на Горешляк отивали да се окъпят за здраве с минерална вода. На извора оставяли дарове и цветя - поклон пред природния дар. Среща с дълголетници от община Банкя.

356. АПОСТОЛОВА, Катя. Горещи и весели Горешляци / Катя Апостолова; Фотогр. Ел. Овчарова. // Банкя (София), N 21, 2 авг. 1985, с. 1, 4 : със сн.

Така наричат банчани последните горещи дни на месец юли, които празнуват по традиция. Пресъздаване на обреди и обичаи от самодейни състави от гр. Банкя, с. Герман и с. Бистрица.

357. АПОСТОЛОВА, Катя. От чистите извори / Катя Апостолова. // Банкя (София), N 32, 10 ноем. 1986, с. 1, 3.

Предложение празникът Горешляци да съчетае съвремие с традиция.

358. БОДРО настроение. // Банкя (София), N 22, 4 авг. 1988, с. 3.

Празник-събор „Горешляци" в гр. Банкя.

359. ВАСЕВ, Иван и др. „Горешляците" / Иван Васев, Димитър Йоловски. // Банкя (София), LIII, N 20, юли 1981, с. 1, 3.

Празникът „Горешляци" (15, 16, 17 юли) в спомените на Онче Шопов. Тогава се провеждал събора на селото.

360. ВАСИЛЕВ, Александър. Горешляци / Александър Василев. // Банкя (София), N 29, 20 юли 1990, с. 4.

Легенди за Банкя, свързани с празнуването на Горешляци. Един от задължителните ритуали е всеки банчанин да се окъпе в минералната вода за здраве.

361. ВАСИЛЕВ, Александър. Здраве и дълголетие / Александър Василев. // Банкя (София), N 22, 6 авг. 1987, с. 1, 3 : със сн.

Празникът Горешляци в миналото и днес.

362. ГОРЕШЛЯЦИ / Фотогр. Стоян Ковачки. // Банкя (София), N 31, 4 авг. 1989, с. 1, 2 : със сн.

Съдържа: Концерт на самодейците. - Здраве и дълголетие. - Чудните багри. - Грижовни ръце. - Надсвирване.

363. ГОРЕШЛЯЦИТЕ завладяха Банкя. // Софийски вестник, III, N 29, 19 юли 2007, с. 3 : със сн.

Легенда за гр. Банкя.

364. „ГОРЕШЛЯЦИ" - наша традиция / Фотогр. Стоян Ковачки. // Банкя (София), N 22, 4 авг. 1988, с. 1, 2 : със сн.

Съдържа: Народни веселия. - Дълбоки корени. - Живата история. [По спомени на Найденка Маркова, Асен Петрунов].

365. ГРАОВСКИ, Златко. Легенда за Горешляци / Златко Граовски. // Банкя (София), N 16, 8 авг. 1992, с. 4; N 17, 20 авг. 1992, с. 4; N 18, 2 септ. 1992, с. 4.
Съборът в спомените на автора.

366. ИЗ околностите на София. // Българска сбирка, IV, 1897, N 3, с. 263, 265-269.
Съдържа: От Горня-Баня до Банки. - Банки. - Народните сборове в западна България.
Подпис: Х.П.К.
Събор в Банкя по време на Горешляците. Описание на банята и заравянето в калта. Цени на билетите за къпане и температура на водата.

367. МАРКОВ, А. В. Горешляците : Някога в Банкя / А. В. Марков. // Банкя (София), LII, N 18, юни 1980, с. 2.
На събора ставали боеве между местните и другоселските ергени. Най-големият от тях бил през 1922 година по време на кмета Георги Илиев.

368. МИЛЕВ, Станислав. Горещляците / Станислав Милев. // Банкя днес, VI, N 7, юли 2009, с. 4.

369. НА Горешляците в Банкя им тръгна по вода / Фотогр. Соня Узунова. // Софийски вестник, I, N 20, 20 юли 2005, с. 5 : със сн.

370. НИКОЛОВА, Румяна. Празнична мозайка / Румяна Николова. // Банкя (София), N 16, 8 авг. 1992, с. 2.
Днешният облик на празника „Горешляци". Организатор - отдел „Култура" на Столична община.

371. ПЕТРОВ, Пламен. Събрало се е, мало и голямо / Пламен Петров. // Банкя (София), N 21, 4 авг. 1986, с. 4 : със сн.
Празнуване на Горешляци в гр. Банкя.

372. ТОНЧЕВА, Тодорка. Горешляци / Тодорка Тончева; Фотогр. Първанчо Цонев. // Банкя (София), N 16, 8 авг. 1992, с. 1 : със сн.
Празникът се е празнувал още в предхристиянско време. Според поверието, който се къпе по един път през трите дни (Горешляците) в топли води, извиращи от земята, болест не го хваща. На събора в с. Банкя са идвали хора от страната и чужбина. Забранен през годините и възстановен през 1983 г. Тогава се провежда единствената в страната среща с дълголетници.

373. ТОНЧЕВА, Тодорка. Горешляци - празникът на Банкя / Тодорка Тончева. // Нова Банкя, N 2, 13 юли 1996, с. 1, 2.
През 1983 г. е възстановен съборът на Горешляци.

374. ТОНЧЕВА, Тодорка. На Горешляк в Банкя / Тодорка Тончева. // Една седмица в София, XXXI, 1989, N 31, с. 30-31.

От 1983 г. е възобновен старият събор „Горешляци".

375. ТОНЧЕВА, Тони и др. Горешляци - самобитен народен празник [в гр. Банкя] / Тони Тончева, Александър Александров. // Банкя (София), N 20, 25 юли 1986, с. 4 : със сн.

Горешляците, празнувани на 28, 29 и 30 юли имат езическо начало. Тези дни се смятат за най-горещите през лятото, откъдето носят името си. Свързани са със забрана на огъня, за да не се гневи богът на гръмотевиците. Тогава стихвал огънят на ковачите, хлебарите и калайджиите. През тези дни хората определят какво ще е времето през зимата - първия за януари, втория за февруари и третия за март. Съществува поверие, че през тези дни минералната вода е най-лековита. Според легендата топлите минерални извори на Банкя са бликнали по време на Горешляците.

376. ТОНЧЕВА, Тони. Горешляците : Празникът от миналото - в днешния ден / Тони Тончева. // Банкя (София), N 22, авг. 1984, с. 3 : със сн.

Празникът Горешляци има езически произход. Свързан е с култа към огъня и съдържа обредни забрани с цел запазване от огнени стихии и бедствия. Силно е поверието, че който се изкъпе с минерална вода ще бъде здрав.

377. ТОНЧЕВА, Тони и др. За здраве и дълголетие / Тони Тончева, В. Стефанова. // Банкя (София), N 23, юли 1983, с. 1, 2 : със сн.

Горешляци, наричани още Блъсъци, Чурици, Германовци са народни празници в чест на огъня, горещините и гръмотевиците. Празнуват се на 15, 16, 17 (по стар стил 28, 29, 30) юли в Банкя. Обичаи и вярвания.

ИЛИНДЕН
20 юли (2 август)
СВ. ПРОРОК ИЛИЯ

378. ФОРСАЙТ, Марта. Празници в бистришките манастири : (Илинден и Петковден) / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 374-379.

Бистричани празнуват три манастирски празника: Илинден - 20 юли, Малка Богородица - 8 септември и Петковден - 14 октомври.

ПАНТЕЛЕЙ
27 юли (9 август)
СВ. ПАНТЕЛЕЙ

379. ИЗ кореспонденцията на в. „България" от 23 авг. 1860 г. за сбора на празника св. Пантелей в с. Бояна, Софийско. // Извори за българската етнография : Сборник : Т. 1. Из българския възрожденски печат. - С., 1992, с. 319.

КРЪСТОВДЕН
14 септември (27 септември)
ВЪЗДВИЖЕНИЕ НА ЧЕСТНИЯ КРЪСТ ГОСПОДЕН

380. ЗИМБИЛЕВ, Найден Д. Съборът във Враждебна / Найден Д. Зимбилев. // Зимбилев, Найден Д. Народни обичаи и песни от село Враждебна / Найден Д. Зимбилев. - С., 1991, с. 257-259.

Провежда се на Кръстовден - 14 септември.

ДИМИТРОВДЕН
26 октомври (8 ноември)
СВ. ДИМИТРИЙ СОЛУНСКИ

381. ФОРСАЙТ, Марта. Димитровден, „Поганшляко" и „Вучляци" / Марта Форсайт ; Разговор с Линка Гекова Гергова. // Форсайт, Марта. Слушай, щерко, и добре запомни... : Песните и живота на Линка Гекова Гергова от с. Бистрица, Софийско / Марта Форсайт. - С., 1996, с. 388-391.

МИШИНДЕН
27 октомври (9 ноември)

382. ДИНЕВА, Валентина. Мишовден [в Софийско] / Валентина Динева. // Столица, I, N 16, 23 окт. 1992, с. 14.

Обредни практики и забрани.

АРХАНГЕЛОВДЕН
8 ноември (21 ноември)
СВ. АРХАНГЕЛ МИХАИЛ

383. КРЪСТАНОВ, Йосиф. Религия / Йосиф Кръстанов. // Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци / Йосиф Кръстанов. - С., 2001, с. 64-66.

Също и в: Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци - София. - С., 1974, с. 52-53.

Съборът в Доброславци се провеждал на Архангеловден.

ВУЧЛЯЦИ. ВЪЛЧИ ПРАЗНИЦИ

384. ГРОЗДАНОВ, Любен. Вълчи празници / Любен Грозданов. // Девети септември (София), V, N 43, 26 окт. 1977, с. 8.

Започват от деня на Св. Мина (11 ноем.) и продължават една седмица. Обредни действия и забрани, насочени към предпазване от вълци в Железница, Бистрица, Пасарел, Локорско, Доброславци, Балша, Кремиковци, Лозен, Ботунец, Враждебна и Бусманци.

АНДРЕЕВДЕН. МЕЧКИН ДЕН
30 ноември (13 декември)
СВ. АПОСТОЛ АНДРЕЙ ПЪРВОЗВАНИ.

385. АЛЕКСАНДРОВ, Александър. Народни традиции / Александър Александров. // Банкя (София), N 36, 24 дек. 1987, с. 4.

Обичаи и обреди свързани с Едревден, Игнажден, Бъдник (Коледа) в Банкя. Наричания за Игнажден.

ОБЩИ МАТЕРИАЛИ

386. АНГЕЛОВ, Петър. Народен календар / Петър Ангелов. // Ангелов, Петър. Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци : (квартал „Бенковски") : Кн. 2 / Петър Ангелов. - С., 1976, с. 37-41.

Събори в София и околните села по дата и месец.

387. АНГЕЛОВ, Петър. Семейни и общоселски празници, обичаи и поверия / Петър Ангелов. // Ангелов, Петър. Принос към историята на селата Биримирци и Обрадовци : (квартал „Бенковски") : Кн. 2 / Петър Ангелов. - С., 1976, с. 3-24.

388. АРНАУДОВ, Михаил. Софийско поле - огнище на народното творчество / Михаил Арнаудов. // Сердика, I, 1937, N 3, с. 3-7 : със сн.

Игнажден, Бъдни вечер, Коледа, коледарски и лазарски песни от Софийско.

389. БОЖКОВА, Златка. Календарни празници и поверия / Златка Божкова. // Божкова, Златка. Горна баня : Историко-етнографски очерк / Златка Божкова. - С., 1989, с. 177-205.

390. БОТЕВ, Иван. Продължават да живеят / Иван Ботев. // Девети септември (София), N 5, 30 ян. 1986, с. 8.

Запазени обичаи и обреди в с. Мировяне - коледуване, сурвакане, пролетен празник, прошка и лазаруване.

391. ВАКАРЕЛСКИ, Христо. За стария бит и култура в Софийско / Христо Вакарелски. // София, 1959, N 3, с. 20-22 : със сн.

Коледарски обичаи и лазаруване в Софийско.

392. ВАСИЛЕВА, Маргарита. Календарните празници и обичаи в Софийско / Маргарита Василева. // София през вековете : Изследвания : Т. 2. - С., 1991, с. 267-284.

393. ВАСИЛЕВА, Маргарита. Характер и развитие на традиционните календарни обичаи в Софийско / Маргарита Василева. // Народната култура в София и Софийско : [Материали от науч. конф. на тема „Нар. култура в София и Софийско", състояла се на 1 и 2 дек. 1982 г. в София]. - С., 1984, с. 229-232.

394. ВАТАШКИ, Георги Михайлов. Традиционни празнични чествания и изпълнения

/ Георги Михайлов Ваташки. // Ваташки, Георги Михайлов. Книга за Бояна : Родови хроники / Георги Михайлов Ваташки. - С., 2006, с. 64-68.

395. ГЕОРГИЕВ, Георги. Изменения и развой на традиционната основа / Георги Георгиев. // Георгиев, Георги. София и софиянци 1878-1944 : [Изследване] / Георги Георгиев. - С., 1983, с. 283-304.

396. ГЕОРГИЕВ, Георги Фердинандов. Календарни празници / Георги Фердинандов Георгиев. // Георгиев, Георги Фердинандов. Какво знаем за Мърчаево / Георги Фердинандов Георгиев. - С., 2005, с. 45-59.

Обреди и обичаи. На Петдесетница - Св. Троица в местността „Манастирище", където е построен първият манастир „Св. Троица" се провежда голям народен събор.

397. ГЕОРГИЕВА, Борислава. Танците като празничен елемент / Борислава Георгиева. // Георгиева, Борислава. Градските развлечения в миналото / Борислава Георгиева. - С., 2006, с. 274-275, 277-278, 282, 284, 293-294.

398. ГРЪНЧАРОВА, Евгения Цветкова. „Традиционни празници" / Евгения Цветкова Грънчарова. // Грънчарова, Евгения Цветкова. Танцовата култура на село Горни Богров, Софийско / Евгения Цветкова Грънчарова. - С., 2008, с.178-181.

399. ГРЪНЧАРОВА, Евгения Цветкова. Песни / Евгения Цветкова Грънчарова. // Грънчарова, Евгения Цветкова. Танцовата култура на село Горни Богров, Софийско / Евгения Цветкова Грънчарова. - С., 2008, с. 243-257.

Съдържа: Песни на Васильовден. - Лазарски песни. - Песни на Великден. - Гергьовски песни.

400. ГРЪНЧАРОВА, Евгения Цветкова. Празничното хоро на календарни и храмови празници / Евгения Цветкова Грънчарова. // Грънчарова, Евгения Цветкова. Танцовата култура на село Горни Богров, Софийско / Евгения Цветкова Грънчарова. - С., 2008, с. 122-127.

401. ГРЪНЧАРОВА, Евгения Цветкова. Съборът и селищният празник / Евгения Цветкова Грънчарова. // Грънчарова, Евгения Цветкова. Танцовата култура на село Горни Богров, Софийско / Евгения Цветкова Грънчарова. - С., 2008, с.181-184.

402. ГРЪНЧАРОВА, Евгения Цветкова. Хорото на песен на Великден и Гергьовден / Евгения Цветкова Грънчарова. // Грънчарова, Евгения Цветкова. Танцовата култура на село Горни Богров, Софийско / Евгения Цветкова Грънчарова. - С., 2008, с. 62-64.

403. ДИМИТРОВ, Васил. Народната песен / Васил Димитров. // Димитров, Васил. Курило и курилци / Васил Димитров. - С., 2002, с. 139.

Гергьовден и Васильовден по спомени на баба Драга.

404. ДИНЕВ, Добри Филипов. Традиционни и календарни празници : [Снимки] / Добри Филипов Динев. // Динев, Добри Филипов. Кумарица : Ил. история / Добри Филипов Динев. - С., 2000, с. 57-61, 63-64.

405. ЗИМНИ празници във Враждебна / Фотогр. Георги Дюлгеров. // Кремиковски металург (София), XXV, N 6, 8 февр. 1985, с. 6-7 : със сн.

Обичаите вадене на пръстени, Бабинден и Джамал.

406. ИВАНОВ, Трайчо Стоилов. Песенно богатство / Трайчо Стоилов Иванов. // Иванов, Трайчо Стоилов. Панчарево : Минало и настояще / Трайчо Стоилов Иванов. - С., 1999, с. 148-149, 151, 155.

Също и в: Стоилов, Трайчо. Някои бележки за историята и развитието на с. Панчарево. - Панчарево, 1992/1995, с. 154-155,158, 167.

407. ИВАНОВ, Трайчо Стоилов. Празници и обичаи / Трайчо Стоилов Иванов. // Иванов, Трайчо Стоилов. Панчарево : Минало и настояще / Трайчо Стоилов Иванов. - С., 1999, с. 182-201.

Също и в: Стоилов, Трайчо. Някои бележки за историята и развитието на с. Панчарево. - Панчарево, 1992/1995, с. 209-237.

408. КАЛЕНДАРНИ празници. // Етнографски проблеми на народната култура : [Сб. студии] : Т. 4. - С., 1996, с. 141-151.

Първият маскен бал за Сирни заговезни в столицата е организиран през 1883 г. от „Славянска беседа" и се превръща в ежегоден.

409. КАНЕВ, Петър. Празници и обичаи / Петър Канев. // Канев, Петър. Кокаляне от древността до днес : История (минало, легенди, предания и развитие) / Петър Канев. - С., 2005, с. 174-176, 185-186.

Загл. на кор. Кокаляне, Урвич твърдина на българщината.

410. КИРЯКОВА, Гълъбина Латинова. Народни обичаи и обредни ритуали при християнските празници / Гълъбина Латинова Кирякова. // Кирякова, Гълъбина Латинова. История на село-квартал Орландовци : [Предг. Петко Огойски] / Гълъбина Латинова Кирякова. - С., 2004, с. 29-46 : със сн.

411. КОВАЧЕВ, Борис Николов. Други обичаи, провеждани периодично. Носене на куните (иконите) / Борис Николов Ковачев. // Ковачев, Борис Николов. Горубляне : Исторически и етнографски обзор / Борис Николов Ковачев. - С., 1977, с. 183.

412. КОВАЧЕВ, Борис Николов. Обредно-празнични песни : Песни за други календарни празници / Борис Николов Ковачев. // Ковачев, Борис Николов. Горубляне : Исторически и етнографски обзор / Борис Николов Ковачев. - С., 1977, с. 205-215.

Песни за Поклади, Тудоровден, Гергьовден, Петковден, Никулден и Коледа. Записани от: Йорданка Янева Алулова, Будинка Мил. Янева и Линка Сп. Карабанова-Апостолова.

413. КОВАЧЕВ, Борис Николов. Общи народни празници / Борис Николов Ковачев. // Ковачев, Борис Николов. Горубляне : Исторически и етнографски обзор / Борис Николов Ковачев. - С., 1977, с. 172-182.

414. КОТЕВ, Драгомир Янков. Религиозни празници и суеверия : Празници по

календаря / Драгомир Янков Котев. // Котев, Драгомир Янков. Село Бистрица : Селищна монография / Драгомир Янков Котев. - С., [б. г.], с. 129-141.

415. КРЪСТАНОВ, Йосиф. Календарни обичаи / Йосиф Кръстанов. // Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци / Йосиф Кръстанов. - С., 2001, с. 66-82 : със сн.
Също и в: Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци - София. - С., 1974, с. 54-67.

416. КРЪСТАНОВ, Йосиф. Суеверия и баяния / Йосиф Кръстанов. // Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци / Йосиф Кръстанов. - С., 2001, с. 91.
Също и в: Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци - София. - С., 1974, с. 75-76.

417. КРЪСТАНОВ, Йосиф. Традиционни обичаи / Йосиф Кръстанов. // Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци / Йосиф Кръстанов. - С., 2001, с. 89-90.
Също и в: Кръстанов, Йосиф. Село Доброславци - София. - С., 1974, с. 74-75.

418. КРЪСТЕВА, Анастасия. Израснах в рай / Анастасия Кръстева. // Поглед, N 1, 7 ян. 1995, с. 14.
Заговезни, Гергьовден и др. празници в спомените на автора.

419. МАНОВ, Емил. Махалата / Емил Манов. // Манов, Емил. Старите млади години : Берковски силуети : Софийски силуети / Емил Манов. - С., 1979, с. 120-121.
За някои нрави и обичаи на Коледа, Заговезни, Лазаровден и Великден по спомени на автора.

420. МАРИНОВ, Димитър. Празници по месеци / Димитър Маринов. // Маринов, Димитър. Избрани произведения : Т. 1 / Димитър Маринов. - С., 1981, с. 385, 389-390, 410-411, 423, 425-428, 453, 459, 491, 500, 519, 605-606, 619-620, 651-652, 680-681, 698, 703.
Съдържа: Игнажден. - Малка Коледа. - Бъдни вечер. - Мръсници. - Св. Трифун. - Сирница, Сирна неделя. - Събота, Тодорова събота, Тодорица. - Гергьовден. - Св. Троица. - Пресвета, Къса пресвета, Неделя всех святих. - Горещняци, Блъсъци, Германовци. - Вълчи празници. - Св. Варвара [За Софийско].

421. МИРЧЕВ, Петър. Из околностите / Петър Мирчев. // Мирчев, Петър. Книга за София : Събития, случки, спомени / Петър Мирчев. - С., 1979, с. 59.
Обичаи на Богоявление в София и на Гергьовден в Горна баня.

422. МИРЧЕВ, Петър. София и селата / Петър Мирчев. // Мирчев, Петър. Книга за София : Събития, случки, спомени / Петър Мирчев. - С., 1979, с. 315-316.
Също и в: Мирчев, Петър. София от завчера : [Спомени] : 1915-1930. - С., 1969, с. 107.
На Лазаровден, Гергьовден и Димитровден в София.

423. НАРОДНА вяра : Оброчища. // Летели ми са летели : Фолклорната култура и автентичните шопски песни или за традициите, песните и певиците на Горни Лозен / Състав. Кинка Галова; Ред. Цветанка Сиракова. - [С.], 2009, с. 24.
По спомени на Траянка Атанасова Дандова и Евда Григорова Вучева.

424. НЕЙКОВА, Николина. Други зимни празници / Николина Нейкова ; По материали

на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 180-181.

425. НЕЙКОВА, Николина. Оброчища / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 189-190.

На оброчищата се правели молебени за Св. Дух, Петровден, Св. Еремия, Спасовден и при обреда за измолване на дъжд „След кръст".

426. НЕЙКОВА, Николина. Предпазване от градушка / Николина Нейкова ; По материали на Найден Зимбилев. // История на Подуяне : Сборник / Стефан Павлов и др. - С., 2004, с. 188-189.

Почитат се Св. Герман - 12 май, Св. Вартоломей - 11 юни, Св. Елисей - 14 юни и Св. Илия - 20 юли.

427. НИКОЛОВ, Борис. Шествие от... Цар и Народ! / Борис Николов. // Българска корона, VII, N 15, 17 апр. 1998, с. 4-5 : със сн.

Празнуване на Лазаровден, Цветница и Великден в София през първата половина на XX в. Великденски събор в кв. Лагера.

428. ОГОЙСКИ, Петко и др. Празници и обичаи / Петко Огойски, Николай Ликовски. // Огойски, Петко и др. Чепинци в миналото и днес : Селищна монография / Петко Огойски, Николай Ликовски. - С., 2004, с. 160-162.

Сн. от обичая Дим-Тодоро - топене на пръстени, с. 93.

Основен празник за селото е съборът на Пресвета (56 дни след Великден), ден на всички светии. Празнува се от 1884 г.

429. ПЕТРОВ, Николай. Черкви и кръстове, празници и вярвания / Николай Петров. // Петров, Николай. Волуяк : [Очерк] / Николай Петров. - С., 1993, с. 72-83. : със сн.

Сн.: Гергьовден (6. 05. 1990 г.), Джамала, Лазарки -1989 г., Поклади.

430. [ПЕСНИ за Васильовден, Лазаровден, Великден, Гергьовден и Вайдудуле]. // Летели ми са летели : Фолклорната култура и автентичните шопски песни или за традициите, песните и певиците на Горни Лозен / Състав. Кинка Галова; Ред. Цветанка Сиракова. - [С.], 2009, с. 37-41, 45, 58.

431. ПЕСНИ от Софийско : Коледни, други празнични и обредни / Записал Георги поп Иванов. // Сборник за народни умотворения и народопис, 44, 1949, с. 426-438.

Записани от: Тано Михов, с. Курило; Георги Ангелков и Георги Колев, с. Мировяне; Ирина Михайлова Вишкова, с. Требич; Севда Дончева, с. Илиянци; Николинка Младенова, с. Горни Богров; Бойка Младенова, с. Куманица; Варадин и Нона Георгиева, с. Долни Богров; Георги Ангелков, с. Горни Богров; Невяна Велева, с. Балша; Босилка Христова, с. Иваняне.

432. СВЯТ-ГОДИНА : Музиката в календарните обреди и празници. // Летели ми са летели : Фолклорната култура и автентичните шопски песни или за традициите, песните и певиците на Горни Лозен / Състав. Кинка Галова; Ред. Цветанка Сиракова. - [С.], 2009, с. 6-17. : със сн.

По спомени на Траянка Атанасова Дандова и Евда Григорова Вучева.

433. СЛАВОВ, Стоян. Семейни и общоселски празници, обичаи и поверия / Стоян Славов. // Славов, Стоян. Илиянци : Факти, събития, родове / Стоян Славов. - С., 1994, с. 40-74.

434. СТЕФАНОВА, Милка. Зимни празници по Шопско / М. Стефанова ; Фотогр. Георги Дюлгеров. // Кремиковски металург (София), XIX, N 8, 26 ян. 1979, с. 4 : със сн.
Обичаите топене на пръстени и Джамал-баба в Горни Богров и Бухово.

435. ХРИСТОВ, Благой Миров. Празници и свързаните с тях ритуали, обичаи и песни / Благой Миров Христов. // Христов, Благой Миров. С. Горни Богров преди и сега : Доклад / Благой Миров Христов. - С., 1984, с. 160-163.

436. ЯНЕВ, Никола Стоянов. Местни обичаи и празници / Никола Стоянов Янев. // Янев, Никола Стоянов . Село Пасарел : История, бит, нрави, фолклор / Никола Стоянов Янев. - С., 1976, с. 16-25.

ПРЕДМЕТЕН ПОКАЗАЛЕЦ
Включва рубрики от библиографските описания

абисинци – 396
агне (курбан) – 320, 324
алва – 330
амкане – 161, 172, 299, 387, 392, 394, 396, 410, 413, 424, 429, 433, 415,
амчане – 392
Андреевден – 389, 392, 415
Андреовден – 386
анкяне – 389, 415
Аньовден – 392
Арангеловден – 435
Арахангеловден – 389
арнаути – 366
Архангеловден – 383, 415, 425, 433
Атанасовден – 386, 414

Баба – 3, 4, 10, 11, 28, 29, 34, 42, 48, 49, 53, 54, 70, 115, 117, 135, 159, 388, 389, 392, 393, 420, 433, 434
Баба Марта – 226, 228, 231, 233, 330, 414, 417, 432
Бабинден – 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 330, 386, 392, 394, 398, 400, 405, 407, 413, 415, 420, 424, 429, 432, 433, 435
бабуване – 117, 120, 126, 386
бабурчета – 420
Бадньи вечер - 4
бало – 296
балове, новогодишни – 44
бани – 366
баници – 365
бански ризи – 366
баняр – 366
барабинци – 235
белодрешковци – 91, 359
беневреци – 9, 387, 407, 410, 433
берберин – 166
Благовец – 226, 236, 237, 238, 386, 387, 389, 392, 394, 396, 407, 409, 410, 413, 414, 415, 429, 432, 433, 435, 436
Благовещение – 236, 237, 238, 387, 394, 396, 410, 413, 415, 429
благопожелания – 111
благословии – 9, 11, 12, 13, 16, 17, 22, 28, 29, 49, 53, 54, 55, 57, 58, 64, 67, 70, 76, 77, 79, 86, 91, 124, 134, 164, 181, 219, 407, 412, 414, 415, 420, 429, 431, 433
блажанки – 420
Блъсъци – 368, 376, 377, 420
Богата вечеря – 10
боговица – 20

Богородица – 407, 409
богословия – 410
Богоявление – 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 107, 386, 396, 404, 407, 409, 413, 414, 415, 420, 421, 424, 429, 435
Божич – 10, 53, 386, 387, 389, 407, 413
божичници – 29
божичняк – 407, 413
ботурач – 415
бръснар – 176, 434
Буеника – 257
булка – 159, 168, 176, 396
буталка, буталкя – 316, 392
бъгняк – 10
Бъдни вечер – 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 30, 36, 45, 49, 50, 61, 387, 388, 389, 392, 394, 396, 407, 408, 410, 413, 414, 415, 420, 429, 432, 433, 435, 436
бъдник, бъдници – 385, 407
бъдник (плодове) – 10, 15, 19, 408
бъдник (пън) – 5, 6, 11, 15, 20, 25, 26, 30, 61, 389, 436
бъдниковец (пън) – 392
бъдници (обредни хлябове) – 410
бъдници (пънове) – 36, 413
бъднуване – 413
бъднюване – 22
бъдняк – 414
бъдняк (пън) – 4, 17, 387, 392
бъдняк, бъдняци (обреден хляб) – 22, 49, 415, 429, 433
бъдняковец (пън) – 392
бъдюва – 49

вадене на пръстени – 87, 404, 405
Вай дудуле – 432
Вайдудул – 349
Вай-ду-дул – 436
Вайдудула – 346, 347
Вайдудуле – 345, 346, 348, 417, 433
Вайдудулица, вайдудулици – 393, 432
вайдудулка, вайдудулки – 345, 349, 389, 433, 436
Варвара – 415, 420, 433
вардач – 281
вардзия – 296
Васил – 89, 392, 413, 414
Васила – 71, 88, 432
Василден – 413
Василевден – 90
Василица – 62, 392, 393, 394
Василия – 74, 407, 433

Василка – 18
Василовден – 18, 64, 71, 72, 76, 392, 428, 431, 433, 435
василовденско хоро – 387
Васильовден – 14, 65, 66, 68, 78, 389, 394, 396, 398, 400, 403, 404, 410, 429, 436
васильовденски песни – 62, 65, 69, 76, 399, 410, 415, 430, 436
Великден – 282, 287, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 338, 387, 389, 392, 394, 395, 396, 398, 400, 402, 407, 408, 409, 410, 413, 414, 415, 418, 419, 427, 429, 432, 433, 435
Великденски заговезни – 392, 395, 408, 435
великденски песни – 312, 389, 399, 406, 410, 430
Великденски поклади – 155
Великденски събор – 261, 287, 288, 289, 293, 295, 297, 298, 299, 301, 304, 306, 308, 309, 310, 313, 338, 353, 386, 387, 394, 395, 408, 410, 427, 433
великденско хоро – 387, 402
Велики четвъртък – 409, 415
Велио Четвъртък – 296
веселуване – 64
веселяци – 392
веселячка – 436
вечерник – 4, 10, 12, 21, 25, 68, 388, 392, 407, 436
вечернико – 414
вечерници – 29
вечерняк, вечерняци – 14, 24, 413
Видовден – 415
викачи – 168
Владовден – 407, 409
влас (болест) – 415
влас (снопче) – 389
Власовден – 415
водач, водачи – 9, 35, 315
водачка – 91
Водици – 97, 100, 386, 389, 414, 420, 424, 429, 433
водник – 420
Вододушнико – 414
Водокръст – 389
Връбница – 248, 259, 261, 274, 282, 392, 396, 407, 415, 429
връшник – 14, 17, 68
вуци – 407, 411
вучиящи – 411
Вучляк – 414
Вучляци, Вучляко – 381, 392, 394, 407, 411
вълмо повесма – 420
Вълцяци – 433
Вълча Богородица – 420
Вълчи дни – 432
Вълчи празници – 384, 425
Вълчляци – 384, 386, 392, 416, 420

Върбница – 413
Вьртоломей – 407, 409
вьртяжка – 429
вьршник – 89, 137, 343
вярвания – 4, 5, 6, 7, 11, 35, 76, 342, 388, 389, 392, 396, 409, 415, 420, 429

гадаене – 240
гадания – 235, 392, 415, 429
гайдар – 3, 4, 11, 29, 53, 54, 388, 410, 433
гайдарджия – 389, 392
гайди – 365
гайдуници – 359
гега – 407
гелин баня – 395
Гергьовден – 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 330, 331, 332, 334, 335, 386, 387, 389, 392, 393, 394, 395, 396, 398, 400, 402, 403, 407, 408, 409, 410, 413, 414, 415, 420, 421, 422, 429, 431, 432, 433, 435
Гергьовденски събор – 395
гергьовски песни – 296, 323, 328, 329, 333, 389, 399, 406, 410, 412, 414, 430, 431, 432, 433
гергьовско хоро – 402
Герман – 330, 336, 386, 389, 392, 417, 429, 433
Германовци – 368, 376, 377, 420
гисвета – 413
главатар – 9
говедарник – 436
говеене – 248
Голема Богородица – 386, 392
Голема Коледа – 4, 392
Големо Коледо – 35, 54, 386, 392, 415
Голяма Богородица – 414, 415
Голяма Коледа – 5, 6,10, 15, 20, 30, 50, 429, 433
Голямо Коледо – 21, 387
Горешляк – 414
Горешляци – 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 386, 389, 392, 407, 413, 415, 429, 433
Горещляци – 368, 409
Горещници – 374, 376, 389, 429
Горещняци – 377, 420
граовци – 365
гръсти – 420
гръстници – 14, 415, 429
гугли – 410
гужки – 392
гумно – 367
гушки – 392
гъдулки – 365
гяци – 414

дарак – 420
девер, девери – 70, 98
дедо – 49
дедци – 70
Ден на розите – 353, 397
детиня макя – 133
Джамал – 46, 98, 158, 181, 322, 404, 405, 429, 434, 435
Джамала – 29, 154, 162,163, 164, 165, 166, 167, 168, 176, 180, 181, 315, 322, 392, 393, 433
джамалар, джамалари – 70, 164, 168, 180, 392
джамалата – 157, 159, 429
джамалджия, джамалджии – 164, 165, 167, 322, 429
джамале – 180
джамали – 154, 163, 398, 400
Джамало – 154
джамалуване – 434
джамалци – 154
джамалче – 163, 181, 315
Димитровден – 381, 389, 392, 395, 396, 407, 409, 415, 422, 432, 433
Дим-Тодоро – 72, 77, 88
Дим Тудоро – 428
дискос – 413
добаня – 167
долактеници – 296, 302, 387, 410, 433
долактениче менте – 296
домалджии – 392
домлар, домлари – 219, 387, 410
домларска чета – 219
домле – 330, 387, 393, 410, 433
домледжии – 392
домлер – 433
домлерска вечеря – 389
дорамче – 410
дорамче менте – 296
дорамчета – 387
дормачета – 433
дръдравици – 389
дръдравци – 79
дубан – 57
дубаня, дубани – 21, 42, 58, 82, 387, 410, 415, 433
дудук – 429
дудулка – 345
дунмеч – 331
дупница – 235
дъбани – 42
Дълга събота – 296, 302, 414, 415
дълго магаре – 389
дърдравци – 167

егреко – 332, 414
едномирене – 429
едноница – 433, 435
Едре – 386, 433
Едревден – 385, 389, 394, 415
Едрей – 392, 435
Едреювден – 392
Елинден – 392
Елисей – 415
еневата, яневата китка – 392
Еневден – 352, 392, 415
Еньовден – 350, 351, 394, 409, 413, 433
еньовденски песни – 352
Еремия – 386
Ермия – 392

Жамал – 28
жетвари – 361

Завала – 28
Завална неделя – 414
Заговезни – 155, 157, 160, 161, 182, 299, 387, 407, 409, 410, 418, 419, 429, 436
Заговенье – 392
заговяване – 179, 299
Заемници, Заемняци – 414, 417
зажабица – 415
занаятчии – 361
запрешка (запрешки) – 161, 342
Зарезан – 140, 143, 146, 150, 152
зарязване на лозя – 148
зоници – 281
зуници – 342
зълви – 98

Ивановден – 108, 109, 386, 389, 392, 394, 398, 400, 407, 414, 415, 418, 424, 429, 432, 433, 435
Игнажден – 1, 2, 385, 388, 392, 409, 410, 420
Игнат – 392, 415
Игнатден – 407
Игнашка неделя - 2
игралици – 270
играчи – 167
игри – 365
Илинден – 261, 378, 386, 392, 394, 407, 409, 414, 429, 433
истришок – 420

Йеремия – 389

Йовановден – 110, 392
Йордановден – 92, 95, 97, 99, 100, 101, 103, 106, 386, 392, 394, 396, 407, 413, 414, 424, 429, 432, 433, 435, 436

Кадилка – 10
кадия – 420
каиш – 296
калайджии – 375, 376
Калицето - 360
калугер – 392
карнавали – 157, 353, 394
карнавални шествия – 395, 397
карусел – 299
касиер – 9
квасничета – 23
кеменджия – 392
китене – 258
китица – 232, 233
клади – 173, 174
клетвар – 9
клопавци – 28, 53
клопатари – 90
клопатарник, клопатарници – 117, 392
клоповец, клоповци – 433
кльопавци – 53
ковачи – 375, 376, 377
козунаци – 314, 413
коило – 241, 244, 259, 261, 274, 286, 394
койла – 252, 281, 387, 410
койло – 258, 267, 268, 279, 389, 407, 414
кокалник, кокалници – 296, 303, 407, 413
коладник – 10
колак с уши, великденски – 300, 342, 392
колак, гергьовски – 325, 389
колак, колаци – 2, 4, 5, 6, 9, 12, 13, 17, 21, 23, 32, 35, 51, 53, 58, 106, 190, 197, 200, 223, 302, 325, 388, 389, 392, 394, 407, 410, 413, 414, 415, 420, 429, 433, 435
колак, тодоровденски – 387, 392
колане – 436
колач – 396
колаче, колачета – 3, 6, 11, 14, 15, 18, 20, 21, 24, 25, 35, 30, 42, 45, 54, 106, 219, 342, 387, 388, 392, 407, 410, 415, 420, 425, 432, 435, 436
колачи – 36, 194, 199, 330, 420
колачки – 414
колбаш – 413
Коледа – 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 15, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 385, 388, 389, 392, 394, 395, 396, 397, 400, 404, 408, 410, 414, 418, 419, 420, 429, 431, 432, 433, 435

коледар, коледари – 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 28, 30, 32, 35, 36, 37, 40, 42, 44, 47, 46, 50, 52, 57, 58, 68, 387, 389, 394, 395, 400, 407, 410, 413, 414, 415, 429, 432, 433, 435, 436
коледаре – 24, 32, 35, 45, 48, 49, 51, 54, 388, 392, 393
коледарин – 429
коледарка, коледарки – 9, 11, 12, 16, 17, 21, 35, 36, 42, 388, 392, 394, 414
коледарници – 32
коледарски благословии – 21, 60
коледарски куди – 420
коледарски песни – 4, 5, 9, 15, 16, 21, 25, 27, 30, 35, 36, 38, 39, 42, 46, 51, 53, 54, 56, 59, 387, 388, 389, 406, 407, 410, 412, 413, 415, 429, 431, 433
коледарски чети – 3, 4, 9, 10 11, 21, 32, 34, 35, 36, 42, 44, 47, 48, 49, 51, 57, 387, 389, 392, 407, 410, 413, 414, 415, 420, 429, 433
коледарци – 34, 420
коледарче, коледарчета – 12, 13, 17, 21, 35, 42, 387, 420
коледване – 49
коледжане – 28, 29, 34, 53
коледжани – 82
коледжанци – 420
коледна елха – 5, 6, 10, 14, 19, 20, 26, 30, 36, 43, 50, 61, 395, 397, 408
коледник – 4
коледника – 420
коледница, коледници – 11, 34
коледно дръвце – 15, 408
коледно дърво – 395
Коледо – 414
коледуване – 2, 3, 4, 9, 10, 11, 15, 19, 32, 34, 35, 36, 40, 41, 42, 44, 47, 51, 54, 57, 58, 387, 389, 390, 391, 404, 407, 408, 432,
колежданци – 17
колец – 332
колиби – 392
коливо – 407, 414
колчаци – 302
комка – 96, 296, 387, 394
комкане, комкаване – 161, 396, 410
Конски Великден – 184, 185, 187, 188, 189, 192, 195, 201, 203, 204, 213, 216, 220, 387, 410, 415, 428, 429, 433
Конскийо Великден – 392
копаран – 387, 433
копторо – 90
косичник, косичняк – 258, 259, 261
котки – 47
кофръжалка – 11
кофтор – 413
кофторо – 68
коцал – 258
кошничар – 279

кошулче – 117
кошуля, кошули – 35, 117, 296, 313, 407, 436
крава – 22, 392
кравай, краваи – 3, 5, 10, 17, 32, 36, 48, 52, 57, 299, 316, 389, 407
кравайче, кравайчета – 11, 64, 285, 392, 396
кравета – 4, 388
кривак – 387
крондир – 17, 126, 137, 420
крондире – 96
крондирче – 117
кръмняк – 389
кръсташка – 420
кръстница – 248
Кръстовден – 380, 389, 392, 396, 413, 415, 433
Кръстопоклонна неделя – 415
кръчкане – 299
кудабашия – 420
кукалник, кукалници – 314, 389, 392
кукер, кукери – 5, 6, 30, 143, 156, 159, 162, 166, 170, 172, 176, 177, 179, 183, 410
кукериз – 169
кукерица – 159
кукерски игри – 154
куклен театър – 365
кукли – 2, 21, 29, 32, 35, 68, 389, 392, 407, 410, 413, 414, 429
кукулник, кукулници – 25, 299, 314, 392, 396
кулач – 408
куля – 13
кум – 392, 393, 396, 415, 429, 433, 434
кума – 392, 394, 434
кумица – 245, 248, 249, 250, 258, 259, 286, 300, 303, 392, 410, 433
кумичене – 240, 248, 274, 285, 286, 303, 392
кумичка – 241, 278, 281, 296
кумичкане – 248, 252, 296, 303
кумчават – 433
куни – 348, 387, 411, 432, 433
купен, купени – 171, 175, 182, 392, 407, 414
купило – 413
купище – 420
купни – 367
курбан, курбани – 318, 325, 334, 340, 341, 342, 378, 383, 387, 389, 392, 393, 394, 395, 396, 409, 410, 413, 414, 415, 420, 425, 429, 432, 433, 435
Куцулан – 420
куче – 392
кушия, кушии – 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 195, 200, 201, 202, 204, 207, 213, 215, 216, 217, 218, 220, 222, 224, 428, 432
къргач – 22
кърмъз – 299

кършеница – 341, 342
кьораво въже – 389

Ладуване – 65, 71, 80, 83, 392, 433
Лазар – 392
Лазарица – 252, 258, 261, 267, 279, 281, 387, 392, 394, 410, 413, 414, 415, 433
лазарици – 250, 258, 267, 389, 392
лазарка, лазарки – 158, 241, 242, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 254, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 266, 267, 268, 269, 270, 275, 276, 278, 279, 281, 284, 300, 303, 387, 392, 395, 396, 397, 400, 407, 409, 410, 413, 415, 422, 427, 429, 432, 433, 436
лазаркини – 255, 270
лазаркинчета – 270
лазарници – 259
Лазаровден – 33, 240, 241, 243, 244, 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 255, 257, 259, 261, 262, 263, 266, 267, 268, 269, 270, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 389, 392, 394, 396, 397, 400, 407, 410, 419, 422, 427, 428, 429, 433
Лазаровица – 433
Лазарска душница – 248
лазарски песни – 239, 250, 252, 253, 258, 259, 260, 261, 264, 265, 268, 270, 271, 272, 273, 274, 280, 281, 303, 387, 388, 389, 392, 399, 406, 407, 410, 415, 429, 430, 432, 433, 436
лазарски чети – 148, 249, 250, 252, 258, 259, 267, 268, 270, 281, 285, 303, 387, 392, 394, 395, 407, 410, 413, 414, 415, 432, 433
лазарско хоро – 259
лазаруване – 246, 248, 249, 254, 255, 257, 259, 267, 268, 270, 274, 276, 277, 278, 390, 391, 392, 397, 410, 414, 428, 429, 432, 436
ламкане – 159, 160, 161, 174, 392, 418, 419
ластунки – 261
леб – 332, 343
легенда, легенди – 315, 359, 360, 363, 365, 367, 375, 376, 377
лекар – 434
Летен Тодоровден – 387
Летни Св. Никола – 433
Лисе – 415
листници – 394
литак, литаци – 200, 257, 275, 396, 410, 427
литии – 347
литре – 161, 182
литро – 414
логачки – 389
Луда неделя – 392
Луда сряда – 429
лъцкане – 413
люлки – 365
люлчене – 327

магаре – 4, 9, 10, 11, 21, 28, 34, 35, 42, 51, 52, 54, 67, 68, 387, 388, 389, 392, 394, 410, 414, 415, 420, 429, 433

магьосници – 365
майосване – 395, 408
Макаве – 415
Макавей – 407
Мала Коледа – 433
Малата Богородица – 392
Малечко Коледо – 4
Малка Богородица – 378, 414
Малка Коледа – 4, 5, 6, 15, 20, 30, 388, 392, 420, 429
Малко Коледо – 18, 386, 435
Малото Коледо – 11, 21, 29, 35, 387, 392, 393, 410
Мамуна, мамуни – 252, 268
манастири – 378, 396
Манечко Коледо – 11, 16, 388, 420
Мануне, мануни – 281, 342
Марта – 392
мартеници – 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 395, 413, 432
марти – 392
мартини китки – 413
маскарад – 157
маскен бал – 395, 397, 408
мече – 413
мачка, мачки – 4, 9, 28, 29, 42, 51, 392, 414
машала, машали – 154, 330
мегдан – 361
мендерлъци – 366
менте, ментета – 296, 302, 407, 410, 413
ментета долактеничета – 21
месал, месали – 4, 8, 11, 12, 17, 18, 21, 23, 24, 25, 26, 36, 161, 349, 387, 388, 389, 394, 396, 407, 410, 413, 415, 420, 425, 429, 432, 433, 436
Месни заговезни – 159, 182, 392, 394, 407, 413, 433
Месни поклади – 387, 389, 392, 410, 429, 433, 436
месник, меснико – 62, 68, 392, 394, 410, 414
Месница, месници – 387, 415, 433
мечка, мечки – 176, 365, 392, 394, 396
мечкар, мечкаре – 73, 392, 393, 394, 396
Мечкин ден – 416
минерални извори – 355, 356, 357, 360, 361, 363, 364, 365, 366, 372, 374, 375, 376, 377
Митровден – 381, 386, 389, 392, 414
Мишляк, Мишляци – 392, 394, 407, 411, 425
Мишовден – 382
Младенци – 235, 415, 429
младоженец – 42, 98, 168, 394, 434
младоженя – 392, 396
многоцвети – 233
момче – 281
Мръсни дни – 5, 6, 30, 392, 415, 420, 429

Мръсни нощи – 392, 413
Мръсници – 413, 415, 420
мушабци – 387, 433

навираци – 296
навои – 413
навуща – 296, 407, 420, 433
нагръдници – 281
налъми – 366
наричания – 18, 46, 55, 65, 66, 71, 74, 78, 80, 87, 88, 90, 127, 151, 248, 255, 330, 389, 405, 407, 410, 413, 420, 429, 431, 432, 433, 434, 436
Наядка – 392
Наятка – 10
невеста – 42, 98, 392, 394, 410, 434
Некръстени нощи – 392
Никулден – 386, 389, 392, 394, 412, 414, 433, 435
Нистор – 382
Нишан, нишани – 35, 90, 252
нишканье – 327
Нова година – 14, 19, 44, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 77, 79, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 387, 392, 394, 395, 396, 397, 407, 408, 410, 413, 415, 418, 429, 432, 434, 436
носачи-159

обки – 83
обредни хлябове – 420
оброчище, оброчища – 383, 409, 411, 423, 425, 429, 432
овръtник – 159
овца – 22
овчарник – 4, 18, 23, 25, 388, 392, 407, 436
огън, огньове – 356, 360, 375, 376, 377
омладжии – 198
опанджаци – 9, 410
опинци – 35, 68, 252, 268, 275, 296, 407, 410, 427
опрешка – 436
ората – 159
оратване – 396
оратник, оратници – 155, 166, 173, 182, 299, 389, 392, 400, 407, 413, 420, 424, 433, 436
оратница – 166, 172
оратняк, оратняци – 155, 330, 387, 392, 394, 396, 415, 429
оратуване – 160, 161, 173, 389, 392, 413, 433
орачо – 392
оро – 400, 432
оротване – 429
оротник, оротници –156, 161, 392, 414, 432
оротняци – 410
оротуване – 415
оскушка – 433

стружка – 223
отговяване – 410

Павловден – 392
павурче – 396
пазач, пазачо – 159, 322
палешник – 7, 25
палячовци – 365
Панталей – 407
Панталей Пътник – 433
Панталето – 394
Пантелей – 392
Пантелей пътник – 386
паралия – 12, 323
параменти – 387, 433
певци – 4, 9, 35, 51
пезуль – 387
пелешки – 268, 413,
пендари – 413
пеперуга – 345, 349, 395
Пеперуда – 433
пералка, пералкя – 296, 303, 410
песни – 72, 344, 345, 346, 349, 365, 387, 389, 412, 433, 436
Петдесетница – 432
Петковден – 378, 392, 410, 412, 414, 415, 429, 432
Петровден – 353, 354, 386, 392, 394, 397, 407, 432, 433, 435
печеник – 413
пешачката – 117
пеяче, пеячи – 3, 9, 10, 11, 15, 18, 28, 29, 34, 48, 49, 53, 392
пеячки – 246, 248, 249, 250, 256, 258, 259, 392
пилета – 365
пилещаре – 9
пилищар, пилищаре – 45, 387
Пиперенка – 62, 63, 75, 77, 83, 91, 392, 436
пиперенки – 75, 77, 91
пиперенско хоро – 75
пита – 408, 410, 420
питка, гергьовска – 320
пишур, пишурка – 420
плюфкачи – 159
поверия – 330
Погани дни – 420
поганци – 407, 411
Поганшлак – 433
Поганшлявци – 433
Поганшляк – 382, 392, 414, 416
Поганшляко – 381

Поганшляци – 386, 394, 411, 425
погача, погачи – 4, 14, 20, 24, 36, 96, 110, 117, 128, 137, 171, 197, 201, 207, 316, 349, 365, 378, 387, 389, 392, 394, 407, 413, 415, 425, 429, 432, 433, 436
подевки – 387
подколачници – 40
подница, подници – 14, 17, 296, 302, 303, 343, 344, 407, 414, 433
подчелник – 28, 54
Поклади – 169, 173, 174, 330, 387, 392, 394, 400, 407, 410, 412, 413, 414, 415, 418, 429, 432, 433, 436
полазване – 392
поленци – 365
полицай – 98
полищар – 433
поп – 98, 176, 392, 396, 434
попас – 332
Празна неделя – 415, 429
праматари – 366, 372
превитак, превитаци – 2, 10, 11, 29, 32, 36, 167, 388, 392, 413, 429
превъртак, превъртаци – 13, 18, 21, 29, 35, 68, 387, 410, 433
превъртачета – 18
предсказания – 409
Преображение – 407, 409, 414, 415
Пресвета – 420
привитак, привитаци – 22, 49, 407, 414, 415
Простена неделя – 182, 387, 392, 410, 414
Простени поклади – 96
просяк – 98
прочелник, прочелници – 29, 48, 49, 258, 259, 261, 328, 389, 394, 433
прочка – 330, 392
прошка – 156, 159, 160, 161, 162, 171, 172, 177, 182, 299, 387, 390, 392, 394, 396, 407, 408, 409, 410, 413, 414, 415, 418, 424, 429, 432, 433, 435
прошкаре – 387, 410
прощаване – 389
Прощална неделя – 413
пръстенярки – 62
пукавици – 14

Разпети петък – 409
Разтурна неделя – 396, 402, 415, 429
Разтурняко – 414
Рангеловден – 386, 389, 392, 407, 409, 414, 432
ремик – 7
ремички – 68
ремъчки – 35
рибник – 137, 392, 409, 415, 425, 433, 435
родули – 130
родуля – 128

росница – 342
Русалия – 344, 407
русалки – 344
Русална неделя – 344
Русалска задушница – 342
Русалска невеста, Русалски невести – 341, 342
Русалска неделя – 341, 342, 344, 392, 429
Русалски нощи – 389
русалски песни – 341
Русаля – 343, 392, 393, 407, 414
Русая – 342

саджак – 378, 411
салеп – 26, 31, 61
Св. Андрей – 433
Св. Богородица – 435
Св. Вартоломей – 426
Св. Васил – 415
Св. Герман – 426
Св. Григорий – 394
Св. Дух – 392, 396, 407, 409, 410
Св. Елисей – 426
Св. Игнат – 429, 433
Св. Илия – 426
Св. Макавей – 389
Св. Мина – 415
Св. Никола – 407, 409, 415, 425
Св. Панталеймон – 394
Св. Пантелей – 379
Св. Пресвета (Вси светии) – 387
Св. пророк Еремия – 429
Св. Сава – 415
Св. Симеон – 386, 387, 394, 410, 413, 415, 433
Св. Трифон Зарезан – 394, 415
Св. Троица – 407, 407, 415, 420
Св. Харалампи – 400, 415
Св. Четиридесет мъченици – 386, 409, 413
сватбари – 168
свахи – 168
свекър – 396, 434
свекърва – 434
светого – 383
Светъл петък – 307
свиленици – 302
свинкя – 392
свирач – 42
свирец – 48

седала – 366
седмошарица – 323, 233
силяф, силях – 296
Симеоновден – 389, 429
Сирна неделя – 392, 414, 420
Сирни заговезни – 156, 159, 162, 166, 169, 170, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 183, 330, 392, 394, 396, 397, 400, 407, 408, 413, 415, 429, 433
Сирни поклади – 161, 387, 389, 392, 410, 424
Сирница – 159, 162, 182, 387, 392, 394, 408, 415, 420
Сиропустна неделя – 156
слава – 29
служба – 389, 392
службаре – 389
софра – 17
Спасовден – 337, 338, 339, 340, 389, 392, 394, 407, 414, 432
Средопостница – 415
стадници – 420
станеник – 17, 22, 57, 420
старейшина – 17
старец – 3, 4, 10, 11, 28, 29, 34, 42, 48, 53, 54, 388, 389, 392, 393, 407, 410, 420, 433
Стефановден – 432
страга – 326
Страстна неделя – 429
стръволинка – 4, 29, 51
суеверия – 414
сукна – 296
сурате – 98
Сурва – 62, 79, 84
сурвакане – 17, 63, 67, 76, 79, 84, 389, 390, 392, 429, 436
сурвакари – 14, 17, 62, 67, 70, 76, 88, 387, 392, 395, 396, 407, 408, 410, 415, 429, 436
сурвакарски дружинки – 67, 70, 76, 86, 392
сурвакарче, сурвакарчета – 44, 63, 76, 79
Сурваки – 55
сурвакница, сурвакници – 17, 62
сурваскари – 434
сурвачка, сурвачки – 64, 70, 81, 84, 85, 387, 389, 396, 407, 410, 433
сурвискат – 64
сурвичкат – 64
Сурова – 392
суровакане – 68, 70, 86, 394, 413, 433, 435
суровакари – 89, 413
суровакат – 76
суроваки – 17, 89
суровачки, суровакници – 394, 414, 436
суровашкане – 86
суровискане – 413, 414
суровискар, суровискаре – 392, 413

суровичкане – 68
суровичкари, суровичкарчета – 68
суровичкат – 76
суровички – 413
суровишкане – 83
суровишкаре – 392
суровишняк – 70, 79, 86
Сурово – 68
Сух вторник – 429
Суха Коледа – 3
събор, събори – 261, 289, 295, 296, 301, 302, 306, 307, 313, 338, 355, 358, 359, 365, 366, 367, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 379, 380, 386, 387, 389, 392, 395, 396, 401, 409, 410, 428, 429, 432, 433
съборско хоро – 401

Тодорица – 199, 420
Тодорова неделя – 392
Тодорова седмица – 415
Тодорова събота – 420
Тодоровден – 96, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 224, 225, 330, 389, 394, 404, 407, 409, 410, 413, 415, 424, 429, 432, 433, 435
Тодоровски петък – 429
Томина неделя – 396
топене – 386, 389, 432
топене на пръстене – 62, 392, 393, 403, 434
топене на пръстени – 12, 18, 46, 65, 66, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 83, 88, 90, 91, 240, 387, 389, 394, 398, 400, 407, 410, 413, 415, 429, 431, 432, 433, 436
топеница – 110, 392, 394, 436
топуз – 4, 28, 53, 323, 388, 389
торица – 415
трапеза – 4, 5, 6, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 30, 36, 76, 82, 83, 299, 387, 388, 389, 392, 394, 407, 408, 410, 413, 414, 415, 420, 429, 433, 436
трапезник – 10, 11
тримирене – 429
трифли – 281
Трифон Зарезан – 138, 139, 141, 142, 144, 145, 147, 148, 149, 151, 153, 386, 404, 433
Трифоновден – 141, 148, 151, 152
Трифунци – 420
трообер – 53, 389
трохобер – 3, 4, 10, 11, 28, 29, 34, 48, 49, 54, 388, 392, 420
трохосъбирач – 389
тръфлета – 252, 268
Тудерова неделя – 392
Тудорица – 194, 201, 208, 210, 212, 392
Тудоровден – 192, 223, 387, 392, 412, 428, 432

туманьетини – 389
турта – 387, 389, 413, 415, 420
турте, туртета – 5, 6, 15, 21, 30, 223, 296, 392, 433
тютюрмета – 413

Умни петък – 407
унуче, унука – 117
уругви – 411

фекели – 96, 302
фикел – 386
фурулини – 252
фута – 386
фърфалак – 387
фърфулак – 433

хаджия – 159
хамкане – 156, 159, 173, 408
харачари – 159
хлебари – 375, 376, 377
хлопавец – 117
хлопатари – 396
хлопки – 159
хоро, хора – 65, 80, 342, 355, 356, 359, 360, 361, 366, 367, 371, 375
хороводни песни – 90, 296
хоругви – 347
хълцане – 435

цали – 252, 258, 259, 261, 279
цар – 159
царвули – 413
цафара – 389, 429
Цветница – 248, 261, 266, 275, 283, 284, 285, 286, 389, 396, 407, 413, 414, 415, 427, 429, 433
Церман градушкар – 330
циганин, циганка, циганче – 164, 167, 176, 180, 181, 315, 322, 429,
циркаджии – 365
цървяк – 235

чадъре – 366
чанове – 166, 176, 396
чепрази – 436
четник , четници – 4, 29, 51, 52, 54, 279, 387, 388, 389, 392, 420
чешире, чешири – 21, 28, 35, 54, 296, 302, 387, 407, 433
Чист понеделник – 415, 429
Чисти понеделник – 413
чифтимек – 414
чичка – 349

чобанка – 349
Чурици – 376, 377

шамия – 413
шарлатани – 365
шевета – 252, 268, 413
шеталка, шеталкя, шеталици – 246, 248, 249, 250, 258, 259, 387, 392, 410, 415, 429, 433
шетане – 256, 268
шетачка, шетачки – 252, 256, 268, 436
шиник – 21
шопки – 366

ълцане – 392
ълчкане - 161

ягне, ягнища – 332
язма – 414
яйченик, яйченици – 296, 392, 415
яйчник, яйчници– 281, 303, 314, 429
ямурлук, ямурлуци – 25, 36, 407
Яневден – 392, 407, 414, 432
ярем – 25
яхъри – 432

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ
Включва имената от библиографията

Александров, Александър – 355, 375, 385
Александров, Кръстан фотогр. – 116
Александрова, Юлия – 226
Алексова, Людмила фотогр. – 269
Алулова, Йорданка Янева – 260
Ангелков, Вуче – 53

Ангелков, Георги – 431
Ангелков, Георги – 431

Ангелов, Петър – 27, 239, 386, 387
Ангелова, Илияна – 240
Антим, отец – 341
Апостолов, Минчо – 111, 112, 257, 275
275
Апостолова, Катя – 356, 357
Апостолова, Мария – 154
Арнаудов, Михаил – 28, 155, 388
Атанасов, Борис – 92

Байрактаров, Георги Ц., учител – 51, 52
Бали ефенди, светец – 261 .
Бахчеванов, Владимир фотогр. – 93, 107, 156
Бахчеванова, Светлана фотогр. – 263
Белова, Румяна – 207
Бешова, Елена – 272
Благоева, Траянка – 290
Бобарев, Коста – 288
Богданов, Ангел – 315
Богоев, Мир – 184
Божилов, Кирил – 287
Божилова, Евдокия – 114, 241
Божкилова, Петя – 112
Божков, Денис – 156
Божкова, Златка – 389
Бориславов, Георги фотогр. – 126
Ботев, Иван – 390
Ботев, Сашо – 185
Ботева-Скокова, Йорданка Манолова – 260, 412
Боянов, Васил, овчар – 320
Бръзицов, Христо Д. – 288, 289
Бугова, Мая – 138
Бързева, Костадинка Евдова – 252, 296

Вакарелски, Христо – 4, 242, 391
Васев, Иван – 186, 359
Василев, Александър – 1, 360, 361
Василева, Емилия – 115
Василева, Маргарита – 29, 62, 243, 392, 393
Василева, Недялка – 316
Ваташки, Георги Михайлов – 394
Ватев, Стефан – 53,155, 253, 330
Вела, девойка от с. Граово – 365
Велева, Невяна – 431
Велева, Петкана – 271
Величков, Петър – 5, 6, 30, 31
Велко кехая, хайдутин – 365
Велков, Камен – 7
Викторов, Димитър фотогр. – 170
Витанова, Долорес – 94
Виткова, Анета Иванова – 296
Вишкова, Ирина Михайлова – 431
Влашка, Ваня – 187
Вукадинов, Д. – 331
Вучева, Евда Григорова, певица – 423, 432
Вучков, Цветан – 253
Вълков, Веско фотогр. – 144, 290
Вълчинов, Б. Л. – 273
Вълчинов, С., учител – 272
Вълчинов, Цв. Л. – 273
Вълчинова, Божана Ласкова – 272
Върлинкова, Адриана – 32, 140

Габровска, Людмила – 292, 293
Гавраилова, Росица – 187
Галова, Кинка – 423, 403, 432
Ганчева, Геновева фотогр. – 269
Генева, Маргарита – 112, 244
Георгиев, Ангел – 157
Георгиев, Георги – 395
Георгиев, Георги Фердинандов – 396
Георгиев, Георги фотогр. – 105, 195, 255
Георгиев, Ст. – 273
Георгиева, Албена – 341
Георгиева, Борислава – 338, 397
Георгиева, Ганка – 158
Георгиева, Нона – 431
Георгиева, Станислава – 245
Георгюва, Бона – 38, 264, 329
Гергова, Линка Гекова, народна певица – 24, 59, 60, 89, 106, 110, 137, 182, 223, 238, 279, 280, 312, 332, 343, 378, 381

Гилтяй, Виктор фотогр. – 166, 172, 179, 184, 187, 202
Господинов, Борис фотогр. – 318
Граовски, Златко – 8, 320, 365
Григоров, И. фотогр. – 225
Григорова, Снежана – 246
Грозданов, Любен – 64, 117, 235, 384
Гръменов, Георги – 247
Гръменов, Георги фотогр. – 247
Грънчарова, Евгения – 65, 342
Грънчарова, Евгения Цветкова – 398, 399, 400, 401, 402
Гусева, Стоянка Ценева – 296
Гълъбов, Методи – 210, 321

Данаилова, Жечка – 118
Дандова, Траянка Атанасова, певица – 423, 432
Дачева, Вера – 350
Дачева, Вера фотогр. – 350
Денкова, Галина – 9
Джуванов, Константин – 210
Диана, гръцка богиня – 363
Димитров, Алексей фотогр. – 188, 189, 216
Димитров, Божидар – 188
Димитров, Васил – 33, 96, 403
Димитров, Драгомир – 294
Димитрова, Диляна – 189
Димов, Страшимир – 187
Динев, Добри Филипов – 404
Динева, Валентина – 2, 10, 11, 34, 159, 190, 248, 249, 250, 382
Динчев, Петър – 283
Добрев, Ален фотогр. – 63, 91, 114, 141, 154, 164, 194, 324
Донков, Людмил – 119
Донков, Людмил фотогр. – 119
Донов, Любомир фотогр. – 177
Дончев, Георги – 120
Дончев, Георги фотогр. – 120
Дончева, Севда – 271, 431
Дросева, Руска – 66
Дюлгеров, Георги – 191
Дюлгеров, Георги фотогр. – 87, 135, 158, 191, 405, 434

Здравков, Доко – 96
Зимбилев, Найден Д. – 12, 21, 35, 67, 68, 69, 76,97, 98, 108, 121, 161, 192, 252, 268, 296, 302, 303, 323, 325, 336, 345, 346, 347, 349, 380, 424, 425, 426
Зимбилева, Мика – 252, 296

Иванов, Велко, учител – 7
Иванов, Георги п. – 271, 431

Иванов, Емил фотогр. – 107, 183
Иванов, Трайчо Стоилов – 253, 348, 406, 407
Иванова, Боряна – 226
Иванова, Вяра – 13
Иванова, Елена – 162
Иванова, Людмила – 144, 254, 266, 290
Иванова, Ралица – 193
Иванова, Ралица фотогр. – 193
Иванова, Русена – 271
Иванова, Снежана – 255
Игнатова, Мария – 122
Илиев, Атанас – 38, 39, 264, 265, 329
Илиев, Георги, кмет – 367
Илиев, Емил – 70
Илиева, Анна – 256
Илиева, Ненка – 271
Илков, Жоте – 53
Иречек, Константин – 19, 155, 304

Йоловски, Димитър – 359
Йорданов, Христо – 123
Йорданова, Силвия фотогр. – 95, 103, 113, 147, 153, 175, 220, 228, 317
Йорданова, Толи – 284

Казъм бей 365
Каназирски-Верин, Георги – 297, 309
Канев, Петър – 36, 124, 257, 409
Кацарова, Райна – 258, 259
Кираджиев, Светлин – 298
Кирякова, Гълъбина Латинова – 410
Кичева, Галина – 14
Клементина, княгиня – 5, 6, 30, 43
Ковачев, Борис Николов – 260, 411, 412, 413
Ковачева, Лиляна – 163, 194
Ковачки, Стоян фотогр. – 355, 362, 364
Коларова, Снежана фотогр. – 145
Колев, Георги – 431
Константинов, Хр. П. – 38, 39, 264, 265, 329
Костенцева, Райна – 15, 19, 100, 261, 299, 304
Котев, Богдан – 296
Котев, Драгомир Янков – 414
Краев, Георг – 125, 164
Кротева, Христина – 221
Крушкин, Богдан – 53
Крушкова, Цветанка – 324
Кръстанов, Йосиф – 383, 415, 416, 417
Кръстева, Анастасия – 418

Кулев, Николай – 227
Кулев, Николай фотогр. – 227
Куманова, Рослава – 262
Кьосева, Вела Георгиева – 271
Кюрчиски, Никола Стоянов – 272

Лазарова, Антоанета – 148
Лазарова, Илияна – 71
Лаков, Венцислав – 101
Ланко кафеджията, копривщенец – 366
Ликовски, Николай – 41, 72, 73, 428
Лиляна от Долни Богров – 18
Любчева, Зорница фотогр. – 315

Макавеева, Кристина – 165
Мандаджиева, Ася – 339
Манов, Емил – 419
Манолова, Диана – 196, 197
Манолова, Златка – 200
Маринов, Димитър – 16, 420
Маринова, Ирена – 166
Маринова, Милка – 74, 126, 198
Марков, А. В. – 367
Марков, Григор – 167
Маркова, Найденка – 282, 364
Мартинов, Драган – 199
Маслинков, Любен – 17, 42
Мачковска, Татяна – 43
Миланова, Албена – 200
Милев, Станислав – 201, 368
Миленова, Койна – 45
Мирчев, Петър – 19, 301, 304, 353, 421, 422
Михов, Тано – 431
Михова, Ана – 202
Мишков, Георги – 267
Младенов, Игнат – 51
Младенов, М. – 112
Младенова, Бойка – 431
Младенова, Николина – 78, 271, 431

Налбантов, Петко фотогр. – 45
Нейкова, Николина – 19, 20, 21, 76, 268, 302, 303, 304, 325, 349, 424, 425, 426
Ненкова, Стела – 104
Ненов, Манол – 53
Ненова, Стела – 341
Николов, Борис – 44, 427
Николов, Борислав фотогр. – 351

Николов, Красимир – 45
Николов, Никола – 46
Николова, Иванка – 226
Николова, Милена – 170, 305
Николова, Румяна – 199, 370
Николова, Таня фотогр. – 245
Норд, Нина – 203

Овчарова, Ел. фотогр. – 356
Огнянова, Елена – 237
Огойска, Мария – 77
Огойски, Петко – 428
Опова, Тодора – 271

Панева, Виолета – 1
Панчева, Марияна – 204
Парушев, Васил, певец – 31
Пастърмова, Теодора – 47
Пеев, Радой – 307
Пенкова, Тодорка – 23
Пенчева, Елеонора фотогр. – 169
Пенчева, Снежана – 171
Петкова, Анета – 172
Петкова, Снежана – 206
Петров, Адриан – 78, 207
Петров, Николай – 429
Петров, Петър – 22, 48, 49, 50, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 109, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 150, 173, 174, 208, 209, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 274, 285, 286, 326, 327, 328, 352, 354
Петров, Пламен – 371
Петрова, Даниела – 275
Петрунов, Асен – 364
Попова, Адриана – 178
Попова, Йованка Йорданова – 296
Попова, Мика Стоянова – 296
Прибойски, Георги – 211
Прибойски, Георги фотогр. – 211

Райновска, Венета фотогр. – 162
Рашид бей бимбаши, турски военачалник – 359, 360, 367, 375

Савова, Мария – 212
Свраков, Красимир фотогр. – 217
Симова, Бориславa фотогр. – 93
Сираков, Стоян – 213
Сиракова, Цветанка ред. – 423, 430, 432
Славева, Симеонка – 226
Славейков, Петко Рачев – 253

Славов, Стоян – 433
Соколова, Марта – 276
Соломонов, Жан – 214, 277
Соломонов, Жан фотогр. – 277
Спасов, Стефан Д – 51
Спасова, Велика (Веша Магаранова) – 272
Спасова, Коца – 296
Стаменов, Люлин фотогр. – 334
Станкова, Петрана – 226
Стефанова, В. – 377
Стефанова, Милка – 87, 434
Стоенелов, Огнян – 217, 218
Стоилков, Колю Кюркчията – 39
Стоименов, Иван фотогр. – 101
Стоичков, Юрдан – 51
Стоичкова, Мица – 272
Стойкова, Валерия – 135
Стоянова, Цветанка Цонева – 296

Табов, Петър –179
Танев, Христо фотогр. – 283
Тасев, Людмил – 151
Тасев, Людмил фотогр. – 151
Тахов, Георги – 310
Ташев, Стефан – 105
Тенев, Драган – 311
Тенка от Челопечене – 18
Терзийски, Димитър – 57, 58, 88, 152, 180, 181, 210, 219, 221, 278
Терзийски, Димитър фотогр. – 57, 58, 152, 180, 181, 219, 221, 244, 278, 321
Тодоров, Валентин – 136
Тодоров, Калоян фотогр. – 205, 213
Тонев, Ванко фотогр. – 276
Тончева, Тодорка – 372, 373, 374
Тончева, Тони – 375, 376, 377
Транчева, Михаела фотогр. – 102

Узунова, Кръстина фотогр. – 163
Узунова, Соня фотогр. – 369

Фердинанд I, княз – 43
Филипова, Веселина – 23
Форсайт, Марта – 24, 59, 60, 89, 106, 110, 137, 182, 223, 238, 279, 280, 312, 332, 343, 378, 381

Хасан Таксен паша, губернатор – 295, 308, 313
Христов, Благой Миров – 90, 281, 333, 435
Христов, Иван – 206

Христов, Иван фотогр. – 218
Христова, Босилка – 431

Цветков, Георги фотогр. – 203, 262 .
Цветкова, Кристина фотогр – 13 .
Цонев, Първанчо фотогр. – 372

Чобанова, Радосвета – 334
Чоджумова, Фани – 107
Чолакова, Диана – 183
Чуканова, Мария – 253

Шопов, М. – 225
Шопов, Онче – 359
Шопова, Деянка – 14
Шубаралян, Парсех фотогр. – 176

Юнаров, Цветан фотогр. – 168
Юскеселиев, Венцеслав фотогр. – 284
Юскеселиев, Христо фотогр. – 119

Ягода от Кремиковци – 18
Янев, Никола – 25, 77, 91, 344
Янев, Никола Стоянов – 436
Янева, Анна – 26, 61, 313, 335
Янева, Анна К. – 314
Янкова, Катина – 14
Ясен (Асен), цар – 253

ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ
Включва имена на географски понятия от библиографията

Александър Войков, кв. (Кумарица, с., Нови Искър, гр.) – 209, 328, 352

Балша, с. – 22, 79, 82, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 327, 352, 384, 431,
Банишора, кв. – 261, 287, 292, 293, 299, 301, 353
Банки, с. (Банкя, гр.) – 366, 372
Банкя, гр. – 40, 70, 86, 92, 160, 186, 187, 189, 195, 199, 201, 203, 207, 208, 213, 215, 217, 218, 220, 222, 224, 225, 240, 246, 282, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 375, 376, 377, 385
Бенковски, кв. – 114, 185, 193, 203, 205, 206, 216, 219, 220
Биримирци, с. (Бенковски, кв.) – 27, 42, 64, 239, 386, 387
Бистрица, с. – 14, 24, 29, 53, 59, 60, 70, 81, 85, 86, 89, 106, 110, 115, 117, 119, 123, 125, 132, 137, 150, 175, 182, 223, 229, 234, 238, 244, 267, 279, 280, 286, 312, 328, 332, 343, 354, 356, 378, 381, 384, 392, 414
Бистришки манастир „Св. Петка" – 378
Бистришки манастир „Св. св. Йоаким и Анна" – 378
Ботунец, кв. – 276, 384
Ботунец, с. (Ботунец, кв.) – 38, 264, 329
Бояна, кв. – 81, 200, 208, 214, 270, 351
Бояна, с. (Бояна, кв.) – 253, 379, 394
Бусманци, с. – 232, 233, 235, 274, 278, 352, 384, 392
Бухово, гр. – 126, 136, 162, 176, 228, 434

Валого, местност – 210
Велина падина – 365
Вердикал, кв. (Банкя, гр.) – 40, 138, 139, 246, 247
Витоша, пл. – 292, 350
Витоша, район – 236
Владая, с. – 22, 49, 63, 70, 73, 81, 82, 86, 113, 229, 231, 232, 233, 354
Воденичница, местност – 394
Войнеговци, с. (Войняговци, с.) – 51, 52, 83, 232, 266, 272
Волуяк, с. – 56, 64, 113, 116, 120, 127, 154, 163, 164, 165, 167, 180, 181, 176, 241, 315, 317, 322, 354, 429
Враждебна, кв. – 9, 12, 18, 42, 65, 158, 198, 207, 384, 405
Враждебна, с. (Враждебна, кв.) – 28, 35, 62, 68, 69, 98, 108, 121, 192, 252, 258, 296, 323, 336, 346, 347, 380
Връбница, кв. – 42, 235
Връбница, район – 266
Връбница, с. (Връбница, кв.) – 4, 330, 420
Върбница, с. (Връбница, кв.) – 53

Гевгелийски, кв. – 290
Герман, с. – 81, 109, 118, 119, 131, 134, 171, 174, 255, 356, 392, 420
Гниляне, кв. (Нови Искър, гр.) – 85, 113, 149

Горна Баня, кв. – 22, 48, 49, 55, 56, 70, 79, 81, 82, 86, 204, 211, 216
Горна баня, с. (Горна баня, кв.)– 4, 28, 39, 53, 54, 253, 389, 420, 421
Горни Богров, с. – 65, 78, 87, 90, 135, 226, 271, 281, 333, 341, 342, 398, 399, 400, 401, 402, 431, 434, 435
Горни Лозен, с. (Лозен, с.) – 420, 423, 430
Горнобогровски манастир „Св. Георги Победоносец" – 398, 400, 402, 435
Горубляне, кв. – 56
Горубляне, с. (Горубляне, кв.) – 258, 260, 411, 412, 413
Градоман, кв. – 1, 37, 40, 246
Граово, с. (Режанци, с., Конска, с., област Перник) – 365
Грахово-Поле (Граовско поле) – 366

Доброславци, с. – 48, 49, 134, 142, 143, 144, 230, 231, 235, 241, 286, 354, 383, 384, 415, 416, 417
Долни Богров, с. – 9, 18, 46, 79, 168, 191, 271, 300, 354, 392, 431
Долни Лозен, с. (Лозен, с.) – 272, 318, 420
Драгалевци, кв. – 79, 184, 188, 194, 206, 212, 241, 244, 263, 286, 392
Драгалевци, с. – 243, 251, 258, 420
Драз махала – 313, 419
Драс махала (Драз махала) – 295, 308
Дружба, жк – 93, 94, 95, 103, 105
Дървеница, кв. – 70, 86
Дървеница, с. – 258

Егуля, р. – 79

Железница, с. – 70, 81, 85, 86, 125, 229, 244, 312, 327, 328, 354, 384
Желява, с. – 9, 65, 155, 198, 420
Житен, с. – 128, 129

Иваняне, с. – 40, 49, 246, 431
Илиенци, с. (Илиянци, кв.) – 256, 420
Илинден, район – 236, 290
Илинци, с. (Илиянци, кв.) – 330
Илиянски манастир „Св. Пророк Илия" – 433
Илиянци, кв. – 49, 71, 241, 244, 271, 431, 433
Искър, р. – 97, 98, 296

Казичане, с. (Казичене, с.) – 4, 28
Казичене, с. – 51, 64, 70, 81, 84, 86, 112, 197, 210, 232, 233
Караполци, с. (община Елин Пелин) – 42
Клисура, с. – 79, 246, 320, 392
Княжево, кв. – 70, 81, 86, 237, 261
Кокаляне, с. – 36, 81, 83, 85, 111, 112, 124, 134, 244, 257, 275, 286, 409, 420
Корубаглар, местност (Лозенец, кв.) – 335
Кремиковци, кв. – 9, 18, 198, 317, 334, 384
Кремиковци, р. – 420

Кремиковци, с. (Кремиковци, кв..) – 420
Кривина, с. – 22 , 82, 286, 316, 321, 340
Кубратово, с. – 22, 27, 79, 82, 83, 85, 387
Куманица, с. (Кубратово, с.) – 27, 239, 431
Кумарица, с. (Нови Искър, гр.) – 404
Курило, с. (Нови Искър, гр.) – 33, 96, 403, 431
Курилово, с. (Курило, с., Нови Искър, гр.) – 420
Курилски манастир „Св. Иван Рилски" – 96
Кътина, с. – 84, 140, 141, 146, 147, 148, 152, 153, 230, 231
Кътинска река – 403

Лагера, кв. – 287, 298, 310, 313, 427
Лагера, махала – 338
Лагера, местност – 386, 387, 394, 410, 433
Левски, кв. – 46
Лозен, с. – 22, 70, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 88, 112, 150, 196, 204, 210, 221, 241, 244, 354, 384
Лозенец, кв. – 338
Локорско, с. – 9, 64, 81, 85, 230, 231, 270, 272, 273, 324, 354, 384, 420
Люлин, район – 145
Люлински манастир „Св. св. Кирил и Методий" – 389

Мали дол, местност – 378
Мало Бучино, с. – 337
Манастир „Св. Троица" – 396
Манастирище, местност – 396
Мировяне, с – 22, 49, 70, 81, 82, 85, 86, 173, 244, 290, 390, 431
Михайлово, кв. (Банкя, гр.) – 40, 246
Младост, район – 47
Момина скала, местност – 350
Мрамор, с. – 22, 48, 49, 58, 66, 79, 82, 113, 127, 202, 204, 220, 229, 241, 244, 256, 269, 352, 354
Мърчаево, с. – 22, 82, 85, 130, 232, 233, 286, 354, 392, 396

Нова Враждебна, с. (Враждебна, кв.) – 97
Нови Искър, гр. – 49, 81, 112, 134, 150, 151, 229, 230, 231, 241, 327

Обеля, кв. – 42, 48, 266, 269
Обеля, с. (Обеля, кв.)– 4, 29, 330, 420
Обрадовци, с. (Бенковски, кв.) – 27, 42, 239, 386, 387
Орландовци, кв. – 42
Орландовци, с. (Орландовци, кв.) – 410

Панчарево, с. – 23, 62, 81, 107, 134, 244, 253, 258, 348, 406, 407
Пасарел, с. – 22, 25, 75, 81, 82, 83, 91, 229, 230, 231, 262, 270, 344, 352, 354, 384, 392, 436
Перловска река – 349
Пичкарец, местност (Света вода, местност) – 420
Плана, с. – 22, 49, 70, 79, 81, 82, 85, 86, 286, 326, 327, 328, 354

Подгумер, с. – 22, 41, 82, 113, 236, 271, 286, 420
Подуене, с. (Подуяне, кв.) – 295, 308, 313
Подуяне, кв. – 21, 42, 76, 268, 287, 302, 303, 325, 349, 424, 425, 426
Подуяне, с. (Подуяне, кв.) – 261, 307

Равно поле, с. (община Елин Пелин) – 55, 70, 86

Световрачене, с. – 22, 83, 232, 233, 217, 319
Своге, община – 46
Сеславци, кв. – 65, 328, 354
Сеславци, с.(Сеславци, кв.) – 271, 420
Симеоново, кв. – 32, 49, 55, 70, 79, 81, 86, 245
Симеоново, с. – 119
Славовци, кв. (Нови Искър, гр.) – 57, 254, 269
Слатина, кв. – 42, 266
Слатина, с. (Слатина, кв.) – 4, 242
Софийски край – 3, 7, 10, 16, 29, 62, 67, 190, 227, 248, 285, 345, 391, 393
Софишко поле (Софийско поле) – 366
София – 4, 6, 10, 15, 19, 20, 30, 31, 43, 44, 50, 61, 99, 100, 101, 102, 104, 107, 154, 156, 157, 162, 166, 169, 170, 172, 176, 177, 179, 183, 227, 265, 277, 283, 284, 288, 289, 291, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 299, 301, 304, 305, 306, 308, 309, 311, 313, 314, 331, 335, 338, 339, 351, 353, 393, 395, 397, 408, 418, 419, 421, 422, 427
Стара Враждебна, с. (Враждебна, кв.) – 97
Суходол, кв. – 70, 81, 85, 86, 155, 208, 221
Суходол, с. (Суходол, кв.) – 4, 28, 53, 330, 420

Требич, кв. – 244, 327
Требич, с. (Требич, кв.) – 431
Триадица, район – 113, 178, 236

Филиповци, кв. – 70, 79, 81, 85, 86, 210
Филиповци, с.(Филиповци, кв.) – 4, 330, 420, 433

Церово, с. – 46

Челопечене, кв. – 9, 18
Чепинци, с – 22, 72, 77, 79, 82, 88, 286, 428

Яна, с. – 13, 45, 74, 122, 158

РЕЧНИК
на диалектните и остарели думи

А

алва – халва
алов – червен
арен – добър, хубав
арнаути – албанци

Б

бабурчета – бобени зърна
бало – дебел вълнен степан шаяк
барабинци – мравки
беневреци – мъжки панталони от бял шаяк с тесни, дълги до глезените крачоли
берекет – плодородие
благословка, блажанка – благословия
боговица – обреден хляб, който се поставя в средата на трапезата на Бъдни вечер (24.12/6.01)
божичник, божичняк – вж боговица
ботурач – болест при конете
бочаклия – определение за широчина и форма (като бочка, малка бъчва), тук за мъжки панталони
брава – бройна единица (глава) за дребен добитък
бревенци – вж колчази
Буеника – водачката на лазарките
буталка, буталкя – съд за биене на масло
бъдник, бъдняк – 1. Вид обреден хляб за Бъдни вечер (боговица)
2. Дървото, което гори в огнището цялата нощ срещу Коледа.
бърдуче – малка стомна

В

вардзия, върдзия – боядисани с червена боя тресчици, които се използват за боядисване на великденските яйца
Велики четвъртък – четвъртък преди Великден
веселяци – сурвакари
веселячка – сурвачка, сурвакница
вечерник, вечерняк – обреден хляб
влас – 1. Продълговато снопче от изпрана и извлачена вълна, приготвена за предене. Такива снопчета окачват на коланите си за Йордановден
2. Болест по животните
Власовден (Св. Власий)– (11.02/24.02) , празник на овчарите, празнува се ,за да не се разболеят животните
Водици – народно наименование на религиозния празник Богоявление, Йордановден, (6.01/19.01)

водоношняк – дебело дърво, което се носи на рамо за пренасяне на пране
Вододушник – название на празника на св. Харалампий (10.02/23.02)
Водокръст – вж Водици
връшник – метален капак на подница
вук, вуци – вълк, вълци
Вучляци, Вълчяци – празници в чест на вълците, с различно времетраене, но винаги започват 10 дни преди Арахангеловден
вълмо – топка вълна
Вълча Богородица – Арахангеловден (8.11/21.11)
въртяжка – въртележка
вършник – вж връшник

Г

гайдуници – гайди
геран – дълбок кладенец
геренче – 1. Ниско място край река
2. Пасище край селото
говедарник – вид обреден хляб
гръстници – конопени стебла
гумно – харман, място за вършеене на жито
гушки, гужки – стиска слама
гяци – младежи, които ръсят къщите със светена вода на Богоявление вместо свещеника

Д

детиня макя – кърмачка
джамала – камила
Джамала – маскарадна игра, в която главната фигура е камила
дискос – кръгъл метален поднос, с който събират лептата в църквата
добаня, дубан, дъбан – дървена тояга, на която коледарите нанизват подарените им колаци
долактеница – горна дреха до под кръста, отворена отпред, с тясна яка и ръкави до лактите, ушита от четворно бало, боядисано в синьо и обшита с бели гайтани по шевовете
долактениче менте – горна мъжка дреха от вълнен плат с ръкави до лактите
домлар – мъж, който участва в обичая домле
домле – народен обичай на Тодоровден, при който се провежда надбягване с коне, кушия
дорамче – дреха като долактеницата, но без ръкави, от бяло или суро бало, с обточени с черни гайтани шевове
дръндравници – вж дърдравци
дрънчат – изпросват
дудук – пищялка, задънена свирка
дунмеч – обичай на Гергьовден, при който се гадаее за бъдещето
дупница – дълбок кош
Дълга събота – събота преди Великден
дълго магаре – игра, която се играе от ергените на Великден, прескочи кобила
дърдравци – кречетала

Е

егрек – лятна кошара за овце
едноница – пост, при който се яде един път на ден, обикновено през Велики пости.

Ж

Жамал – вж Джамала

З

Завала – вж Джамала
Завална неделя – последната седмица от Великденските пости
Заемници – трите дни, които Баба Марта взема от Малък Сечко, 1, 2, 3 март
зажабица – болест при животните
запрешка – престилка, ползвана при месене
запрешки – къси тъкани платна, с които се завиват готовите хлябове, погачи, баници
затекухме – заварихме
зачеване – започване (тук)
зуница, зоница – колан към литака с разноцветни ленти, прикрепени за него, специфичен елемент, който се среща само в шопската женска носия.

И

истришок – изтърсак, последното дете в семейството

К

кадия – съдия
каиш – кожен колан, ремък
калайджия – майстор, който прави калаеното покритие от вътрешната страна на медните домакински съдове.
Калицето – минералната баня в Банкя
кандисвам – 1. Съгласявам се, скланям
2. Омръзна ми, дотегна ми
карусел – въртележка
кела – пришка, малка раничка
кемене – гъдулка
китица – мартеница
клади – огньове
клопавци, кльопавци – звънци, закачани на овце
клопатарник – звънец за животни, чан
козинаци – козунаци
коило, койло – украса за глава, която е от боядисани в ярки цветове сухи стъбла на едноименото растение
кокалник – вж кукулник
коладник – вж бъдник

колак – обреден кравай
колане – увивно растение
колачета – малки коледни краваи
колбаш – 1. Забрадка
2. Тясна дълга лента за украса, на която са пришити дребни монети
коледарка – дряновата пръчка, която служи за направа на сурвачката
коледарци – коледари
колетийа – коли, каруци
колиба – копа сено
коливо – житото, което се раздава на помен
колчак – парче плат, което се пришива на колената на мъжките потури и се обшива с гайтани
колчази – потури с колчаци, които се носят от млади мъже и ергени на празници
комка – причастие
копаран – горна дреха като наметка
копненки – малки копи сено
кордон – шнур
косатник, косичняк – сплетена на множество тънки плитки коса и допълнително вплетени плитки от разноцветни и черни вълнени конци, мъниста и дребни пари
кофражалка – вж коледарка
кофтор – малка ламаринена печка
кочичник – вж косичняк
кошуля – горна риза
крава – обреден хляб
крондир – подобен на стомна украсен съд с тясно гърло
кросно – дебело, обло дърво, което се използва като: 1) част от тъкачния стан, върху която се навива основата и изтъканата материя; 2) макара, върху която се навива въжето на кладенеца
кръмняк – прасе
кръсташка – кръст на някоя греда в къщата от замесеното за колаци тесто на Игнажден
Кръстопоклонна неделя – третата неделя след Тодоровден
кръстци – наредени на кръст житни снопове
кръчкане – чукане с яйца на Великден
куда-башия – вещ коледар, който ръководи песните и благословиите
кукла – великденски кравай във форма на осмица, опечен за момичета
кукулник, кукулица – великденски хляб, опечен със забучено в него яйце
куни – икони
Куцулан – последният ден на Вучляците
кушия – конни състезания, провеждани на Тодоровден
кьргач – стомна
кьораво въже – детска игра

Л

ластунка – пълзящо стъбло на тиква
латерна – механична музикална кутия
леб – хляб

листници – 1. Насечени дъбови клони с листата, които се използват за храна на животните през зимата
2. В някои села така наричат и оратниците, защото използват дъбовите клони
литак – теснопола черна горна женска дреха от вълнен плат, сукман
литра – ритла на волска кола, с която превозват сено
литре – малък плосък стъклен или пръстен съд с вместимост 250 или 100 грама
логачки – високи магарешки бодили

М

магаре – вж трохобер
майосване – на Еремия изпълняване на различни ритуали – кадене на къщата, търкаляне в росата преди изгрев слънце и др.
Макавей – 1.08./14.08, народно наименование на църковния празник Св. мчци Седем братя Макавеи, свързан с предсказване за времето през следващата година. Ден на баджанаците
Малата Коледа – времето от сутринта до обяд на Бъдни вечер
малото коледо – групата на малките коледарчета
мамуна – женски накит – малка шапка от шарено платно, обшита с дребни пари
манна – храната, която Господ спуска от небето, за да нахрани евреите
мануне – нанизи от дребни монети за украса на главата
мануни – лазарска украса на главата
марти – мартеници
мартини китки – мартеници
мачка – 1. Котка
2. Коледарят, който мяука и предупреждава домакините, че при тях идват коледари
машала – вж оратник
меана – механа
меанджия – механджия
мегдан – площад в центъра на селото
мендерлък – миндер
менте – празнична дълга черна безръкавна дреха
месал – домашна тъкана покривка
месник – баница с месо
Месници – дните от Коледа до Месни заговезни
многоцветие – мартеница
Младенци – народно наименование на църковния празник Св. 40 мъченици
Мръсни дни, Мръсници – дните от Коледа до Ивановден
Мръсни нощи – нощите от Коледа до Ивановден
мушабци – вид везба във форма на геометрични фигури върху горната риза
мушамбака – везано парче плат, с което се обшива прореза на пазвата, обикновено на сватбената кошуля

Н

навуща – парче бял плат, който се навива от върха на пръстите до колената и се пристяга с връв, партенки
навираци – чорапи като терлици

Некръстени нощи – нощите от Коледа до Ивановден
Наядка – Бъдни вечер
нишан – знак, белег
нишканье – люлеене на люлка

О

обки – кори за баница
оврътник – вж оратник
овчарник – вид обреден хляб
омладжии – вж домларе
опанджаци – ямурлуци
опинци – цървули
опрешка – престилка
оратник, оратняк – факла от слама или суха шума, която момчетата въртят на Заговезни
оратница – ритуален танц с факли
оратници – момчетата, които играят с факли на Заговезни
ордия – орда, дружина
оро – хоро
остружка – стъргалка за нощвите, в които месят хляба
отговявам – престявам да постя
очаро – вид обреден хляб

П

палешник – широкото остро желязо на ралото, което пори земята
паралия – кръгла ниска масичка
параменти – украси на ръкавите
пезуль – ниша в стената, долап
пелешки – нанизи от мъниста за главата
пералка, пералкя – бухалка
песимет, пексимет, пексемед – сладки сухарчета
печеник – изпеченото яйце върху кукулника
пешачката – вид ръченица
пеяче, пеячи – коледарите, които пеят
пилещаре, пилещари – малки пилета, тук – малките коледари
пишур – чучур на кана или стомна или изрязан от дърво улей, който се слага на чешма или извор
повесмо – връзка конопени влакна, които се получават при изпридане на едно снопче коноп
поганец – 1. Мишка
2. Иноверец (прен.)
Погани дни – вж Мръсни дни
Поганшляк – Мишинден, денят след Димитровден (26.10/8.11)
подник, подница – голяма пръстена тава, в която пекат хляб в огнището като я покрият нагорещен връшник
подколачници – тоягите на коледарите, върху които нанизват краваите

Поклади – Заговезни
подчелник – украса за глава
попас – паша на добитък
потир – метална чаша за причастие
Празна неделя – седмицата след Великден
праматари – амбулантни търговци
превитак – коледен хляб във форма на подкова, приготвян за момчетата
прочелник – булчинска украса за глава
прочка – прошка
пукавици – пуканки

Р

радуля – родилка
разсилен – униформен служител в училище, съд, община
Разтурна неделя – неделята след Великден – тогава свършват празниците
Разтурняк – народно наименование на църковния празник на св. Атанасий (18.01/31.01)
ремик – широк колан от волска кожа
ремъчки – върви
рибник – обредно ястие за Никулден от шаран, ориз и картофи
росница – болест по животните, причинявана от чернодробен метил
Русалска неделя, Русалски нощи – седмицата след св. Дух
Русалска невеста – летен обичай, типичен за с. Горни Богров, при който се изпълняват обредни действия с кукла, за тялото на която се използва кросно

С

саджак – трикрака желязна поставка за съдове, която се слага в огнището, пиростия
Св. Дух – понеделник, 51-ят ден след Великден
Св. Харалампий – (10.02/23.02) празник на пчеларите
светого – празник на светец
свиленици – богато извезани с коприна ръкави
свинка – обреден хляб за Бъдни вечер
седмошарица – мартеница
силяф, силях – широк кожен пояс с прегради, в които се слагат нож, тютюн, пари и др.
симид – бяло хлебче от фино смляно брашно без примеси
слава – коледарско пожелание, благословия
службаре – възрастни мъже, които обикалят и благославят къщите на Арахангеловден и Никулден (6.12/19.12)
Средопостница – срядата след Кръстопоклонната неделя
станеник – водач на коледарска чета
стожер – кол по средата на хармана, за който се връзва коня и обикаля, да вършее житото
страга – стеснено място, през което минават овцете, за да бъдат издоени
Страстна седмица – седмицата преди Великден
строхани – строшени
стръволинка, стръвулинка – месо, сирене и др., с които даряват коледарите
сукна – хвърлям

сукно – сукман
суровишняк – клонеста дрянова или лескова пръчка
сурате – ритуална маска за лицето
Сурово – Нова година
Сух вторник – вторник след Сирни заговезни, не се работи, за да няма суша

Т

Томина неделя – неделята след Великден
топеница – обредно къпане на Йордановден и Ивановден
топуз – 1. Тежест на кантар
2. Дървена тояга с топка накрая
топузи – кантар
торица – пълзяща лепкава трева, която расте по торищата и се бере на св. Дух
трапезник – вж месал
тримиря – гладувам, постя първите три дни на Велики пости
трифли – сплетени коси на три
тръфлета – вид плетка за коса
трохобер, троobер – коледарят, който събира даровете и носи торбата с тях
тръвни – пчелни кошери изплетени от пръти
тукмак – дървен чук
тумане – шалвари
туманетини – шалвари
турта, турте – питка
търла – лятна кошара за овце
тютюрмета – пайети

У

умдисвам – предполагам, надявам се
Умни петък – петъкът на Русалската неделя, не се работи поради страх от градушка
унука – внук, но и племенник
уругви – хоругви

Ф

фармасонин, франкмасонин – неправославен, неверник
фарфалак, фърфоляк – 1. Връх на детски пумпал
2. Празен дърдорко, несериозен човек (прен.)
фекел, фикел – бяла кърпа, с която се забраждат само омъжените жени
фурулини – нанизи от дребни пари
фута – престилка от груб плат или кожа

Х

хаджия – водач на кукерска дружина
харизма – дар, подареното на коледари или службари

хлопка – звънец
хлопавец – хлопатар

Ц

Цали – сребърни дребни стари монети
цафара – овчарска свирка

Ч

чадъре – чадъри, палатки, шатри
чан – звънец, камбанка
чапразе, чепразе – украсени закопчалки на женски колан, пафти
чебър – дървен съд за течности, ведро
ченица – пшеница
честина – гъсто сито
чешире – вж беневреци
Чист понеделник – денят след Сирни заговезни, прави се основно почистване на дома
чифтимек – играта „чифт-тек"
чичка – плодът на репея
чобанка – вж чичка

Ш

шака – шепа
шамия – черна забрадка
шевета – 1. Шити фигури върху плат
2. Дълго шаечно парче плат с пришити на него гайтани и цали, което се слага в косичника
шиник – мярка за зърнени храни

Я

яйченик – вж кукулник
язма –1. Светена вода
2. Извор с лековита вода
яланджия – лъжец, празнодумец
ярем – хомот, впряг за едър рогат добитък
яхъри – обор за коне

Патриаршеска катедрала „Св. Александър Невски" – 30 август, мощи на Св. Александър Невски
„Св. Андрей Първозвани", кв. Банишора – 30 ноември, мощи на Св. ап. Андрей Първозвани
„Св. Богородица живоприемни източник", кв. Подуяне – Светли петък
„Св. Въведение Богородично", жк Дружба – 21 ноември
„Св. Възкресение Христово", жк Красна поляна – Великден
„Св. Възнесение Господне", кв. Ситняково
„Св. Георги", бул. „Патриарх Евтимий" – 6 май
„Св. Георги", кв. Дървеница – 6 май
„Св. Георги", кв. Суходол – 6 май
Ротонда „Св. Георги" – 6 май, мощи на Св. Великомъченик Георги
„Св. Димитър", жк Хаджи Димитър – 26 октомври, мощи на св. мчк Трифон
„Св. Дух", кв. Надежда – понеделник след Петдесетница
„Св. Дух", бул. Шипченски проход – понеделник след Петдесетница
„Св. „Иван Рилски", Софийска духовна семинария – 19 октомври, мощи на Св. Теодор Тирон, Св. мчк Теодор Стратилат, Св. вмчк Харалампий, Св. преподобний Бенедикт Нурсийски, на Св. Иван Рилски
„Св. Пророк Илия", кв. Дружба – 20 юли
„Св. Пророк Илия", кв. Княжево – 20 юли, в двора се намира гробницата на Бали Ефенди
„Св. Йоан Богослов", с. Владая – 26 септември
„Св. Йоан Богослов", жк Левски Г – 26 септември
„Св. Йоан Кръстител", кв. Обеля – 7 януари
„Св. Пророк Йеремия", кв. Орландовци – 1 май
„Св. св. Кирик и Юлита", гр. Банкя – 15 юли
„Св. Св. Кирил и Методий", ул. „Георг Вашингтон" – 11 май, чудотворна икона на Св. Фанурий
„Св. Св. Кирил и Методи", кв. Красно село – 11 май
„Св. Климент Охридски", жк Люлин 6 – 27 юли и 25 ноември
„Св. Св.Константин и Елена", бул. Инж. Иван Иванов – 21 май
„Св. Марина", в двора на Софийската митрополия – 17 юли
„Св. Мина", кв. Модерно предградие – 11 ноември
„Св. Мина", кв. Слатина – 11 ноември
„Св. Наум Охридски", жк Дружба – 23 декември и 20 юни
„Св. Неделя" – 7 юли, чудотворна икона Св. Богородица Всех скорбящих радост
„Св. Николай Мирликийски" – 6 декември, чудотворна икона на Св. Николай Мирликийски Чудотворец
„Св. Николай Софийски", ул. Пиротска 76 – 17 май, мощи на Св. Николай Софийски
Св. Николай", гр. Бухово – 6 декември и 9 май, чудотворна икона „Богородица Достойно ест"
„Св. Николай" кв. Враждебна – 6 декември
„Св. Николай", кв. Горна Баня – 9 май
„Св. Николай", кв. Връбница – 6 декември и 9 май
„Св Пантелеймон", кв. Бояна (Боянската църква) – 27 юли
„Св. Пантелеймон", кв. Бояна (новата църква) – 27 юли, мощи на св.мчк Трифон
„Св. Параскева", ул. Г. С. Раковски 58 – 28 октомври

„Св. Петка Стара" – 14 октомври, аязмо, дървото на Св. Терапонт Сердикийски, мощи на Св. вмчк Пантелеймон, Св. вмчк Теодор Стратилат, Св. вмчк Харалампий, чудотворни икони на Св. Петка и на Св. Мина
„Св. Петка Самарджийска" – 14 октомври
„Св. Петка", кв. Орландовци – 14 октомври
„Св. Ап. Петър и Павел", жк Разсадника – 29 юни
„Св. Ап. Петър и Павел", кв. Враждебна – 29 юни
„Св. Преображение Господне", кв. Лозенец – 6 август и 4 декември – мощи на св. Варвара, частица от мощите на Св. Йоан Кръстител, мощи на Св. мчк Трифон
„Покров Богородичен", ул. Г. Д. Зографина 2 – 1 октомври, чудотворна икона на Пресвета Богородица „Неувяхващ цвят"
„Рождество Богородично", жк Лагера – 8 септември
„Рождество Богородично", кв. Филиповци – 8 септември
„Св. Седмочисленици" – 27 юли, мощи на Св. Климент Охридски, Св. Горазд, Св. вмчк Харалампий
„Св. София" – 17 септември
„Св. Троица", кв. Гео Милев – Петдесетница
„Св. Троица", кв. Драгалевци – Петдесетница, мощи на Св. Йоан Златоуст, Св. мчк Трифон, Св. Пантелеймон
„Св. Троица", жк Света Троица – Петдесетница
„Успение Богородично", кв. Малашевци – 15 август и на 21 май Св. св. Константин и Елена
„Успение Богородично", кв. Павлово, 15 август
„Успение Богородично", жк Хиподрума– 15 август
„Успение Богородично", кв. Обеля – 15 август
„Успение Богородично", Централни гробища – 15 август
„Цар Борис Покръстител", жк Овча купел – 2 май

„Св. Арахангел Михаил", с. Доброславци – 8 ноември, храмов празник
„Св. Арахангел Михаил", с. Сеславци – 8 ноември, храмов празник
„Св. Арахангел Михаил", кв. Симеоново – 8 ноември, храмов празник
„Св. Атанасий Велики", с. Горни Лозен – 18 януари, храмов празник
„Св. Врачи" („Св. Безсребреници Дамян и Козма"), с. Световрачене - 1 юли, храмов празник, събор на 6 май
„Св. Всех Светии", с. Мрамор – неделята след Петдесетница, храмов празник
„Св. Всех Светии", с. Подгумер – неделята след Петдесетница, храмов празник
„Св. Всех Светии", с. Чепинци – неделята след Петдесетница, храмов празник
„Св. Възкресение Христово", кв. Челопечене - Великден
„Св. Възнесение Господне", кв. Гниляне - храмов празник и събор на Спасовден
„Св. Възнесение Господне", с. Кътина – храмов празник и събор на Спасовден
„Св. Възнесение Христово", с. Кривина – храмов празник и събор на Спасовден
„Св. Георги", с. Бистрица – 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Волуяк– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", кв. Горубляне– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Долни Лозен– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", кв. Иваняне (гр. Банкя) – 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Кокаляне– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Мърчаево– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Пасарел– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Сеславци– 6 май, храмов празник
„Св. Георги", с. Требич– 6 май, храмов празник
„Св. св. Дамян и Козма" с. Световрачене – 1 юли , храмов празник, събор на селото на 6 май
„Св. Димитър", с. Панчарево – 26 октомври, храмов празник
„Свети Дух", с. Плана – храмов празник и събор в местността „Манастирище"
„Св. Йоан Богослов", с. Владая – 26 септември, храмов празник
„Св.св. Кирил и Методий, кв. Иваняне (гр. Банкя)
„Св. Николай Летни", с. Герман – 9 май, храмов празник
„Св. Николай", кв. Бенковски – 6 декември, храмов празник
„Св. Николай", с. Горни Лозен – 6 декември, храмов празник
„Св. Николай", с. Желява – 6 декември, храмов празник
„Св. Николай", с. Казичене – 6 декември, храмов празник
„Св. Николай", кв. Кумарица (гр. Нови Искър) – 6 декември, храмов празник, събор на Свети Дух
„Св. Николай", с. Локорско – 6 декември, храмов празник, събор на Спасовден
„Св. Николай", с. Негован – 6 декември, храмов празник, събор на селото на 8 септември
„Св. Николай", кв. Сеславци – 6 декември, храмов празник
„Св. Николай", кв. Славовци (гр. Нови Искър) – 6 декември, храмов празник, събор на Спасовден
„Св. Николай", с. Требич – 6 декември, храмов празник
„Св. Николай", с. Подгумер – 6 декември, храмов празник
„Св. Петка", с. Балша – 14 октомври, храмов празник и събор
„Св. Петка", с. Войняговци – 14 октомври, храмов празник, събор на селото на 24 май

„Св. Петка Парашкева", с. Желява – 14 октомври, храмов празник
„Св. Петка" кв. Кремиковци – 14 октомври, храмов празник
„Св. Рождество Богородично", с. Житен – 8 септември, храмов празник и събор на селото
„Св. Теодор Стратилат", кв. Бенковски – 8 февруари, храмов празник
„Св. Теодор Стратилат", с. Долни Богров – 8 февруари, храмов празник
„Св. Троица", кв. Ботунец – храмов празник на Петдесетница
„Св. Троица", кв. Драгалевци – храмов празник на Петдесетница
„Св. Троица", с. Кубратово – храмов празник на Петдесетница
„Св. Троица", кв. Кумарица (гр. Нови Искър) – храмов празник на Петдесетница
„Св. Троица", с. Мировяне – храмов празник на Петдесетница
„Св. Троица", кв. Суходол – храмов празник на Петдесетница
„Св. Успение Богородично", с. Бусманци – 15 август, храмов празник
„Св. Успение Богородично", с. Железница – 15 август, храмов празник
„Св. Успение Богородично", кв. Курило (гр. Нови Искър) – 15 август, храмов празник
„Св. Харалампий", с. Горни Богров – 10 февруари, храмов празник
„Св. Яна" с. Яна

МАНАСТИРИТЕ ОКОЛО СОФИЯ И ТЕХНИТЕ ПРАЗНИЦИ

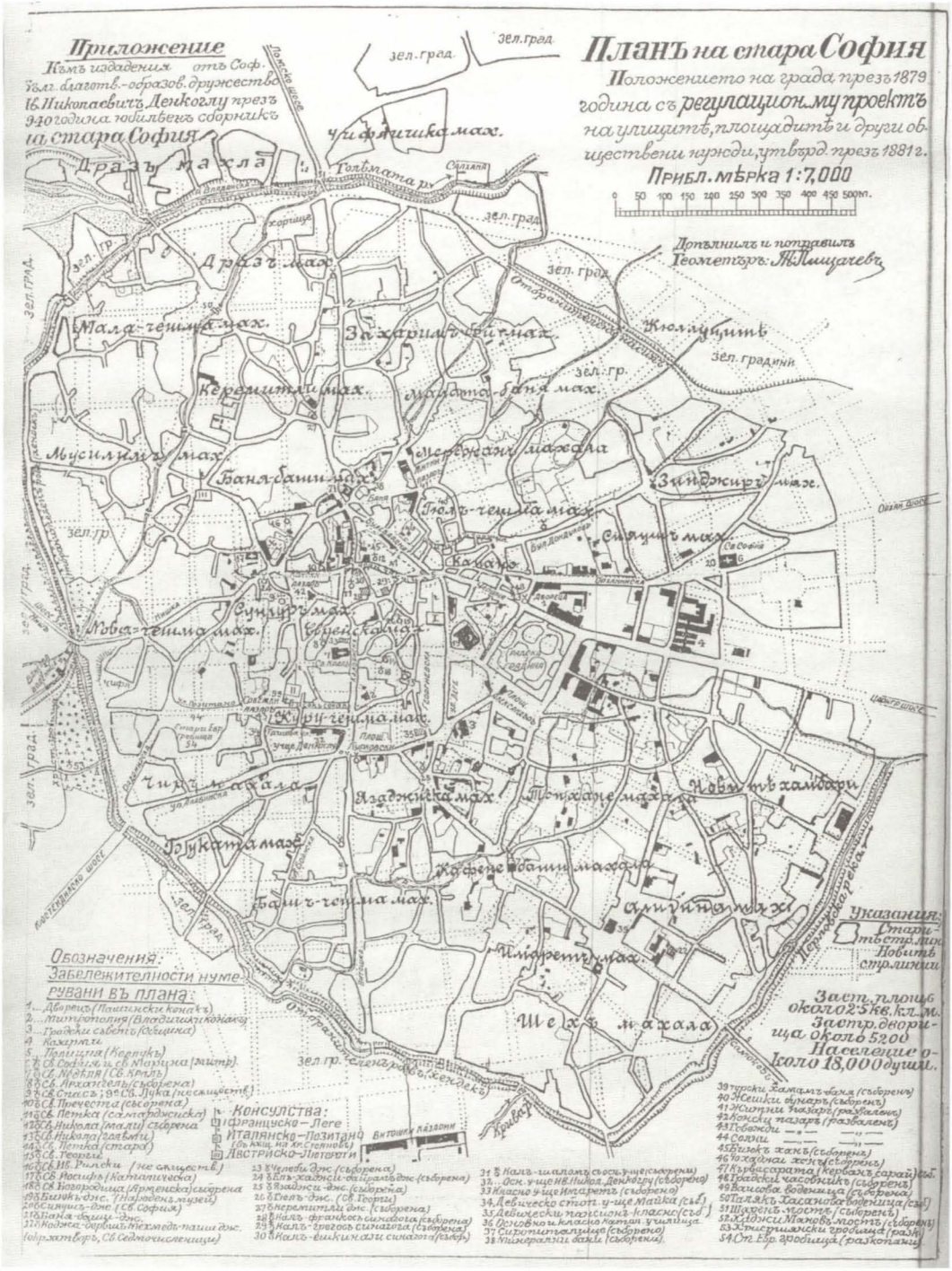
Балшенски манастир Св. Теодор Стратилат – 8 февруари, храмов празник
Бистришки манастир Св. Йоаким и Анна – 9 септември, храмов празник и курбан
Бистришки манастир Св. Петка – 14 октомври, храмов празник; курбан и на Илинден – 20 юли
Буховски манастир Св. Мария Магдалина – 22 юли, храмов празник и курбан
Буховски манастир Св. Архангел Михаил – 8 ноември, храмов празник
Владайски манастир Св. Лука – 18 октомври храмов празник
Владайски манастир Св. Петка – 14 октомври, храмов празник и курбан
Германски манастир Св. Иван Рилски – 1 ноември, храмов празник и курбан
Горнобогровски манастир Св. Георги – 6 май, храмов празник и курбан
Долнобогровски манастир Св. Апостоли Петър и Павел – 29 юни, храмов празник и курбан
Драгалевски манастир Пречиста Богоматер Витошка – 15 август, храмов празник, мощи на Св. Георги Софийски Новейши
Дървенишки манастир Св. Пророк Илия – 20 юли, храмов празник и курбан
Житенски манастир Св. Архангел Михаил – 8 ноември, събор на селото на 21 септември
Илиенски манастир Св. Пророк Илия – 20 юли, храмов празник и курбан
Казиченски манастир Св. Рождество Богородично – 8 септември, храмов празник, събор на селото последната неделя на септември
Клисурски манастир Св. Петка – 14 октомври, храмов празник
Княжевски манастир Покров на Пресвета Богородица – 14 октомври (стар стил), храмов празник и курбан на Свети Лука - 18 октомври . Копие на иконата „Иверска Мироточива"
Кокалянски манастир Св. Архангел Михаил – 8 ноември, храмов празник и курбан на 15 август Успение на Св. Богородица
Кремиковски манастир Св. Георги – 6 май, храмов празник и събор в селото; курбани и на Цветница, 1 октомври, Покров на Пресвета Богородица, на храмовия празник на новата църква Успение на Света Богородица – 15 август и на Рождество Христово – 25 декември, мощи на Св. Георги Софийски Новейши
Курилски манастир Св. Иван Рилски – 19 октомври, храмов празник, курбан от мъжко агне на Великден
Кътински манастир Св. Четиридесет мъченици – 9 март, храмов празник
Лозенски манастир Св. Апостоли Петър и Павел – 29 юни, храмов празник
Лозенски манастир Св. Спас – Спасовден, храмов празник на църквата Възнесение Господно и курбан
Люлински манастир (Горнобански) Св. Св. Кирил и Методий – 11 май, храмов празник, курбан на 30 октомври – деня на Св. Крал Стефан Милутин
Мърчаевски манастир Св. Троица – храмов празник на Петдесетница
Обрадовски манастир Св. Мина – 11 ноември, храмов празник. В параклиса Св. Св. Козма и Дамян е вградено аязмо със светена вода; чудотворна икона на Св. Мина и на Св. Фанурий
Орландовски манастир Три Светители – 30 януари, храмов празник
Подгумерски манастир Свети Димитър – 26 октомври, храмов празник
Сеславски манастир Св. Николай – 6 декември, храмов празник

Урвишки манастир Св. Николай Летни – 9 май, храмов празник
Челопеченски манастир Св. Богородица – 15 август, храмов празник
Чепински манастир Св. Три светители – 30 януари, храмов празник

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Предисловие 5
2. Празници 9
   - *Игнажден* 9
   - *Бъдни вечер* 9
   - *Коледа* 12
   - *Нова година* 16
   - *Васильовден* 18
   - *Йордановден* 21
   - *Ивановден* 23
   - *Бабинден* 24
   - *Св. Григорий* 26
   - *Сирница* 26
   - *Баба Марта* 29
   - *Тодоровден* 30
   - *Благовец* 32
   - *Лазарски петък* 32
   - *Лазаровден* 33
   - *Великден* 36
   - *Еремия* 41
   - *Първи май* 42
   - *Гергьовден* 43
   - *Св.св. Кирил и Методий* 46
   - *Пеперуда* 46
   - *Спасовден* 47
   - *Петдесетница* 48
   - *Биене на подници* 50
   - *Неделя всех светии* 51
   - *Петровден* 52
   - *Горешляци* 53
   - *Илинден* 54
   - *Голяма Богородица* 55
   - *Кръстовден* 56
   - *Петковден* 57
   - *Димитровден* 57
   - *Мишин ден* 58
   - *Архангеловден* 58
   - *Андреевден* 59

- *Варвара* 59
- *Никулден* 60
3 Събори в Софийско 60
4 Патронни празници на стопанските съсловия 62
5 Бележки за авторите 65
6 Списък на използваните източници 68
7 Библиография 69
8 Предметен показалец 115
9 Именен показалец 134
10 Географски показалец 142
11 Речник 146
12 Църквите в София и техните храмови празници 155
13 Храмове на територията на Столична община 157
14 Манастирите около София 159

Приложение
Къмъ изданието отъ Соф. Ул. благотв.-образов. дружество
въ Николаевичъ Денкоглу презъ 1940 година юбилеенъ сборникъ
за стара София
План на стара София
Положението на града презъ 1879 година съ регулационенъ проектъ
на улиците, площадите и други обществени нужди, утвърд. презъ 1881 г.
Прибл. мѣрка 1:7,000
0 50 100 150 200 250 300 350 400 450 500 m.
Допълнилъ и поправилъ
Геометъръ: Ж. Пищачевъ
Дразъ махла
Голъмата ръ
Сазлата
Чифлишка мах.
зел. град
Дразъ мах.
Мала-чешма мах.
Захарий-фурнаджи мах.
Керемитли мах.
Мусилимъ мах.
Баня-баши мах.
Мечеткани махала
Занджирли мах.
Кюлюклиятъ
зел. градини
Голъ-чешма мах.
Сюлюч мах.
Камата
Сумуръ мах.
Нова-чешма мах.
Куръ-чешма мах.
Чифт махала
Ядаджикъ мах.
Тенекеджи махала
Нови въ хамбари
Джуката мах.
Кафене-баши махала
Баш-чешма мах.
Шейх махала
Обозначения:
Забележителности нумерувани въ плана:
1... Дворецъ (Пашински конакъ)
2... Митрополия (Владишки конакъ)
3... Градски съветъ (общината)
4 Казарми
5... Джамия (Кюпрюлюй)
6 Св. Софія, и св. Мелания (митр.)
7 Св. Недѣля (Св. Крали)
8 Св. Архангелъ (съборна)
9 Св. Спасъ; 9а Св. Лука (несъществ.)
10 Св. Пречиста (съборна)
11 Св. Петка (самарджийска)
12 Св. Никола (малка) съборна
13 Св. Никола (главна)
14 Св. Петка (стара)
15 Св. Георги
16 Св. Вл. Рилски (не съществ.)
17 Св. Недѣля (Католическа)
18 Св. Богородица (Арменска) съборна
19 Синагога (Най-древенъ музей)
20 Синагога-джа (Св. София)
21 Баня-джа-джа
22 Джамия-сърбийска-мехмед-пашина джа.
(обрѣзътъ, Св. Седмочисленици)
23 Чешмени джа (съборна)
24 Баръ-хаджи-али-ага джа (съборна)
25 Хаджанци-джа (съборна)
26 Богородица (Арменска) съборна
27 Петъ-джа. (Св. Георги)
28 Керемитли джа (съборна)
29 Халъ-францоски синагога (съборна)
30 Халъ-гръцки синагога (съборна)
31 Халъ-италиански синагога (съборна)
32 Халъ-еврейски синагога (съборна)
Консулства:
Френско-Лего
Италианско-Позитано
Австрийско-Литвотти
Витошки Лозани
Зел. градъ
Зел. пѣть
Зел. гр. Генералъ-Гурко
Кюприя
Черна ръка
Указания:
Старо-Столѣтно мин. Ловитъ стрелници
Заст. площъ около 2'5 кв. кл. м.
Застр. дворища около 5200
Население около 18,000 души.
39 Турски Хамамъ-баня (съборенъ)
40 Жешки кръстъ (съборенъ)
41 Житенъ пазаръ (разваленъ)
42 Конски пазаръ (развалени)
43 Тебанди — " — — " —
44 Солни — " — — " —
45 Бивша хаджи (съборенъ)
46 Чаршиска хаджи (съборенъ)
47 Кървасъ-сарата (кервасъ-сарай) съ.
48 Градски часовникъ (съборенъ)
49 Васильова бодемица (съборена)
50 Палякъ-Хасанова бодемица (съ.)
51 Шахсенъ-чешма (съборенъ)
52 Хаджи-Манова мостъ (съборенъ)
53 Димитриевски гробища (разв.)
54 Ст. Евр. 2000 гроба (разкопани)

1:500 000
ГОДЕЧ
ДРАГОМАН
СЛИВНИЦА
КОСТИНБРОД
НОВИ ИСКЪР
СВОГЕ
БОЖУРИЩЕ
БАНКЯ
СОФИЯ
БУХОВО
ЕЛИН ПЕЛИН
Казичене
Владая
Бистрица
Лозен
Герман

Какво са „корените” на човека? Нравите и обичаите, традициите? Наистина – какво е „коренът” на човека? Важно нещо, разбира се – но помислете само колко бързо изгниват в наше време „корените”, дори най-яките, щом бъдат изтръгнати от родното поле, долина, хълмче – и колко страшно би било, ако човек няма никакъв друг „корен”!

Емил Манов